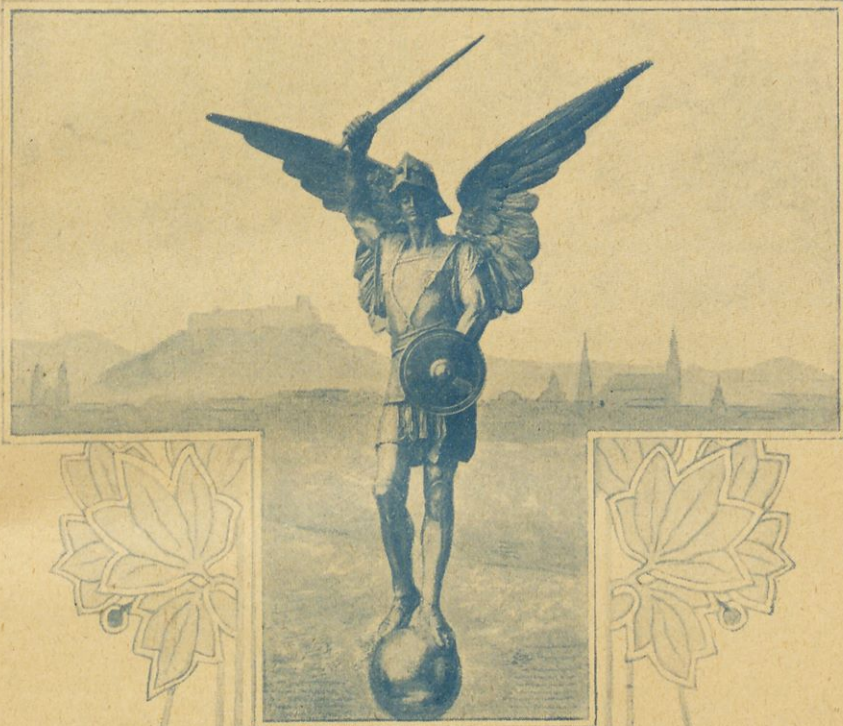

VI
D36691
e.

36591, VII, D, e.

Pozor!

Današnja številka obsega štiri snopiče!

KNJIŽNICA

slovenske krščansko-socialne zveze

4—7. snopič

I. leto.

1. Naš društveni in shodni zakon.

Razložil dr. V. Schweitzer.

(Konec.)

2. Poročilo o I. shodu slov. nepol. društev.

Sestavil L. Smolnikar.

V LJUBLJANI, 1902.

IZDALA „SLOV. KRŠČ.-SOCIALNA ZVEZA“.

TISEK KATOLIŠKE TISKARNE.

VESTNIK

SLOV. KRŠČ.-SOCIALNE ZVEZE.

Štev. 1.

V LJUBLJANI, NOVEMBRA 1902.

Leto I.

Pozor, bratska društva!

Z današnje številke »Knjižnice« pričenja »Slov. kršč.-socialna zveza« na teh-le platinicah priobčevati svoj „Vestnik“. To bode nekako **glasilo** »Zvezinega« delovanja. Vsi važnejši dogodki v »Zvezi« in v društvih, organiziranih v »Zvezi«, bodo našli v teh predalčkih — kolikor bode dopuščal skromen prostor — svoje mesto. **Naša društva prosimo, da v tem „Vestniku“ priobčujemo vse stvari, ki se tičejo razvoja društvenega življenja.** Poročila o vseh društvenih prireditvah **čisto kratko** sestavljena (na dopisnici), naj se pošiljajo uredniku teh vrstic **Luku Smolnikarju**, vikarju v Ljubljani.

Vsa društva našega mišljenja prosimo, naj na svojih bližnjih občnih zborih sklenejo, da pristopijo k naši »Zvezi« ter naj svoj pristop pismeno naznani. Obrazec, po katerem so dolžna društva vsako leto poročati »Zvezi« o svojem poslovanju, se jim dopsiže o pravem času. Meseci doneski, katere imajo društva vsako leto plačevati, so se na I. shodu nepolitičnih društev slovenskih določili tako-le:

- a) društva, ki imajo do 50 članov, plačajo 25 v.
- b) društva od 50—100 članov, plačajo 50 v.
- c) društvo od 100—150 članov, plačajo 1 K.
- e) društva nad 150 članov, plačajo 2 K.

K »Zvezi« so pristopila društva: še pred I. shodom nepolitičnih društev:

1. Kat. delavsko društvo pri D. M. v Polju.
 2. Kat. delavska družba v Idriji.
 3. Kat. del. podp. društvo sv. Peter na Krasu.
 4. Kat. društvo rokod. pomoč. v Rudolfovem.
 5. Kat. društvo za delavke v Ljubljani.
 6. Kat. delavsko društvo v Zagorji.
 7. Kat. delavsko društvo na Jesenicah.
 8. Kat. društvo rokodelskih pomočnikov v Št. Vidu nad Ljubljano.
 9. Kat. izobraževalno društvo v Križah pri Trzinu.
 10. Krščansko podporno društvo v Domžalah.
- Po shodu pa:

11. K. s. izobraževalno društvo v Št. Vidu nad Ljubljano.

„Zvezini“ pokrajinski odbori se bodo konstituirali še do Božiča. Pri dotičnih sejah bodo navzoči tudi odposlanci glavnega odbora,

Nova društva. K. s. izobraževalna društva so se zadnji čas ustanovila v Ribnici, v Št. Vidu nad Ljubljano, v Šmartnem pri Kranju, v Štepanji vasi pri Ljubljani, v Kranju in v Trnovem pri Ilirski Bistrici. Prosim, da se vsako na novo ustanovljeno društvo naznani »Slov. kršč.-socialni zvezi« v Ljubljani.

„Zvezino“ delovanje v Ljubljani. — Javna predavanja prireja »Zveza« vsak torek ob 1/2 8 uri zvečer v „Katol. domu“. Vstop je prost. Do 11. novembra je bilo prirejenih pet predavanj; predavali so: cand. phil. Jarc o nezgodah na Martiniku (s pomočjo meglenih slik); dr. J. E. Krek o svetem pismu starega zakona; dr. E. Lampe o modernem kapitalizmu; dr. V. Schweitzer o l. 1848; Janez Kalan o protialkoholnem gibanju. Tudi v ljubljanski okolici Vodmat, Vevče oskrbuje »Zveza« predavanja. — Strokovno-socialni tečaji so za ljubljansko delavstvo vsak petek ob 7. uri zvečer v „Kato-liškem domu“. — Slovanske jezike poučuje g. dr. Krek. — Ženski oddelek »Zveze« ima podučne tečaje v šivanju in drugih gospodinskih potrebščinah. — Dramatični odsek pripravlja nove igre, katere se nameravajo predstavljati tudi po ljubljanski okolici. — Pevski klub ima svoje vaje vsak četrtek zvečer.

Bralno društvo v Vodmatu si je ustanovilo svoj pevski zbor.

Slovenci na Koroškem! Vašega žalostnega položaja je v obilni meri krivo to, ker nimate skoro nobenega društvenega gibanja. Na delo, rodoljubi! V vsaki slovenski župniji ustanovite k. s. izobraževalno društvo in kmalu se bo obrnilo na bolje! »Zveza« Vam drage volje hoče iti na roko pri snovanju, pa

KNJIŽNICA

„slovenske
krščansko-socialne zveze“.

II. zvezek:

**Poročilo o I. shodu katol. slovenskih
nepolitiških društev.**

V Ljubljani, 1902.

Tisk Katoliške tiskarne.

POROČILO

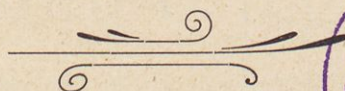
o

I. shodu

katol. slov. nepolitiških društev,

ki se je vršil

leta 1902 v Ljubljani.

Sestavil

LUKA SMOLNIČAR,

predsednik pripravlj. odbora.

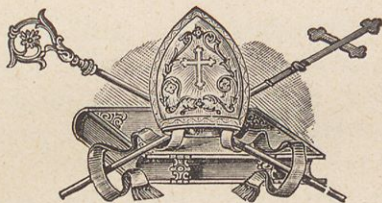

V Ljubljani, 1902.

Tisk Katoliške tiskarne.

030043977

Presvetlemu gospodu gospodu

Antonu B. Jegliču

knezu in škofu ljubljanskemu

— doktorju sv. bogoslovja itd. itd —

vzornemu pokrovitelju

I. shoda k. s. napolitiških društev

posvečuje to poročilo
najudanejše

Odbor „slov. krščansko-socialne zveze“.

Uvod in priprave.

Odkar se je l. 1892. vršil v Ljubljani l. slovenski katoliški shod, se je med slovenskim narodom vzbudilo novo življenje. In to življenje je rodilo v slovstvu, v politiki, v narodnem gospodarstvu, v organizaciji sadove, ki pomenjajo velik napredek našega naroda.

Kdor razmatra zgodovino najnovejšega krščanskega prepodora med nami, mora pripoznati, da pred nastopom prerano umrlega kardinala Missia, čegar zasluga in delo je bil l. slovenski katoliški shod, ni bilo pravega javnega katol. gibanja. Missiu in dr. Mahniču se imamo zahvaliti, da je prešinila živahna katoliška zavest nas Slovence. Kar je prej tlelo med štirimi stenami, prodrlo je v kratkem času v široko javnost. Delo teh dveh apostolov katoliške ideje med nami je spremljal očiten blagoslov božji. Kmalu se je našla lepa vrsta mož izmed katoliškega razumništva, ki je šla navdušeno na delo praktičnega krščanstva.

In vsepovsod so se začela ustanavljati nova društva na katoliški podlagi: politična, gospodarska, podučna, zabavna. Sadovi, ki so jih rodila ta društva, so nepregledni. Še le v prihodnosti jih bo mogoče prav oceniti.

Toda manjkalo je še enotnega načrta, po katerem bi se snovala in vodila taka društva, manjkalo je zlasti središčne zveze, ki bi vezala posamezna društva in odkoder bi prihajalo življenje vanje.

Politična društva po zakonu ne smejo imeti take zveze; a vkljub temu se jih je osnovalo lepo število in so se še dosti krepko razvila; gospodarska so se kmalu združila in si osnovala krasno se razcvitajočo „Gospodarsko zvezo“ v Ljubljani, katere plodonosno delovanje je vsakomur znano. Treba je bilo le še našim izvenpolitičnim in izvengospodarskim društvom osnovati središče in jih združiti v „zvezo“.

Poskusilo se je že leta 1897., ko se je v Ljubljani ustanovila „Slovenska krščansko-socialna zveza“. Poleg socialne svoje naloge, ki si jo je stavila za mesto Ljubljano, je bil njen glavni namen, da postane nekaka mati vsem drugim slovenskim nepolitiškim društvom ter da zveže vsa taka društva, ki priznavajo katoliško vero za svojo podlago, v eno telo.

V svojih pravilih ima ta zveza točko (§ 2.), ki se glasi: *»Namen društva je . . . b) ustanavljati, združevati in spopolnjevati nepolitična društva med Slovenci: n. pr. katoliške delavske družbe, bralna in izobraževalna društva, mladeniška društva itd. ter jih gmotno in duševno podpirati.«*

„Slovenska krščansko-socialna zveza“ je imela torej že pred leti namen: biti vodnica in mati vseh naših nepolitiških društev.

Iz različnih vzrokov „zveza“ te glavne svoje naloge ni mogla izvršiti. V svojem delovanju se je omejevala bolj na Ljubljano, neposredno pa je delovala tudi za doseg glavnega namena z izdajanjem svojih publikacij: dr. Krekovega „Socializma“, štirih snopičev ljudskih iger, knjižnice itd.; pohitela je ob mnogih prilikah na slavnosti bratskih naših društev, oskrbovala dobre govornike itd.

Med tem je prišel II. slovenski katoliški shod, uprizorjen pod pokroviteljstvom novega apostolskega buditelja katoliške zavesti med Slovenci: knezoškofa dr. Antona Bonaventure Jegliča. Kako silno je ta shod poživil katoliško gibanje med Slovenci, temu priča je bil in je vsak izmed nas. Nobena sovražna sila tega zdravega gibanja več ne ustavi.

Nas zanima tu zlasti ona resolucija II. slovenskega katoliškega shoda, ki zahteva: Za vsako faro se osnuje katoliško izobraževalno društvo. S to resolucijo je II. katoliški shod iznova izrekel misel, da samo politiška in gospodarska društva ne zadostujejo. Naše ljudstvo treba izobraziti, izobraziti na katoliški podlagi. Podati mu moramo zdrave dušne hrane, v resnem poduku in poštenih zabavi.

Vse to pa moremo doseči le potom nepolitiških društev. Zato pa je popolnoma utemeljena ona resolucija: priti mora do tega, da bo v vsaki župniji najmanj eno nepolitiško izobraževalno društvo, kamor imajo pristop vsi župljani.

V tem društvu naj bo torišče najmnogovrstnejšemu delovanju. Po shodih, predavanjih, socialno-podučnih tečajih skrbi naj se za splošno izobrazbo; s petjem, gledališkimi predstavami itd. za pošteno zabavo; „čebelice“ naj posredujejo in razširjajo varčevanje; v teh društvih je tudi mesto, kjer naj se vzgajajo dobri funkcionarji za naša gospodarska društva.

A četudi osnujemo še toliko novih društev: brez enotne organizacije ne bo pravega uspeha. Društva morajo biti med seboj v dotiki, tvoriti morajo neko celoto, odkoder zajemajo moč in življenje.

Te misli, izražene na II. slovenskem katoliškem shodu, so bile nov poziv na „Slov. krščansko-socialno zvezo“, naj gre nemudoma na delo in naj spopolni organizacijo našega naroda v tem pogledu.

Ini začela so se posvetovanja v odboru „slov. krščansko-socialne zveze“. Po resnem prevdanku je spoznal odbor, da je prišel čas, naj stori „Zveza“ korak naprej in osredotoči krepko organizacijo vseh naših nepolit. društev. Sklenilo se je, **naj se o Malem Šmarnu l. 1902. priredi v Ljubljani sestanek naših nepolitiških društev**, čegar dnevni red*) se je tako-le določil:

V nedeljo, dné 7. septembra 1902:

Dopoldne ob 8. uri sveta maša z govorom in „Pridi sv. Duh“ v križevniški cerkvi.

Dopoldné ob 9. uri shod v dvorani „Katoliškega doma“ s sledečim dnevnim redom:

1. **Odobrenje poslovnika.**
2. **Notranje poslovanje „Zveze“,** poroča M. Moškerc.
3. **Izseljevanje, medsebojna pomoč društev, pravno varstvo,** poroča dr. E. Lampe.

Po zborovanju obed.

Popoldne ob 2. uri nadaljevanje shoda:

4. **Potreba gospod. organizacije,** poroča dr. I. Janežič.
5. **Snovanje in vodstvo društev,** poroča L. Smolnikar.

*) Prvotni dnevni red je bil v nekaterih točkah drugače razvrščen; prinašamo ga tako, kakor se je v resnici vršil.

6. **Vodstvo shodov in vzgoja govornikov**, poroča J. Gostinčar.

7. **Strokovna organizacija**, poroča dr. J. Ev. Krek.

Zvečer ob 8. uri veselica.

V ponedeljek, dné 8. septembra:

Dopoldne ob 8. uri sv. maša z govorom v križevniški cerkvi.

Dopoldne ob 9. uri nadaljevanje shoda v dvorani „Kato-liškega doma“ :

8. **Hrvatsko-slovenska delavska zajednica**, poroča Stjepan Zagorac.

9. **Naša in Dun. osrednja zveza**, poroča J. Ratajec.

10. **Časnikarstvo**, poroča J. Štefe.

11. **Volitev pomožnih odborov „Zveze“ za Štajersko, Koroško in Primorsko.**

12. **Sklepni govor.**

Popoldne ob ugodnem vremenu izlet v ljubljansko okolico.

Ta dnevni red se je z vabili vred razposlal raznim društvom, nekaj nad 200, kolikor je bilo namreč mogoče dobiti njihove naslove. Vabilo se je glasilo sledeče:

V Ljubljani, meseca avgusta 1902.

Bratsko društvo!

Dné 7. in 8. septembra t. l. se bo vršil v Ljubljani shod katoliških nepolitiških društev.

ki ga sklicuje »Slov. krščansko-socialna zveza«. Namen shodu je, združiti vsa naša nepolitiška društva po Slovenskem v zvezo in urediti njihovo delovanje.

Želeli je, da bi bila na tem shodu zastopana vsa naša izven-politiška in izvengospodarska društva: delavska, izobraževalna, bralna, pevska in sicer po svojih pooblaščenjih.

V boju, ki ga bije naše ljudstvo za svojo vero, narodnost in svoj gospodarski obstoj s ptujimi in domačimi nasprotniki,

je treba vsestranske vzajemnosti in enotnega postopanja vseh naših nepolitiških društev. Zato upravičeno pričakujemo, da pošlje svoje zastopnike vsa Slovenija: poleg Kranjske tudi zeleni stajer, tužni Korotan in solčna Primorska. Vabimo pa na sestanek tudi vse druge dobromisleče krščanske Slovence in Slovenke, zlasti iz krajev, kjer še manjka takih društev, da se podučijo in navdušijo za delo na tem polju.

Vabilom, katera razpošiljamo vsem našim društvom, prilagamo dopisnice z vprašanji, na katera naj bratska društva blagovolijo vsaj do 25. t. m. odgovoriti.

Oni krščanski Slovenci in Slovenke, ki ne mislijo zastopati kakega društva, pa se vendar kot gostje želé udeležiti našega shoda, naj nam to naznanijo po dopisnici. Obvestilo obsegaj natančen naslov in dostavek, če želé prenočišča. Vsem tem gostom se bodo poslale potem po pošti vstopnice, glaseče se na njihovo ime.

Ker je pa pri velikem številu naših društev lahko mogoče, da se kako društvo prezrè, prosimo, naj tista društva, ki do 15. t. m. niso dobila vabil, po dopisnici to naznanijo.

Vsa pisma, ki se tičejo tega shoda, naj se naslovijo na predsednika agitacijskega odseka: Luka Smolnikar, stolni vikar v Ljubljani.

Na svidenje dné 7. in 8. septembra v beli Ljubljani!

Predsedstvo »Slov. kršč.-soc. zveze« v Ljubljani.

Dr. J. E. Krek,

t. č. predsednik.

Luka Smolnikar,

predsednik zvezinega agitacijskega odbora.

Da bi se povzdignil ugled nameravanega sestanka in v prepričanju, da mora uspešno delovanje za ljudstvo iti vedno roko v roki s cerkveno oblastjo, se je poklonila deputacija „slovenske krščansko-socialne zveze“ presvetlemu knezoškofu ljubljanskemu, dr. Antonu B. Jegliču z udano prošnjo, naj Presvetli milostivo izvoli prevzeti pokroviteljstvo shoda. Presvetli je deputacijo jako ljubeznivo sprejel, izrazil svoje veselje in zadovoljstvo da se je „Zveza“ lotila te velevažne naloge, združiti naša društva in urediti njihovo delovanje in je najmilostljiveje prevzel pokroviteljstvo. S tem pa je bil tudi že naprej zagotovljen uspeh nameravanega shoda.

Naše časopisje je z veseljem pozdravilo misel o sestanku naših nepolitiških društev in je v temeljitih člankih pozivljalo društva in rodoljube k obilni udeležbi.

Ko je pripravljavni odbor ukrenil še vse potrebno gledé prostorov, prenočišč, dekoracij itd., razposlal pooblastila za delegate in vstopnice za goste, se je približal dan sestanka. Ljubljana — seveda kar je katoliške — je z odprtimi rokami sprejela v svoji sredi najboljše sinove slovenskega naroda, katere je privedlo vanjo od blizo in daleč krščansko geslo :

Na delo za Boga in domovino !

Shod.

Otvoritev in pozdrav.

V nedeljo zjutraj, dné 7. septembra, so se začeli od vseh strani slovenske zemlje zbirati delegati in gostje v „Katoliškem domu“; nekateri so prihiteli že prejšnji večer; tudi bratje Hrvatje so bili med prvimi udeleženci našega shoda.

Vrli gorjanski fantje so prikorakali s svojo zastavo, ki se je pobratila z zastavo „Zvezino“; nato so se delegatje in gostje podali v Križevniško cerkev k sv. maši. Sv. mašo je bral dr. Ev. Krek, pri kateri je pel zbor „Katoliškega društva za delavke“ pod vodstvom Fr. Ferjančiča, cerkveni govor pa je imel dr. E. Lampe.

Govornik je razpravljal o razmerju med vero, omiko in znanostjo. Razvijal je sledeče misli:

Znanost se bavi s tem, da preiskuje resnico. Najvišja znanost preiskuje najvišje predmete. Tudi vera nas poučuje o najvišjih stvareh. Obe pa imata isti vir: Bog je dal človeku um, da preiskuje svet ter goji znanost, in ravno isti Bog nam je dal tudi razodenje, katero je predmet naši veri.

Človeški razum je končen in podvržen zmotam. Božji um pa je neskončen in nezmotljiv. Zato je vera najboljše dopolnilo vsaki znanosti. Katoličan je mnogo na boljsem od nevernika, ker ima v veri oporo, katera ga vodi tudi pri vsem posvetnem izobrazovanju po pravi poti.

Omika pa obsega poleg umstvene izobrazbe tudi izobrazbo volje in srca. Pogled na novodobne brezbožneže nam kaže, kako je z njihovimi verskimi zmotami združen tudi нравni prepad. Ni bilo še dôbe, da bi se bili drznili v slovenskem narodu nasprotniki krščanskega imena tako očitno zatajiti in oblatiti vse, kar nam je sveto. Saj smo morali pretrpeti, da so se v svojih listih javno norčevali iz najvišjih resnic krščanske vere. Ti so oni, ki razdvajajo narod, ker v edino in složno krščansko ljudstvo mečejo seme razdora in verskega boja.

Zato je dolžnost vseh zavednih Slovencev, da stojé na straži proti sovražniku. Obvarovati moramo sebe, da nas ne premoti nasprotnik, a braniti moramo tudi druge. Eden sam je slab; zato se družimo. Naša društva so zares izobraževalna društva, so prava šola omike, katera naj vzgoji našemu ljudstvu mož, vnetih za Boga in za trpeče brate.

Govornik konča z molitvijo, da bi Bog obilo blagoslovil katoliška slovenska društva.

Nato se je točno ob 9. uri pričelo zborovanje v dvorani „Katoliškega doma“, ukusno okrašeni z grbi slovenskih in hrvatskih dežel. Dvorana in stranski prostori so bili natlačeno polni delegatov in gostov, samih vrlih naših mož in mladeničev. Na odru je bilo navzočih tudi lepo število zastopnic ženskega spola.

Po delegatih, v skupnem številu 215, je bilo zastopanih 78 društev. Naj sledi tu v abecedni vrsti popolni

imenik društev,

ki so bila po svojih pooblaščenih zastopana na shodu nepoliških društev slovenskih.

1	Sv. Ana na Krempergu (Štaj.)	Bralno društvo
2	Sv. Barbara pod Mar. (Štaj.)	"
3	Bled	Kat. izobraž. društvo
4	Bočna pri. Gor. gradu (Štaj.)	Kat. bralno društvo
5	Domžale	Kat. del. podp. društvo
6	Dornberg pri Gorici (Gor.)	Slovenska čitalnica
7	Dunaj	Slov. akad. dr. „Danica“
8	Goče pri Vipavi	Pevsko društvo „Nanos“
9	Gorica (Gor.)	Slov. kat. del. društvo
10	Gorje pri Bledu	Bralno društvo
11	Gradec	Slov. kat. akad. dr. „Zarja“
12	Idrija	Kat. delavska družba
13	Ig	Izobraževalno društvo
14	Jarenina (Štaj.)	Kmetško bralno društvo
15	"	Mladeniška zveza
16	Jesenice na Gorenjskem	Kat. delavsko društvo
17	Sv. Jurij ob juž. žel. (Štaj.)	Kat. bralno društvo
18	Sv. Jurij na Sčavnici (Štaj.)	Bralno društvo
19	Kamna gorica	Del. bralno društvo

20	Kamnik	Katoliško društvo
21	Kapela pri Radgoni (Štaj.)	Bralno društvo
22	Kranj	Moško pevsko društvo
23	"	Farna knjižnica
24	Krčevina pri Ptuj (Štaj.)	Kmetško bralno društvo
25	Sv. Križ pri Litiji	Kat. izobraž. društvo
26	Križe pri Trzinu	"
27	Kreplje p. Dutovlje (Gor.)	Br., trto- in sadjerejsko dr.
28	Kostrivnica (Štaj.)	Bralno društvo
29	Kropa	Kat. delavsko dr.
30	Sv. Kunigunda na Poh. (Štaj.)	Družba fantov in deklet
31	Ljubljana	Slov. kršč.-soc. zveza
32	"	Kat. mladeniško društvo
33	"	Kršč. ženska zveza
34	"	Kat. društvo za delavke
35	"	Kat. društvo za služkinje
36	"	Pekovsko društvo
37	"	Kršč.-soc. žel. dr. „Verksb.“
38	Sv. Marka nižje Ptuj (Štaj.)	Bralno društvo
39	Maribor (Štaj.)	Kat. delavsko društvo
40	Medvode	"
41	Mengeš	Kat. slov. izobr. društvo
42	Miren pri Gorici (Gor.)	Kat. delavsko društvo
43	Mirna	Kat. izobraž. društvo
44	Novomesto	Kat. rokodelsko društvo
45	Sv. Pavel pri Preboldu (Štaj.)	Kat. izobraž. društvo
46	Sv. Peter na Krasu	Kat. del. podp. društvo
47	Sv. Peter pri Gorici (Gor.)	Bralno pevsko društvo
48	Plavje (Gor.)	Pevsko bralno društvo
49	Polje pri Ljubljani	Bralno društvo
50	"	Kat. slov. del. podp. dr.
51	"	Kršč. strokovno društvo
52	"	Konsumno društvo
53	Prevalje (Kor.)	Kat. slov. del. društvo
54	Radeče pri Zid. mostu	Kmetijska knjižnica
55	Radgona Gorenja (Štaj.)	Kmetijsko bralno dr.
56	Radovljica	Kat. izobraž. društvo
57	Rudolfovo	Obrtna zadruga
58	Sv. Rupert v Slov. gor. (Štaj.)	Bralno društvo
59	Selca nad Šk. Loko	Farna knjižnica
60	Sodražica	Pevsko društvo „Glas“
61	Spodnja Idrija	Bralno društvo
62	Stari trg pri Ložu	Kat. narodno društvo
63	Šmarje	Kat. izobraž. društvo
64	Šmihel pri Novem mestu	Ljudska knjižnica

65	Škofja Loka	Slov. bralno društvo
66	"	Kat. dr. rok. pomočnikov
67	Trnovo	Kat. izobraž. društvo
68	Tržič	Kat. izobr. dr. sv. Jožefa
69	Št. Vid nad Ljubljano	Kat. dr. rok. pomočnikov
70	"	Slovenska čitalnica
71	Št. Vid pri Zatičini	Katoliški Napredek
72	Vipava	Kmet. rokod. bralno dr.
73	Vodmat pri Ljubljani	Bralno društvo
74	Vrhnika	Kat. dr. rok. pomočnikov
75	"	Bralno društvo
76	Železniki	Slov. bralno društvo
77	Žiri	Bralno društvo
78	"	Pevsko društvo „Sora“

Poleg pravih delegatov je bilo navzočih tudi okoli tristo gostov, ki so prihiteli deloma kot zastopniki mladeniških Marijnih družb (50), deloma poslani iz krajev, kjer še nimajo nobenega izobraževalnega društva, pa bi je radi osnovali. Naj omenimo še posebej, da je bila Štajerska zastopana po 16 društvih z 34 delegati, Primorska po 6 društvih z 16 delegati in Koroško po enem društvu in enem delegatu. Bratje Hrvatje pa so poslali štiri zastopnike.

Zborovanje otvori predsednik „Zvezinega“ agitacijskega odbora stolni vikar Luka Smolnikar. „Današnjih shod je priča — dejal je govornik — da ni res, kar nam tolikrat očitajo nasprotniki, da smo mi katoličani sovražniki ljudske izomike, da poneumljamo ljudstvo. Ne, mi ne nasprotujemo izobrazbi ljudstva. Ravno nasprotno, mi iskreno želimo, da se naše ljudstvo res izobrazi. Mi hočemo duševni kapital našega naroda naložiti, da bo nosil sto in več odstotkov. Mi preveč ljubimo svoj narod slovenski, da bi ga nameravali poneumljati. Mi čutimo v sebi dolžnost, delati za njegovo blaginjo in čast, za njegov razvoj in napredek, da bo v družbi avstrijskih narodov spoštovan, da bo vreden svojih slovanskih bratov na jugu in na severu, katere je božja previdnost — po besedah Leona XIII. — prihranila v naslednjih vekih za posebne namene. Tu je zbran cvet naših mož in mladeničev. Če gledamo te vrste, še ne izgubimo upanja v boljšo bodočnost Slovencev. Zato bodite prisrčno pozdravljeni

vsi, ki ste prihiteli sem na ta shod! V prvi vrsti dragi nam bratje Hrvatje! Slovenec je vedno najbolj vesel, kadar ima med seboj brate Hrvate. (Gromovito pozdravljanje Hrvatov.) Mi tembolj pozdravljamo zastopnike hrvatskega naroda, ker so prišli ne samo se zabavat, temveč resno delat za rešitev slovenskega in hrvatskega naroda. — Iskreno pozdravljam vrle može in mladeniče iz Slovenskih goric, zastopnike zelene Štajerske! Krepko stojite na braniku za jezik svoj in vero svojo. Najbolj veseli nas pa živahno gibanje med vašo mladino, ki se je v zadnjem času tako lepo razvilo in ki vedno krepkeje narašča v obrambo svete vere in milega materinega jezika. Vsa domovina se s ponosom ozira na to gibanje med vrlimi štajerskimi mladeniči; naj bo v izgled slovenskim mladeničem po drugih krajih, naj se razširi po vsej naši domovini! — Pozdravljam pristrčno zastopnike od sinje Adrije, iz solnčne Goriške, pozdravljam zastopnike iz tužne Koroške. Podajmo si vsi složno roke v boju za rešitev našega ljudstva. Prepričan sem, da se nam bodo rade pridružile tudi ženske, ki pri vseh narodih zavzemajo važno mesto pri delu za pravi blagor domovine. Da hočejo tudi pri nas sodelovati, je priča njihova udeležba pri našem shodu; bodite prav pristrčno pozdravljene. (Navdušeni klici: živele!) Častiti zborovavci, vsem vam kličem iskreno: Naprej pod starim geslom: Z Bogom za narod! (Odobranje.)

Našemu shodu pa je treba predsednika, ki bo z večšo in železno roko vodil zborovanje. Boljšega moža za to mesto ne vem, kot prvega našega budivca, voditelja in organizatorja: dr. Janeza Ev. Kreka. (Burno odobranje.) Soglasno odobranje mi je priča, da s predlogom soglašate, in zato prosim gosp. dr. Kreka, da izvoli prevzeti predsedstvo.

Zborovanje.

Dr. Krek (iznova navdušeno pozdravljen) omenja, da mu je v veliko čast, predsedovati tako znamenitemu zboru, kot je pričujoči. Predgovornik je rekel, da je treba za to železne roke. Ne vem, če jo imam, a potruditi se hočem, da se bo vse v redu vršilo. Sploh pa nam treba več ljubezni do železa in do tega, kar se iz železa kuje, bodisi motika, plug, če treba, pa tudi meč! Če tudi smo, kakor pravijo nasprotniki, majhni, a zavedamo se

svojih dolžnosti in vemo vsaj, kaj smo, ko nasprotniki o sebi niti tega ne vedó. Vsakemu izmed nas odgovarja srce, da smo z duhom in telesom katoliški Slovenci in demokrati ter kot taki prijatelji ljudstva. Očita se nam, da smo mladi. Res je to, a pri tem vemo, da rastemo tako, da pri tem ne izgubimo svoje mladosti. Neizkušeni, pravijo nasprotniki o nas, da smo. A neizkušenost odvaga tisočkrat naš pogum in volja, da se učimo. To voljo in to misel vedno ohranimo, in videli bomo potem, da to delo, ki ga pričenjamo danes, doseže končno zmago!

Podpredsednikom shod soglasno izbere č. g. Zagorca iz Hrvaške, g. Mrevlja iz Dornberga, zapisnikarjema pa g. Krambergerja s Štajerskega in g. Pojeta iz Starega trga.

Nato se soglasno in brez debate odobri sledeči

poslovnik za zborovanje.

§ 1.

Shod otvori predsednik pripravljavnega odbora „Slovenske krščansko-socialne zveze“ v Ljubljani. Nato se voli z vslikom predsedstvo, ki vodi po določenem dnevnem redu in v smislu tega poslovnika nadaljno zborovanje.

§ 2.

Zastopniki društev se morajo izkazati s pooblastilom svojega društva, katero jim je doposlalo predsedstvo „Zveze“. Tisti, ki se želé udeležiti shoda kot gostje, izkazati se morajo z vstopnicami, od „Zveze“ izdanimi.

§ 3.

Predsednik imenuje dva revizorja, ki pregledata pooblastila in vstopnice, sestavita prezentno listo in jo predložita shodu.

§ 4.

Kdor želi h kakemu predmetu govoriti, se mora oglasiti pri predsedniku. Govorniki govoré po tistem redu, kakor so se priglasili k besedi. Izvzeti so tisti, ki se priglasé k poslovniku, katerim se mora takoj dati beseda ali k stvarnim popravkom, ki so dopustni konec razprave.

§ 5.

Eventualne predloge naj predlagatelji pismeno izročé predsedniku.

§ 6.

Poročevalci smejo za svoje poročilo porabiti največ eno uro. V razpravi sme posamezni govornik govoriti najdalj deset minut. K istemu predmetu se ne sme dati dvakrat beseda.

§ 7.

Sklepa se z absolutno večino glasov. Pri enakem številu glasov je predlog odbit.

§ 8.

Pri imenih se mora glasovanje vršiti takrat, kadar zahteva to ena petina navzočih.

§ 9.

Le pooblaščenci imajo pravico se udeleževati debate in glasovanja. Gostom se podeli beseda, če shod to sklène.

Nato pride na vrsto 1. poročilo, ki je na dnevnem redu, namreč: Notranje poslovanje „Zveze“.

Notranje poslovanje „Zveze“.

Poroča **Mihael Moškerc.**

Cenjeni zborovavci! Govoriti mi je o notranjem poslovanju „Zveze“. Kaj je „Zveza“? Beseda je umljiva vsakemu otroku. „Zveza“ pomeni, da se hoče nekaj zvezati, združiti. In „slovenska krščansko-socialna zveza“ hoče združiti v celoto in s krepkim obročem zvezati katoliška nepolitiška društva slovenska. Predno pa govorim o tem glavnem „Zvezinem“ namenu, naj začrtam nalogo, ki naj jo „Zveza“ vrši v Ljubljani. To pa zato, da dobé cenjeni zborovavci sliko, kako naj bi naša društva delovala v večjih krajih, kakor so mesta in industrialni kraji sploh.

I. „Zvezino“ delovanje v Ljubljani.

Slovenci živimo v času kulturno-verskega boja. Zakleti sovražniki naše vere, ki so se nasrkali v tujini brezverskega duha, hočejo tudi našemu poštenemu ljudstvu iztrgati iz srca najdražjo svetinjo: katoliško vero, ono vero, katero smo Slovenci z bratskim narodom hrvatskim stoletja branili proti krutim Turkom, ki so tudi hoteli poturčiti Hrvate in nas Slovence. Ta boj je v večjih krajih bolj besen in bolj divji, nego v malih krajih, in zato mora biti tudi odpor proti novodobnim Turkom, ki jim pravimo liberalci in socialni demokratje, ravno tak in še silnej, nego je bil odpor našega ljudstva napram spoznavcem polumeseca.

Zato ima ne malo, da, težko nalogo izvršiti „Zveza“ v Ljubljani. Zbirati in organizirati mora katoliško ljudstvo. Kako naj to izvrši?

1. „Zvezini“ prostori. Knjižnica in čitalnica.

Predpogoj vsakega uspešnega društvenega življenja je primeren prostor. Člani društva morajo čutiti, kadar so v društvu, da so doma. V tem prostoru naj bo pred vsem društvena čitalnica, na katero naj „Zvezin“ odbor obrača vso pozornost. V njej

naj bodo članom na razpolago dobri časopisi. Ravno pri čitanju časopisov se bitsri um in se utrdi značaj. A člani naj bi se o tem, kar so čitali v društvu, tudi razgovarjali, recimo pričkali o tem, kar so brali. Tako se vzgajajo dobri agitatorji, ki bodo napram vsakomur odločno in možato zastopali naša načela.

V to naj služi tudi „Zvezina“ ljudska knjižnica. — Ljudstvo naše silno rado bere in to je dobro znamenje. Tak narod ne propade, ki hlepi po pravi izobrazbi in oliki. Seveda morajo biti v ljudski knjižnici vedno le izbrane knjige dobrega zadržaja; ker plev in ljulike je na literarnem slovenskem polju več ko preveč, česar seveda „Zvezina“ ljudska knjižnica ne sme širiti med našim ljudstvom.

Prijateljem prave ljudske naobrazbe pa prav toplo priporočamo „Zvezino“ knjižnico. Naj se je ob raznih prilikah spominjajo ter ji darujejo in volijo dobre knjige; storili bodo s tem dobro delo in ljudstvo naše jim bode hvaležno.

2. Znanstvena predavanja.

Imamo jih, hvala Bogu, in dobro so obiskana. Naša dolžnost je, da se prav lepo zahvalimo požrtvovalnim predavateljem našim. S predavanji se širi pouk v najširše mase prebivalstva. Predavanja naj bodo poljudno-znanstvena, glavni namen jim bodi širjenje katoliško-demokratske zavesti in izobrazbe med ljudstvo. Srčno je želeli, naj bi se saj najboljša predavanja natisnila, in pa, naj bi „Zveza“ tudi po deželi prirejala predavanja.

3. Socialni pouk.

Pred vsem naj skrbi „Zveza“ za socialen pouk svojim članom. — Katoliški socialisti smo in naša sveta dolžnost je, skrbeti za krepak, zaveden naraščaj. V ta namen naj se krepko deluje za socialno vzgojo. V posebnih socialnih tečajih naj se razboriti člani vpeljejo v sociologijo. Razlagajo naj se temeljni socialni nauki. Opozarjamo tudi na apologetiška vprašanja. Ne zamenjajmo naj se govorništvu, kakor tudi ne pouk o praktično-agitatoriškem delovanju. Pred vsem naj se seznanijo obiskovalci socialnih tečajev z domačo socialno literaturo (dr. Krekov „Socializem“, „Črne bukve kmečkega stanu“, „Načrt slovenskih delavskih stanov“, Belčeve „Obresti“, poročilo

in resolucije o I. in II. katoliškem shodu). Zlasti se pa priporoča proučevanje socialističkega gibanja s posebnim ozirom na Jugoslovane.

4. Govorniški klubi z razgovori.

Želeli je, naj bi vsi oni, ki so v temeljnih naukih sociologije poučeni, in ki morda že delujejo praktiško na socialno-agitacijskem polju, osnovali govorniške klube, pri katerih bi se vršile debate. Voditelji klubov naj bodo zmožni in svetovno socialno izobraženi moške. Člani klubov naj bi razpravljali o perečih dnevniških vprašanjih in vseh delavstva tičočih se zakonih. Namen teh klubov bodi praktiška vzgoja dobrih in razboritih delavskih voditeljev. Obiskovavci bi se morali zavezati s častno besedo, da ne zamudé niti ene ure. V govorniškem klubu naj se strogo razpravlja po parlamentarnem redu. Voditelj kluba naloži kakemu članu, naj do prihodnje ure izdela poročilo o kakem važnem predmetu. Razgovora se potem udeležé „za“ in „proti“ klubovi člani. Gradiva za govore dobé klubovi člani dovolj v „Rimskem katoliku“, „Katoliškem obzorniku“, „Glasniku“, drugih naših časopisih itd.

5. Shodi.

Poleg predavanj naj se vrsté tudi društveni shodi, pri katerih se zbirajo člani v večjem številu in kjer naj se pred vsem razpravljajo stanovska nepolitiška vprašanja. Navdušujejo naj se člani na teh shodih za pridobivanje novih rednih članov in pa za osebno agitacijo.

6. Strokovni pouk.

„Zvezina“ naloga je delovati tudi za strokovni pouk katoliškega ljubljanskega delavstva. O strokovni organizaciji poročal bode itak dr. Krek; pripomnim le sledeče: Z vso odločnostjo deluj zveza za strokoven pouk, snuj strokovne zveze, ali vsaj strokovne oddelke v „Zvezi“.

7. Ostali pouk.

Praktične zahteve silijo Slovence, da znajo več jezikov. Zato naj se skrbi tudi za pouk v jezikih, zlasti slovanskih, pa tudi romanskih in germanskih jezikov. Voditelji teh poučnih jezikovnih tečajev naj se pred vsem ozirajo na praktiško stran, da bi se

namreč obiskovavci naučili govoriti jezik, ki se ga učé. Vrší naj se pa pouk tudi v čítanju, pisanju, knjigovodstvu in drugih potrebnih strokah.

8. Mladinska organizacija.

Nasprotniki našega gibanja z vsemi sredstvi lové v svoje mreže zlasti mladino in, žalibog, ne brez vspeha. Čudno to pač ni, saj je znano, da brezverska naša šola ne vrši svoje vzgojevalne dolžnosti; saj so ravno učitelji najbesnejši pristaši brezverske struje. Zato pa je naša dolžnost, vso pozornost obrniti ravno na mladino; že kateheti naj skušajo napeljati otroke pri izstopu iz šole k vstopu v kako mladini namenjeno društvo, kjer naj se s pošteno zabavo mladini primerno druží tudi pouk ter tako izpopolnjuje šolsko izobrazbo.

9. Ženska organizacija.

Vsako organizacijsko delo je polovičarsko, ako ne obsega tudi ženstva. Hvala Bogu, v Ljubljani imamo že dve vrlo delujoči ženski društvi in tudi „Zveza“ ima svoj lastni, dobro delujoči ženski oddelek. Ta „Zvezin“ ženski oddelek, v katerega naj ne vstopajo članice drugih krščanskih ženskih društev, bodi prostoro-roma ločen od onega za moške člane.

Delovanje ženskega oddelka obsegaj poleg socialno-strokovno znanstvene vzgoje tudi praktiški pouk v ženskih ročnih delih, vzgoji otrok in gospodinjstvu.

Nikakor pa se tudi ne zanemarjaj praktiška agitatoriška vzgoja žensk, ker po svoji naravi in vplivu ženstvo lahko veliko stori v tem pogledu.

Ženski oddelek imej svojega dušnega voditelja. Poučen mora biti temeljito o modernem ženskem vprašanju. S prijaznostjo in milobo druží naj odločnost.

10. Zabave in veselice.

Akoravno je „Zvezin“ glavni namen poučna izobrazba članov, vendar ne sme zanemarjati tudi zabavne strani. Nasprotniki nam kvarijo ljudstvo ravno po raznih veselicah in zabavah; zato moramo tudi mi nuditi našemu ljudstvu pošteno zabavo. „Zveza“ skrbi svojim članom za razvedrilo z veselicami, gledališkimi predstavami po zimi in z raznimi izleti poleti. Naj bi se

na novo ustanovljeni „Zvezin“ pevski zbor krepko razvil in izborno vršil svojo nalogo. Misli naj se tudi na lastno godbo. Za mlajše „Zvezine“ člane naj bi se zasnoval poseben telovadni in za bicikliste bicikliški oddelek; oziroma „Zveza“ delaj na to, da se osnuje samostojno kršč. telovadno in kolesarsko društvo v Ljubljani. Javne nastope „Zvezinih“ članov bi zelo povzdigovala primerna „uniforma“, na vsak način naj si pa „Zveza“ oskrbi vsaj svoj znak

Tako je, oziroma naj bi bilo „Zvezino“ delovanje v Ljubljani. Nalašč sem je opisal podrobneje zato, da dobé — kakor je bilo že v začetku omenjeno — društva po večjih industrijalnih krajih sliko, kako uspešno delovati v boju proti zastopnikom modernega materijalizma.

II. „Zvezino“ delovanje po družtvih.

„Sloga jači, nesloga tlači“, to je star in resničen pregovor. Kjer vlada prepir, needinost, tam sledi propad in pogin. Bodi tudi nam to v poduk in ravnilo: proti nasprotnikom katoliško-demokratskih načel morajo tudi vsa naša napolitična društva nastopati v znamenju sloge in edinosti. Zato je pa nujno potrebno, da vsa društva našega mišljenja vstopijo v zvezo. In ta „Zveza“ deluj na to, da se zasnuje v vsaki slovenski fari napolitiško društvo. Kako snovati in voditi taka društva, o tem bode govoril drug poročevalec; moja naloga je le opisati in načrtati delovanje „Zveze“ po zvezinih družtvih.

1. Vážnost zveze.

Vse hvale vredno je, da imamo že tako lepo število naših napolitičnih družtev, toda žal, da jih je še vse premalo in tudi to je vsega obžalovanja vredno, da niso še vsa napolitična društva pristopila v „Zvezo“.

Veliko naših napolitičnih družtev se je že zasnovalo pri nas, toda, žal, mnogo jih je tudi že zaspalo. Vzrok je v veliki meri na tem, ker ni nihče nadzoroval delovanja naših družtev. Potrebno je in v človeški naravi utemeljeno, da je tukaj neka sila, ki človeka priganja k delu. Kar velja o posamezniku, to velja v še večji meri o družtvih, ki obstojé iz več ljudi. In zato, da bode prav povsodi zavladalo mogočno društveno življenje

in vzajemno enotno delovanje, je nujno potrebno, da vsa naša nepolitična društva pristopijo v „slovensko krščansko-socialno zvezo“.

2. Naloga „Zveze“ pri snovanju društev.

Kjer še ni izohraževalnega društva in „Zveza“ spozna za potrebno, da se osnuje, naj stori vse korake, da se to zgodi.

Zato naj priredi v ta namen poučno-agitacijske shode. Snovateljem naj gre pri snovanju „Zveza“ krepko na roko s svetom in z uzornimi pravili, kakor tudi s tiskovinami, ki se potrebujejo za vodstvo društev.

Pa tudi pozneje, ko so že zasnovana društva, naj skrbi „Zveza“ zanje: z dobrim svetom, po možnosti s preskrbljevanjem predavateljev, v obmejnih krajih s knjigami.

3. Nadzorstvo „Zvezinih“ društev.

Najvažnejša naloga „Zvezina“ je pač ta, da vrši po svojih društvih nadzorstvo. Nadzornik bodi temeljito izobražen v sociologiji in popolnoma več v poslovanju in vodstvu društev. Obenem bodi tudi govorniško izobražen. Vsako društvo bi se moralo po „Zvezinem“ predsedniku ali pa po njegovem pooblaščenцу vsaj vsako leto enkrat nadzorovati. Nadzornik naj pri nadzorovanju vso pozornost obrne na notranje poslovanje društev.

Pregleda naj knjige in naj na napake opozori prizadete društvene poslovodje. Nadalje pa naj pazi tudi na to, če društvo izpolnjuje svojo nalogo v agitatorično-socialnem oziru. Obenem z nadzorovanjem bodi združeno tudi predavanje, oziroma društven shod, kjer naj govori „Zvezin“ pooblaščenec. O stanju društva in o uspehu nadzorovanja pa mora poslati nadzornik poročilo; o napakah naj poroča v zapečatenem poročilu, ki se odda prihodnjemu nadzorniku, da se ta prepriča, je li izvršilo društvo svojo dolžnost. O vsakem nadzorovanju naj se obvesti dotično društvo nekaj časa prej, to pa zato, da bode shod ob tej priliki dobro obiskan in da si more o agitatoričnem društvenem delovanju napraviti nadzornik svojo sodbo.

4. Dolžnosti „Zvezinih“ društev.

Pred vsem je potrebno, da tudi „Zvezina“ društva izpolnjujejo svoje dolžnosti napram „Zvezi“. Zato naj pa „Zvezina“ društva o vsaki javni prireditvi poročajo „Zvezinemu“ načelstvu. Koncem leta naj pa sestavijo letno poročilo, ki obsegaj število članov, izkaz društvenih stroškov in dohodkov, število društvenih knjig i. t. d. po posebnem vzorcu, ki ga naj sestavi in vsem svojim društvom pravočasno vpošlje „Zvezino“ načelstvo. Društva naj te obrazce točno izpolnijo in jih odpošljejo „Zvezinemu“ načelstvu. Za letni „Zvezin“ shod sestavi na podlagi teh izpolnjenih obrazcev „Zvezin“ zapisnikar poročilo o delovanju „Zvezinih“ društev. Taki statistični podatki so pomenljivi; ob njih se navdušujejo društva za nadaljno uspešno delovanje.

5. „Zvezini“ vsakoletni shodi.

Vrše naj se vsako leto. Na nje odpošljejo „Zvezina“ društva svoje pooblaščenke. Na teh shodih naj se navduše pooblaščenki za nadaljno delo, obenem naj se pa tudi na teh shodih vedno izpopolnjuje načrt, po katerem bodi urejeno delovanje društev. Shodi bodo naj nekaka šola za socialno delo: socialni kurzi za najboljše naše može, ki naj na teh shodih dobé navdušenje in moči za nadaljno delo.¹

Da se po vsem Slovenskem razširijo naša načela, vrše naj se ti letni posvetovavni shodi po različnih krajih naše domovine. O shodih izdajaj „Zveza“ v svoji knjižnici poročilo.

6. „Zvezini“ posvetovavni sveti.

Voliti bo treba na našem shodu tudi pomožne odbore za Štajersko, Koroško in Primorsko. „Zvezin“ delokrog obsega Vseslovenijo. Samo ob sebi je umevno, da osrednji odbor „Zvezin“ pač nikakor ne more sam nadzorovati tega velikega polja. V pomoč naj ji bodo „Zvezini“ posvetovavni sveti. Oni naj v svojem delokrogu v sporazumu z osrednjim odborom delajo za snovanje društev in na to, da vsa že obstoječa in tudi društva, ki se bodo še zasnula, pristopijo v „Zvezo“. Zvršujejo naj tudi nadzorovanje „Zvezinih“ društev v svojem področji. Želeti je, naj bi za delovanje „Zvezinih“ posvetovavnih svetov

„Zvezino“ načelstvo izdelalo p o s l o v n i k. Najbolj pa poročevalec želi: naj bi „Zvezini“ posvetovavni sveti ne ostali samo na papirju, marveč naj bi tudi svojo dolžnost izvrševali, tako, da bi imeli častiti zborovavci že na prihodnjem letnem shodu naših društev priliko, poslušati poročilo na našem shodu izvoljenih posvetovavnih svetov o njihovem uspešnem delovanju na organizacijskem polju.

7. Prispevki „Zvezinih“ društev.

Da bo mogla „Zveza“ svojo velevažno nalogo izvršiti, potreben je denar. Zato moramo apelirati na požrtovavnost naših somišljenikov in upravičeno pričakujemo, da pristopi veliko podpornih in ustanovnih članov k „Zvezi“. Potrebno je pa tudi, da v „Zvezina“ društva prispevajo z letnimi prispevki.

Veliko lepih misli in načrtov se ni izvršilo zato, ker ni bilo denarja. Da tudi „Zveza“ na tem ne pogine, je prav zelo želeli, naj bi bila društva v plačevanju doneskov točna.

V tem oziru se učimo požrtovalnosti od svojih nasprotnikov, pa tudi od mogočnih zvez katoliških društev in pa tudi zasebnikov drugod po svetu. Svojo zadačo izpolnjevati bo naši „Zvezi“ mogoče le, če bode zdatneje nego dosedaj v gmotnem oziru podpirana. Cenjeni zborovavci, delajte na to, da se pomnoži med nami požrtovalnost, delujte pa tudi z vso odločnostjo na to, da bode naša „Zveza“ res to, kar bi po svojih namerah morala biti: združeno ljudstvo, izobraženo in mogočno, složno na braniku katoliško-demokratskih načel!

Po tem nepopolnem utemeljevanju predlagam v blagohotno pretresovanje in odobrenje sledečo resolucijo:

»Slovenska krščansko-socialna zveza« skrbi za povzdigo katoliško-demokratske zavesti med Slovenci tako-le:

I. V Ljubljani zbira in organizuje katol. demokracijo.

II. Povsod po Slovenskem snuje v svojem smislu društva, jih veže med seboj in vodi ter nadzoruje njihovo delovanje.

I.

V Ljubljani naj »Zveza« z ljudsko knjižnico, znanstveno-poučnimi predavanji, socialnimi tečaji, govorniškimi

sestanki, shodi, strokovnim poukom, vodstvom strokovnih društev, ali pa vsaj strokovnih oddelkov, s poukom v raznih jezikih in drugih važnih predmetih skrbi za organizacijo ljubljanskega katoliško-demokratskega mislečega prebivalstva, zlasti mladine in žensk.

II.

Shod slovenskih katoliških nepolitičnih društev pozivlja vsa krščanska slovenska nepolitična društva, naj pristopijo v »Slovensko krščansko-socialno zvezo«. V njihovo korist naj deluje „Zveza“ tako-le:

a) pri snovanju in vodstvu nepolitičnih društev naj posreduje snovavcem in društvenim odborom z uzornimi pravili, nasveti in navodili; v ta namen imej vse potrebne tiskovine v zalogi; posredovanje boji brezplačno;

b) ureja in vodi naj po „Zvezinih“ društvi predavanja in shode, zlasti s tem, da naznanja društvom stvarine, o katerih so predavanja ali shodi ravno takrat potrebni, in da poskrbi po možnosti poročevalce in govornike;

c) za zabavo naj skrbi, da se po društvi goje gledališke predstave, petje, godba in skupni izleti; ustanavlja naj tudi za organizacijo mladeničev, kjer je mogoče, telovadne in biciklistične krožke;

č) izdajaj primerne spise in knjige; zlasti skrbi za dobre igre, pa tudi za poljudne povesti;

d) določi naj „Zvezin“ znak, po katerem se morejo izpoznati člani njenih društev;

e) o vsaki javni prireditvi (občnem zboru, izletu, shodu, predavanju, veselici itd.) naj društva obvesti »Zvezin« odbor; kolikor je mogoče, naj se „Zveza« udeleži teh prireditev;

f) vsako leto sklicuj »Zvezine« posvetovavne shode, kolikor je mogoče, po raznih krajih naše domovine;

g) pri „Zvezinih“ shodih se volijo vsako leto »Zvezini« sveti za Štajersko, Koroško in Primorsko;

h) po pooblaščenjih, ki jih določa »Zvezin« odbor z dotičnimi »Zvezinimi« sveti, nadzoruj »Zveza« delovanje »Zvezinih« društev, zlasti kako se upravljajo in kako izpolnjujejo svoj vzgojni smoter; po posebnem obrazcu, ki ga izdelaj odbor v sporazumu s svojimi sveti, poročajo o tem

odboru; vrh tega naj »Zvezina« društva vsaj do meseca sušca vsako leto poročajo »Zvezi« o svojem poslovanju po obrazcih, ki se jim o pravem času dopošljejo; na podlagi teh obojnih poročil izdelaj tajnik poročilo za letno posvetovanje;

i) »Zveza« naj skrbi za podporo slovenskih katoliških društev na jezikovni meji.

Da bo »Zveza« mogla svojo nalogo izvrševati, ji je treba trdne gmotne podlage. »Zveza« pričakuje, da se ji pridruži s celega Slovenskega mnogo podpornih članov, nadeja se, da ji naklonijo prijatelji katoliško-demokratske misli daril in volil. Od društev, ki so ž njo zvezana, pa prejema tele mesečne doneske:

a) Društva, ki imajo do 50 članov, plačajo 25 v.

b) Društva od 50 do 100 članov, plačajo 50 v.

c) Društva od 100 do 150 članov, plačajo 1 K.

č) Društva nad 150 članov, plačajo 2 K.

G. Radoslav N e m e c od sv. Jurija na Štajerskem priporoča kolesarske in telovadne krožke, in sicer tako, da naj se kmečki fantje in mladeniči lotijo bolj telovadbe, obrtniki pa kolesarstva. Govornik opisuje krepko družabno gibanje krščanskih mladeničev v Slovenskih goricah. Redna so predavanja o gospodarskih stvareh. Vsakdo je pa tudi ud kake cerkvene družbe, Marijine ali Alojzijeve. Priporoča, naj si mladeniči po tem zgledu povsod snujejo društva.

G. Alojzij V a k a j od Sv. Ane na Štajerskem pravi, da je donesek posameznih društev previsoko nastavljen. G. Z e m l j i č iz Kapele podpira to misel ter hkrati predlaga, naj bi se naprosile posojilnice, ki bi pomagale društvom, da zmagajo ta donesek. Društvom ob jezikovni meji naj bi se kar moči pomagalo. V tem smislu dostavi dr. K r e k točko i) k M o š k e r č e v i resoluciji.

G. Janez Kotar od Sv. Križa pri Litiji priporoča, naj se »Zveza« ozira na vsa društva in naj nikar ne dela preveč izjem pri pobiranju denarnih doneskov. G. Jožef G o s t i n č a r zagovarja predlog poročevalcev, da doneski nikakor niso previsoki. Pomisliti treba, da bo novo življenje v društvih ista tudi gmotno bolj povzdignilo. Nasprotniki mnogo več žrtvujejo za slabo stvar. G. Z e m l j i č opozarja, da društva ob jezikovni meji že itak težko izhajajo in potrebujejo dobrotnikov, ki jim pomagajo

Dr. K r e k omeni na to, da bogoslovci in „Daničarji“ nabirajo knjige, ki jih po „Zvezi“ pošiljajo potrebnim obmejnim društvom. G. Rejec iz Dornberga pravi, da je prevelik skok od 50 do 150 članov, naj bi se vstavil vmes še kak oddelek. Slednjič se sprejmô resolucije v zgoraj navedeni obliki.

G. Ivan Gostinčar predlaga, da naj se zida v Ljubljani „Zvezin dom“. Vsako društvo neobhodno potrebuje prostorov, da se razvija. Posebno „Zveza“ mora imeti hišo za svojo pisarno, za knjižnico, zborovalno dvorano itd. G. Mat. Rihar (D. M. v Polju) je zoper to resolucijo, ker je tako podjetje preveč riskirano. G. Moškerc omenja tehničnih vzrokov, ki govorè za zidavo „Zvezinega doma“. To je ideal, za katerim se mora stremiti. A žalibog zdaj še manjka one požrtvovalnosti, ki bi podala zadostnih gmotnih sredstev. G. dr. K r e k predlaga slednjič resolucijo, ki se sprejme v sledeči obliki:

Odboru »Slov. krščansko-socialne zveze« se naroča, da preiščuje, kako bi se čim preje dobil v Ljubljani „Zvezin dom“.

Izseljevanje. — Medsebojna pomoč društev. — Pravno varstvo.

Poroča dr. Evgen Lampe.

Poročevavec razvija sledeče misli:

„Zveza“ mora imeti pred očmi vse veliko delo, ki je potrebno za ohranitev vsega slovenskega ljudstva. Mi se ne damo premotiti od malenkosti, ampak zavedamo se, da kujemo zdaj v „Zvezi“ verigo, katero moramo položiti okrog cele zemlje. Doslej smo se še premalo bavili z izseljevanjem slovenskega ljudstva. A izseljevanje je stvar, s katero moramo računati. Mi ga ne bomo ustavili, ravno nasprotno: Čim bolj se izpopolnjujejo prometna sredstva, in čim bolj se odpirajo tuje zemlje, tem večje bo izseljevanje; k Ameriki, Vestfalski in k Egiptu nam v najkrajšem času morda pride še Sibirija. Zato pa mora „Zveza“ naših nepolitičnih društev prevzeti regulacijo izseljevanja ter hkrati skrbeti za vrnitev v domovino.

Potrebna je zveza z enim parobrodskim društvom, ki bi bolj po ceni prevažalo Slovence in jim dajalo drugih potrebnih ugodnosti. „Slov. kršč.-soc. zveza“ stopi v dogovor s „Kr.-kat.-slov. Jednoto“ v Ameriki. Ti dve organizaciji imata dovolj moči, da to uredita. Udje naših društev bi prestopali v slična tamošnja društva. Tako bi užival vsak Slovenec tudi v tujini varstvo in korist naše organizacije. Preskrbeti bi bilo treba, da se pošiljanje denarja posreduje boljše kakor dozdej ter ljudstvo obvaruje škode zlasti pri menjavanju. Mnogo je slovenskih mož v Ameriki, a si ne upajo priti v domovino, ker niso zadostili svoji vojaški dolžnosti in se bojé kazni. „Zveza“ naj prosi pri Nj. Veličanstvu amnestije (pomiloščenja) zanje. Velika rana naših izseljencev so premnogi divji zakoni; ljudje niso pri tem sami toliko krivi, kakor nemožnost, preskrbeti si v tujini vseh potrebnih listin za poroko. „Zveza“ naj bi preskrbovala takim ljudem tudi poročne listine.

Lep izgled imamo v nemškem Rafaelovem društvu, ustanovljenem leta 1848. Ta ima svoje zaupnike po vseh večjih pristaniščih in stori neizmerno mnogo dobrega. Le en izgled! Zastopnik Schlösser v Bremenu je od l. 1873. do 1886. sprejel 165.753 varovancev, jim maševal in pridigal 1126krat, sprejel 30.126 pisem, na katere je dal potreben svet, in pod njegovim nadzorstvom se je izmenjalo denarja za 5,332.547 mark. Če so Nemci potrebni tam doma takega varstva, koliko bolj Slovenci!

Pa tudi doma v ožji domovini je medsebojna pomoč društev nujno potrebna. Skrbi naj se, da bratska društva svoje člane med seboj tudi gostoljubno sprejemajo, kakor je n. pr. vpeljana pri katoliških društvih rokodelskih pomočnikov. Če pride pomočnik v tuj kraj, dobi prenočišče tam zastoj, če se izkaže, da je član takega društva drugod. Društva naj si dajejo drugo drugemu govornikov in si pomagajo pri predstavah. Garderobo za ljudske igre naj si naredi več društev skupaj. Tudi pri izletih naj se združuje več društev, da se člani bolje spoznajo med seboj ter dobé večje zaupanje v svojo organizacijo. Pri skupnih nevarnostih naj tudi skupno postopajo vsa enako. Slednjič mora pa tudi „Zveza“ materinsko paziti nanje, da katero ne zaspi, ali se mu kaj drugega ne primeri.

Važna stvar je pravno varstvo. Sicer je težko zdaj še to prepotrebno organizacijo razširiti na vsa društva, a mogoče je za zdaj že pri društvih tovarniških delavcev. Delavec trpi mnogo krivic, a si ne ve pomagati, ne ve, kje iskati pomoči, ali pa se boji velikih stroškov. Tako je zlasti pri zavarovanju proti nezgodam. Rzsodišče za naše delavce je v Trstu. Tam jim je pa skoro nemogoče iskati si pravice. Pri takih krivicah, ki se tičejo stanovskega razmerja delavcev, recimo, da se prekrši delavska pogodba, tovarniški red, izkorišča s truckom itd, je dolžnost organizacije, da vstopi za posameznika in ga brani z vsemi zakonitimi sredstvi.

Govornik predlaga glede teh stvari sledeče resolucije:

Shod slovenskih katoliških nepolitičnih društev izjavlja: »Zveza« naj izkuša razširiti delavsko tajništvo v ljudsko pisarno. Po njenem zgledu naj se osnujejo take pisarne po drugih večjih krajih.

»Zveza« naj stori vse potrebno za podporo in pomoč slovenskim in hrvaškim izseljencem, zlasti v Ameriko.

»Slov.-kršč.-socialna zveza« naj poskrbi, da se oživo-tvori ljudska pisarna, katero je priporočil drugi slovenski katoliški shod v svojih sklepih (V. 6.), kjer naj dobivajo društveni člani pouk in svet. Naj se sestavi v ta namen strokovnjaški odbor za finance, prometne, pravne in potrebne strokovne zadeve. Nastavi naj se tajnik, ki sprejema vprašanja in poskrbi, da dobe člani pravniški odgovor nanja.

Iz te ljud. osrednje pisarne v Ljubljani naj se oskrbi, da dobe člani tudi dejansko pomoč, kadar jim je potrebna, da dosežejo pravico posebno v slučajih, ki se tičejo njih stanovskega razmerja. V ta namen naj plačujejo posamezna društva primeren donesek. Zato naj dobivajo udje odvetniško pomoč, če le možno brezplačno. V slučajih, ko je braniti člana proti kapitalističnemu izkoriščevanju, prevzame organizacija njegovo brambo.

Predsedstva posameznih društev ali v to izvoljeni zapupniki posredujejo med osrednjo pisarno in med pravne pomoči potrebnimi člani. V pravila vseh delavskih društev naj se privzame določba, da imajo pravico osnovati pravno varstvo.

G. Zagorac govornika zahvali za res poučno predavanje ter omenja velike važnosti teh zahtev za Hrvate. Skrb za izseljence naj bi bila Slovencem in Hrvatom skupna; kadar se izvede ta organizacija, naj jo Slovenci raztegnejo i na Hrvate. Dr. Krek nato dostavi, da je „Zveza“ že v dogovoru z „Rafaelovim društvom“, katero je obljubilo, da bo podpiralo Slovence. (Odobrovanje.) Nravno bedo divjih zakonov je govornik videl na Vestfalskem. Tu se mora pomagati. Govornik je posredoval zanje pri ministerstvih in se je dalo mnogo popraviti. Treba je skrbeti tudi za naše ljudi v srbskih in rumunskih gozdih. Tam je treba prav misijonskega dela.

G. Rejec (Dornberg) priporoča, naj društva pazijo na to, kakšne elemente imajo med sabo, in naj se varujejo škodljivcev.

K pravnemu varstvu se oglasi g. delavski tajnik Jožef Gostinčar, ki naglašava važnost tega vprašanja za delavske stanove. Železničarji so posebno potrebni brambe. Morajo si priboriti s pravdo svoje pravične podpore in zato morajo imeti odvetnikov. Tudi v drugih strokah je podobno, zlasti pri železničarski obrti, kjer se zgodi mnogo nesreč. V „Zvezi“ naj se

uvede pravno varstvo najprej za njena delavska društva. Vsako društvo naj pa zdaj takoj sprejme že v pravila določbo, da ima pravico osnovati si pravno varstvo. Zlasti strokovna društva tega ne smejo pozabiti.

G. Jeriha (Vevče) pravi, da se ni bati velikih stroškov, ker izkušnja uči, da tam, kjer je uvedeno pravno varstvo, po navadi ni mnogo tožbâ; ko podjetniki in zavarovalnice vidijo, da so delavci organizirani in zmožni za brambo, je takoj mnogo manj krivic. Že tak sklep sam na sebi pomeni velik napredek in stroški potem niso tako veliki.

Pozdravi.

Predsednik naznani, da v imenu shoda pošlje brzojavne pozdrave: Sv. Očetu, presvetl. cesarju, ljubljanskemu in mariborskemu škofu ter goriškemu nadškofu. Živalno je zbor odobral to naznanilo.

Med tem je prišla v dvorano deputacija „Kršč. ženske zveze“. Dr. Krek jo pozdravi, naglašajoč velik pomen, ki ga imajo krščanske žene za dvignjenje človeške družbe. „Cherchez la femme!“ (kje je pa žena?) pravijo če se kje kaj prav zvito hudobnega zgodi. Mi pa moramo tudi reči: „Kje je žena?“, kadar se zgodi kaj velikega, plemenitega, ker brez pomoči krščanskih žen je delo krščanskih mož polovičarsko. Gromovito odobravanje je sledilo tem besedam.

Potem se brzojavno pozdravi shod državne zveze avstrijskih krščansko-socialnih delavskih društev na Dunaju in krščansko-socialne delavce v Gradcu, zbrane pri slavnosti blagoslovljenja zastave.

Dopoldansko zborovanje sklene nato gosp. Sirovatka iz Zagreba, ki se v oduševljenih besedah zahvaljuje za častni sprejem. Hrvatje hočejo s Slovenci skupno napredovati pri socialni organizaciji. Ena nam je kri, ena domovina, ena zgodovina. Zato pa tudi zdaj delujmo skupno za visoke ideale ljudske vzgoje.

Navdušeni se razidejo zborovavci.

Potreba organizacije.

Poročevalec dr. Ivan Janežič.

Popoldne je najprej prišlo na vrsto poročilo dr. Janežiča, ki je o potrebi organizacije povedal te-le misli:

Govoriti mi je o tem, kako potrebna je organizacija. Toliko govorimo o organizaciji, in vendar še ljudstvo nima pravega pojma o njej in tudi še ni dovolj prepričano o njeni potrebi. V tem oziru treba ljudstvu oči odpreti.

Kako to storiti? Najprej s p o d u k o m. Vsak izmed nas mora biti nekakšen potujoč učitelj, ki naj ljudi uči, kaj je in kakšna naj bo organizacija, bodisi, da jim damo lasten izgled, bodisi, da jim z besedo prigovarjamo. Nazadnje, ko bode ljudska duša polna te zavesti, potem bode tudi ljudstvo pripravno za splošno organizacijo.

Drugič treba ljudem pokazati, kako se dela organizacija in kako se društva snujejo. Društva povsod lahko ustanavljate. Če so le trije za društvo pridobljeni, se lahko osnuje društvo. Potem je treba samo pravil, ki se pošljejo okrajnemu glavarstvu v potrdilo; v štirih tednih je društvo ustanovljeno. Kolikor več bo takih društev, toliko več bo šol.

Kjerkoli morete, ustanovite tako društvo. Po teh društvih bodo ljudje spoznali, kaj je organizacija, potem bodo vsi soglasno zanjo in sposobni zanjo. Po tej poti se bo potem polagoma tudi organiziral ves slovenski narod.

Vprašanje pa nastane, kako postopati, da bo gospodarska organizacija tudi uspešna?

Izkušnja nas uči, da so največje težave pri vodstvu.

Navadna društva se dajo voditi, ako je le količkaj brihtnih in razumnih ljudi. Gospodarska društva se pa ne dajo tako lahko voditi. Takih ljudi je malo in jih je jako težko dobiti. Treba bi jih bilo še le izučiti. Toda takih šol nimamo. Ljudske šole se s tem ne pečajo, srednje šole pa tudi ne. Preostanejo torej edino le trgovske šole, toda tudi teh Slovenci nimamo. Edina, ki jo imamo pri nas na Slovenskem, je nemška.

Treba je torej, da si med tem, dokler Slovenci ne dobimo obljudljene trgovske in gospodarske šole, sami pomagamo.

Da se bode dobilo sposobnih ljudi za vodstvo gospodarskih društev, je naloga gospodarske organizacije, ki naj skrbi, da se ti ljudje vsega, kar je v to potrebno, naučé.

„Gospodarska zveza“ je napravila par takih kurzov, kjer so se člani za silo naučili knjigovodstva in so ti kurzi jako dobro uspeli.

Ako se bodo torej dobili sposobni možje, potem bo pri gospodarskih društvih tudi napredek zagotovljen. Ako kako društvo ne uspeva, je največkrat vzrok pomanjkanje ljudi.

Ni dolgo tega, kar so osnovali neko mlekarno, toda čez tri tedne je mlekarna prenehala, ker je edini človek, ki je bil najet, da vodi mlekarno, šel na tuje. Ako bi imeli več sposobnih ljudi, bi bili kar družega poklicali.

„Gospodarska zveza“ mora torej najprej na to gledati, da dobi res bistrih mladeničev in mož, ki bodo sposobni za vodstvo take gospodarske organizacije.

Drugič je treba gospodarskim društvom pripravnih prostorov. Ako društvo nima prostora, se ne more gibati in razvijati. Stvar je ravno taka, kakor če bi posadil kako drevesce v majhno posodico; ne moglo bi rasti, ako bi bilo še tako pognojeno.

Ravno taka je z gospodarskimi društvi. Tudi gospodarsko društvo se ne more gibati, ako nima sposobnih in pripravnih prostorov. Postaviti bi bilo treba novo poslopje, ker večjih pripravnih prostorov na kmetih ni dobiti. Toda udje pravijo, „Dolgove delati, tega pa že ne!“

In vendar so prostori neobhodno potrebni. Večina društev svojega namena ravno zato ne more dosežati, ker nimajo prostora.

Pripustiti tudi ne moremo da bi naša društva imela sedež v gostilnah, ker se moramo ogibati tega, da bi se v naših društvih gojilo pijančevanje. Gostilne so mnogokrat v nasprotnih rokah, n naša organizacija mora voditi vojsko proti načelu, da bi se na najnižji čut pijančevanja grešilo.

Ali prostore moramo imeti! Kaj je torej storiti?

Tukaj v Ljubljani, in se mi zdi, da še nekod drugod (v Zagorji) so si delavci ustanovili stavbeno društvo, ki zida svojim članom hiše. Ti delavci imajo zdaj vsak svojo hišo. Poprej so stanovali v najetih stanovanjih po mestu. Mislili so si pa: „Veliko bolje bi bilo, ako bi mi imeli svoja stanovanja, ki bi bila suha in bi imela zraven hiše mal vrt.“ Ako bi bili ti šli k našim mojstrom stavbenikom, bi jih bili ti po strani pogledali, češ: koliko denarja pa imaš, kdo pa si ti, koliko služiš na dan? — 80 krajcarjev. — Ne bo nič! (smeh). Tedaj so se pa ti ljudje združili in imajo sedaj že 80 hiš v Ljubljani. (Dr. Krek '90 hiš prijatelj!) — (smeh). Bog jih daj kmalu sto in več! Te hiše so krasne stavbe. Delavec stanuje sedaj v svoji hiši, hiša je njegova in njegovih otrok; poprej pa taki reveži nikoli niso vedeli, kje so doma. Vse to pa imajo proti temu, da hišo v zmernih obrokih odplačujejo.

Kar zmorejo ti, ki služijo na dan en goldinar ali nekaj več, zmorejo tudi društva.

Ako je v vašem kraju kakšna posojilnica in hranilnica in razna druga društva, kaj je torej storiti? Društva naj stopijo skupaj in skupno sezidajo tako poslopje.

Ko sem hodil po deželi sem videl nekje, da se dá to res doseči. Bilo je to v Cirknici. Tu sta se združili posojilnica in konzumno društvo in si sezidali lepo poslopje, kjer imajo zdaj vsa društva svoj dom.

Kaj tacega je povsod mogoče, ako se društva v ta namen zedinijo, kakor so se zedinila krščansko-socialna društva v Ljubljani. „Krščansko-socialna zveza“ je gotovo pripravljena vam iti na roko, da dobite načrte, kako se najboljše in najprimernejše svojemu namenu sezida tako poslopje. Samo poguma je treba. Ako vse odbornike dotičnega društva prešine ta duh, ako skupaj stopijo in vzamejo skupno kakih 10.000 gld. na posodo, imeli bodo krasno hišo in ne bodo več plačevali, kakor sedaj, ko so v tujem prostoru.

Torej primernih prostorov preskrbeti, to bi bil namen naše „Zveze“, kolikor se tiče gospodarske organizacije, katera je gotovo neobhodno potrebna.

Ako sem Vam to razložil, menim, sem svojo nalogo izpolnil ter želim, da se to uresniči, kar sem vam priporočal. (Odobranje.)

Dr. I. E. Krek: Gospod govornik mi je prepustil nalogo, da preberem resolucijo, ki spada semkaj (čita):

Kršč. socialna misel mora kaliti tudi na gospodarskem polju vidne organizacije. V tem smislu priporočamo:

1. V vsakem kraju, kjer je kako naše društvo, ali kjer se namerava osnovati tako društvo, naj se skrbi pred vsem za primeren prostor. Le v skrajnem slučaju bodi sedež našim društvom v gostilni. Že iz prvega početka naj se deluje povsod na to, da se pridobi primeren dom z dvorano, društvenimi prostori in potrebnimi prostori za gospodarska društva.

2. Po naših organizacijah prekvašaj zadružna misel naše ljudstvo, da se ustanove po potrebi vsakovrstne gospodarske zadruge: konzumna, mlekarska, posojilnična, proizvodjalna, stavbna in druga delavcem, obrtnikom in kmetom koristna društva. Zraven naj se pa tudi skrbi, da se vzgoje za vodstvo takih društev spretno moči.

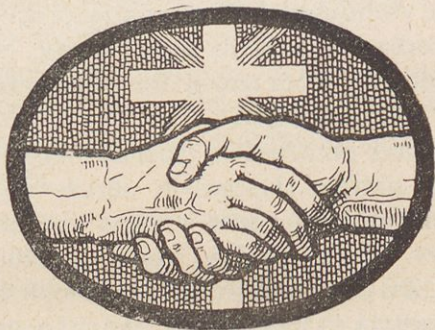
Ker se nihče ne oglasi k besedi, pristavim jaz par stvari: V resoluciji se glasi, da le v skrajnem slučaju bodi sedež društev v gostilni. Tega se moramo na vso moč ogibati, da bi se v naših društvih gojilo pijančevanje. O tem bode gospod Smolnikar še posebej govoril. Samo to naj omenim, da so pri nas žalibog bila društva dosedaj potisnena v gostilne in se je s tem podpiralo pijančevanje, ki je žal eden glavnih vzrokov, da prihaja na svet slaboten rod, v katerega bodočnost moramo strahom gledati; poleg tega izhaja iz teh gostilen naraščaj za liberalno stranko. (Res je!)

Dobrih gostilen je malo, in kolikor jih je, čast jim, ker tudi te imajo, v kolikor strežejo popotnikom, hvalevredno nalogo. Toda program naše organizacije mora biti vojska proti temu, da bi duša in telo našega ljudstva služila v sebične in pogubne namene. Zaradi tega društva naša ne smejo biti po gostilnah, zaradi tega se mora skrbeti za lastne domove, kjerkoli je mogoče in mogoče je povsod, ako ne manjka dobre volje. V zvezi s posojilnico naj bi se postavil pripraven dom, kjer bodo imela društva svoje središče. Potem bodo naša društva pa tudi res središče za izobrazbo in gmoten razvoj našega naroda.

To je najlepša misel, kar jih je gospod predgovornik razvijal. V zvezi s posojilnico naj se zidajo domovi. Ljudje lahko spravijo skupaj vsaj eno desetino, drugo naj posojilnica posodi. Posodi naj se za 30 ali 50 let, in sicer tako da se po 10⁰/₀ ta dolg izplačuje in v pedesetih letih je plačan ves dolg z obrestmi vred.

Ta misel naj ostane, med vami in naj preide v dejanje!

Sedaj pride na vrsto točka: Snovanje in vodstvo društev, o kateri poroča stolni vikar Luka Smolnikar.

Navod za snovanje in vodstvo društev.

Poročevalec L. Smolnikar

Uvod.

„V združitvi je moč!“ ta glas se vedno krepkeje razlega po širnem svetu. In, hvala Bogu! tudi vedno bolj umeva in upošteva. Dokaz temu je bujno društveno življenje, ki se od dneva do dneva vsepovsod bolj razvija in procvita.

Katoliška cerkev ni protivna temu gibanju. Nasprotno: ona odobrava in toplo priporoča razvoj društvenega življenja. Čujmo velikega Leona XIII. modri glas!

Že v svoji prvi okrožnici na španske škofo (1878) poudarja „delavski papež“ potrebo krščanskih združevanj. In od takrat dalje ob nebrojnih prilikah zopet in zopet vzpodbuja k snovanju katoliških društev. Tako pravi v znani okrožnici „Humanum genus“ (1884): „Za tiste, ki živé od dela svojih rok in so pred vsem potrebni varstva in ljubezni, se morajo osnovati poštena društva.“ In v okrožnici „Rerum novarum“ zopet: „Prav veselo znamenje je, da se v naših časih ustanavlja vedno več katoliških društev... le želeti je, da se ista vedno bolj množe in krepé.“ Iste misli razvija sveti oče še določnejše v slavni delavski okrožnici.

Pred nedavnim je bil vsprejet pri svetem očetu v zasebni avdienci z mnogih katoliških shodov znani bavarski kapucinski provincial o. Beno Auracher. Pri tej priliki ga je vprašal papež mej drugim tudi sledeče: „Zahajaš-li, moj sin, tudi v katoliška društva?“ In ko je o. Auracher pritrdilno odgovoril na to vprašanje, je rekel sveti oče: „Dobro storiš s tem, da zahajaš tudi med ljudi. Povej torej duhovščini, naj nikar samo ne pridiguje, marveč gre naj med ljudstvo ter naj poišče ljudi, ki jih je še mogoče najti, ter naj jih privede v katoliška društva, da se obnovi versko življenje. To povej, moj sin, povsod.“ Končno

pravi o. provincial sam o sebi: „Dobro je bilo, da sem mogel odgovoriti na vprašanje z „da“. Sramovati bi se bil moral pred sv. očetom, ko bil moral reči: »Tičim samo v cerkvi in v svoji celici.« “

Tako glas najvišjega Pastirja. Roma locuta — causa finita. Združevanje po društvih je hvalevredno delo, ker je od svete stolice odobreno.

Saj tudi razmere časa katoličane naravnost silijo k takemu združevanju.

Nasprotniki krščanstva so si po celem svetu podali roke in v mogočnih organizacijah stojé kot silna armada nasproti krščanstvu. In njihove vrste se dan za dnevom množé. „Ne odnehamo prej, dokler naša zastava ne zavihra po vseh gradovih, cerkvah in zasebnih hišah“ — tako je zaklical l. 1863. socialno-demokratski vodja Singer v Kolinu.

Pri nas Slovencih poleg te nevarnosti od verske strani preti še tudi nevarnost, da izgubimo svoj jezik in svojo narodnost. Vedno bolj tonemo v morju potujčevanja. Nasprotniki nastopajo dobro organizirani.

Da odvrnemo te nevarnosti, treba rabiti enako orožje, slično taktiko.

Protikrščanskim in protinarodnim društvom treba nasproti postaviti krščanska, slovenska društva, ki naj zberó Slovence pod starim geslom: vse za vero, dom, cesarja!

Pa tudi, ko bi ne pretila nevarnost od protikrščanskih in protinarodnih društev, je združevanje v katoliških društvih potrebno. Silna nevarnost za vse človeštvo, posebej pa za nas Slovence je nravno in gmočno propadanje, ki vedno bolj narašča. Pijančevanje, zapravljanje, nenravnost se vedno bolj širi in spodkopava temelje družinske sreče in narodnega blagostanja.

Zato pa treba združiti boljše elemente v društva, da se po teh izbranih četah ljudstvo prerodi. Pri možeh, ženah, mladončih, dekletih se mora vzbuditi zanimanje za plemenitejše potrebe, kot so vsakdanji živalski nagoni, in to se najložje in najboljšé zgodi v društvih s predavanji, čitanjem, petjem, predstavami, varčevanjem itd.

Takó so društva izvrstno zdravilo zoper časovne bolezni; le tisti ne priznavajo tega, ki ne umevajo časa. Kdor res želi, da za smrt bolno človeštvo ozdravi, tudi ne sme prezirati društvene življenja.

Da se je na Nemškem izvršil popoln preobrat in je dih nove spomladi zavel med katoličani, k temu so največ pripomogla katoliška društva; zlasti „Piusverein“, l. 1848. ustanovljen in po vseh nemških pokrajinah razširjen, v novejšem času pa „Volksverein“. Isto velja tudi o Dunaju, kjer se je katoliška zavest dvignila najbolj po društvi.

Da so društva potrebna in koristna, o tem torej ni nobenega dvoma. Potrebna so, da si mladeniči in dekleta lože ohranijo cvetje nedolžnosti; potrebna, da se delavci složno in pogumno boré za svoje pravice; potrebna, da se možje spoznajo med seboj, se zavarujejo proti škodljivim uplivom sedanjega časa in se navdušijo za svete ideale vere in domovine; potrebna, da se žene in matere opominjajo na njihove vzvišene dolžnosti in podpirajo v njihovi težki zadači; društva so potrebna, da se po besedah Leona XIII. „katoliško ljudstvo po njih organizira in izšola za svoje težke boje.“

Zato so se v novejšem času pravi ljudski prijatelji z vso vnemo posvetili društvenemu gibanju. Začeli so ustanavljati najraznovrstnejša društva: čitalnice, bralna, izobraževalna, delavska, pevska, gasilna društva. Na cerkvenem polju je krasno cvetje poglano društveno življenje v Marijinih družbah.

Tudi med Slovenci obstoji že jako lepo število društev. Nabirali smo podatke in zasledili smo nad 200 nepolitiških in izvangospodarskih društev (brez Marijinih družb), o katerih sodimo, da so osnovana in delujejo v krščanskem smislu. Od teh jih je blizu 80 zastopanih na današnjem shodu, približno toliko jih je opravičilo svojo odsotnost in izjavilo, da soglašajo z nami.

Toda še je veliko krajev, kjer ni nobenega društva, ali saj nobenega katoliškega društva. Tudi v take kraje treba narediti gaz katoliškim društvom.

Toda snovanje in vodstvo društev je združeno z velikimi težavami. Zato pa je „Slov. krščansko-socialna zveza“, ki je bila prav v ta namen ustanovljena, da postane mati in pokroviteljica katoliških društev slovenskih, priredila današnji shod in meni

naročila, preiskati, kakera društva so med nami najbolj umestna in primerna, ter sestaviti poljuden in točen navod, kako zasnovati taka društva in jih uspešno voditi. Temu naročilu odgovorjam s pričujočim poročilom.

I. Marijine družbe.

Če hočemo govoriti o celotni organizaciji po društvih, nikakor ne smemo prezreti Marijinih družb.

Vera je temelj vsemu človekovemu čuvstvovanju in delovanju. Zares veren katoličan je tudi sicer dober človek. Koder vlada živo versko prepričanje in življenje po veri, tam so večinoma dobri, pošteni, veseli, zadovoljni, imoviti ljudje.

Zato pa treba predvsem skrbeti, da se med našim narodom, zlasti med mladino, razvije bujno versko življenje.

In tudi na tem polju, kakor nas uči skušnja zlasti zadnjih let, igra veliko ulogo združevanje. Kdo ne vé, kakó so ravno Marijine družbe zanesle novo veselje do pobožnega, krščanskega življenja med naše mladeniče in dekleta in po njih med naše može in žene? Da, ves prepород našega naroda v verskem oziru gre roko v roki z Marijinimi družbami.

Zato pa opravičeno smem na današnjem shodu razpravljati o tej prekrasni organizaciji na verskem polju; to tembolj, ker je na shodu zastopanih nad 40 mladeniških Marijinih družb, res cvet našega mladeništva.

Korist, ki po Marijinih družbah prihaja našemu narodu, je nepregledna. Kdo bi mogel povedati, koliko mladeničev in deklet je že Marijina družba rešila ob robu časne in večne pogube! Kdo preiskati, koliko svetnikov je ona vzgojila!

In ni čuda, da je delovanje Marijinih družb takó blagodejno! Saj stavi družba svojim članom vzvišeno sliko Marijino pred oči; bila je človek, popolnoma človek, obenem pa združevala v sebi vse čednosti. Pogled na to vzvišeno božjo Mater in brezmadežno Devico dviga Marijinega otroka in ga navdušuje k posnemanju. In da ne stoji sam in ne opeša, za to skrbi skupna molitev, skupno obhajilo, skupna procesija pod isto zastavo, družbini sestanki, skratka: čudovito lepo izpeljana organizacija v družbi sami.

Marijina družba podaja sicer svojim članom splošne krščanske verske vaje, toda po gotovem načrtu in umerjeno posameznim

stanovom. Marijina družba je takorekoč neprestan misijon: vsa sredstva stanovitnosti nudi dan za dnevom, leto za letom; vsakdanjo molitev, kratko, določeno, očiščeno po vsakovečernem izpraševanju vesti; prejem sv. zakramentov, če mogoče vsak mesec, poslušanje stanovskih govorov, kjer je vsaka beseda na mestu, za gotove ljudi izbrana, kratka in poljudna; od časa do časa duhovne vaje; vse pa goni in urejuje posebno češčenje Matere božje, kot vzvišene uzornice in matere Milosti. Vse to je krepko in uspešno sredstvo, da Marijin otrok polagoma postane cel katoličan. Tako so Marijine družbe po besedah Leona XIII. (Breve „Nihil adeo“ 8. jan. 1886) res „izvrstne šole krščanske pobožnosti in najkrepkejša obramba mladinske nedolžnosti“.

Zato bodi glavna točka pri organizaciji našega naroda: V vsaki fari se osnui Marijina družba, zlasti za mladeniče in dekleta, če mogoče tudi za može in žene.

Imamo jih že lepo število; samo na Kranjskem za mladeniče okoli 80, za dekleta okoli 170; nekaj tudi za može in žene. Pred vsem obrnimo vso skrb na to, da ustanovimo kar največ mladeniških Marijinih družb.

Saj so za človeka ravno leta 15 do 25 najnevarnejša, da zaide na napačna pota. Neizkušen mladenič je izpostavljen tisoč in tisoč nevarnostim. „Vae soli!“ — „gorjemn tistemu, ki je sam!“ lahko zakličemo zlasti z ozirom na mladeniče. Zato treba mladeniče združiti v zveze, da drug drugega spodbujajo in navdušujejo.

Ker je pa taka organizacija mladeničev dandanes jako težko izpeljiva, zato treba zgodaj začeti. Že v šoli, takoj po prvem sv. obhajilu, jili je treba navajati k večkratnemu prejemanju svetih zakramentov, takó da se temu zgodaj privadijo in se pozneje tega ne plaše. Na ta način se jim uglaadi pot, da radi gredó pod Marijino zastavo.

V podrobnosti se gledé delovanja v Marijinih družbah ne bom spuščal. Samo toliko še dostavim, da bodo Marijine družbe, dobro zasnovane in v pravih rokah, tisti kvas, ki bo prekvasil ne samo posameznih župnij in občin, temveč prenovil in poživil ves slovenski narod.

Toda za celotno organizacijo našega naroda ne zadostujejo samo verske družbe; človek ima poleg verskih še druge potrebe; tudi tem treba zadostiti. Poleg tega je gotovo, da, če hočemo naše ljudi privabiti v Marijine družbe in pridobiti za dobro stvar, ne smemo imeti pred očmi samo verskih potreb, temveč tudi socialne.

Morda bi utegnil kdo misliti: To je lahko doseči. Kar Marijinim družbam naj se pravila izpremené v toliko, da se spopolnijo s socialnim točkami, kakor so: shodi, predavanja, veselice, čebelice itd., pa bo namen dosežen.

Res, to bi bil najpriprostejši način. Toda tu je nepremagljiva ovira: ako to storimo, izročimo Marijine družbe pod nadzorstvo političnih oblasti in vladnih organov. Da se to ne sme zgoditi, je samoumevno.

Iz te zagate je izhod mogoč le na ta-le način:

1) *Marijine družbe naj ostanejo, kakor so, oziroma naj se ustanavljajo po sedanjem uzorcu;*

2) *Poleg teh pa se povsod, kjer jih še ni, ustanové izobraževalna društva;*

3) *V to izobraževalno društvo vstopi potem Marijina družba mladeničev (oziroma deklet, mož, žen) kot poseben odsek izobraževalnega društva.*

In tako smo prišli do druge stopinje v organizaciji našega naroda: za socialne potrebe našega ljudstva naj skrbé

II. Svetna katoliška društva.

A. Kakšna društva snujmo Slovenci?

Najprej poglejmo, kakšnih društev nam je najbolj treba in so našim razmeram najbolj prikladna. Odgovor na to nam olajša pogled na že ustanovljena društva med nami; saj je vse rodila potreba časa.

V tem poročilu se seveda ne oziramo na gospodarska društva, ki spadajo sicer med najvažnejša društva, a spadajo v področje drugega poročila in so tudi že organizirana v „Gospodarski zvezi“. Ogledati si hočemo druga društva, ki niso ne politična ne gospodarska.

Med najstarejša nepolitična društva spadajo pač

1. Rokodelska društva

1. 1846. po kapelanu Adolfu Kolpingu v Elberfeldu zasnovana, so se jako hitro razširila in prikupila, tako da je bilo ob Kolpingovi smrti že nad 600 „katoliških društev rokodelskih pomočnikov“. Danes je ta veličastna organizacija narasla na 1090 društev s 350 domovi in 120.000 člani. „Na stotisočih — lepo piše Schäffer — je rokodelsko društvo izvrševalo svojo angeljsko službo, brez števila nevednih podučilo, mlačnih ogrelo, plašnih s ponosom navdalo, slabotnih značajev okrepilo in jih tako rešilo.“

Tudi pri nas Slovencih so rokodelska društva našla ugodnih tal. Na Kranjskem jih deluje petero (v Ljubljani, Novem mestu, Št. Vidu, Škofji Loki in na Vrhniki). Od teh so danes vsa, razen ljubljanskega, zastopana na našem shodu.

Naj bi se tudi v prihodnje ta društva krepko razvijala; kjer vlada mlačnost in zmedenost, naj bi nov duh prešinil to lepo organizacijo; koder so ugodne razmere in dovolj rokodelcev, naj poženó nove mladike na košatem drevesu velikega Kolpinga!

V tesni zvezi z rokodelskimi društvi so

2. Društva za rokodelske učence.

Ta društva so pri mladini dosegla že veliko prekrasnih uspehov. Obenem so nekaka semenišča za rokodelska društva; saj iz njih dohaja tem društvom najboljši naraščaj. Kolikor je nam znano, obstoji na slovenskih tleh samo v Ljubljani tako društvo, imenovano „Katoliško mladeniško društvo“, ki je tudi po pooblaščenjih zastopano na tem shodu. Želeti je, da bi si vsa rokodelska društva osnovala take pripravnice, ker le tem potom je upati, da število članov pri rokodelskih društvih ne bo padalo, ampak stalno naraščalo.

3. Delavska društva.

Ta društva so se začela ustanavljati zlasti zadnja desetletja. Morda so za današnje čase med vsemi najbolj važna. Saj se je ravno na organizacijo delavskega stanu vrgla socialna demokracija z vso silo. Zato pa tudi ona šteje v svojih delavskih društvih največ članov. Hvala Bogu, tudi med katoličani so se našli možje, ki so navdušeni zlasti po delavski okrožnici

Leona XIII. šli na delo tudi na tem polju. In tako je danes n. pr. v Nemčiji okrog 800 katoliških delavskih društev z več kot 180.000 člani. Tudi med Slovenci se je pred leti začelo živahno delavsko gibanje; kmalu je tok prišel v pravo strujo in le možem, ki so pravem času osnovali katoliška delavska društva, se imamo zahvaliti, če je slovensko delavstvo po svoji veliki večini v krščanskem taboru. Danes štejemo med Slovenci 18 delavskih društev, ki se ne sramujejo svojega krščanskega imena; od teh jih je 15 zastopanih na današnjem shodu. Semkaj spadajo tudi strokovna društva, katerih že tudi nekaj imamo in ki bodo v borbi za delavske interese igrala gotovo prevažno ulogo. — Le pogumno na delo tam, kjer še ni delavec organiziran v društvih; saj je le po društvih omogočeno temu najbolj zatiranemu stanu, da si izvojuje svoje pravice, da si ohrani svojo vero in se povzdigne na višjo stopinjo izobrazbe!

Samo posebna panoga delavske organizacije so nadalje

4. Katoliška društva za delavke.

V tovarnah velik del delavstva obstoji iz ženskega spola. Naravno je, da so ženske delavke pri znanih obstoječih razmerah izpostavljene še večjim nevarnostim v verskem, npravstvenem in zdravstvenem oziru kot moški. Poleg tega izkušajo v novejšem času socialisti tudi delavke potegniti v socialno-demokratski tabor. To daje povoda dovolj, da tudi delavke organiziramo v društvih, kjer dobivajo potrebnega poduka, izobrazbe, obrambe, poštenega razvedrila. Med Slovenci obstoji menda samo v Ljubljani „Katoliško društvo za delavke“, ki se vrlo razvija in more v kratkem času svojega obstoja pokazati lepih uspehov. Poleg tega društva je tudi v naši „slov. krščansko-socialni zvezi“ poseben ženski oddelek, kjer ženske večinoma iz delavskih stanov dobivajo v predmetih, ženskemu spolu potrebnih, veliko koristnega poduka.

Po mestih so dalje jako umestna

5. Društva za služkinje.

Tako društvo se je v zadnjem času osnovalo v Ljubljani. Poleg splošnega namena, ki ga imajo katoliška društva, ima to društvo tudi še posebej nalogo, posredovati pri iskanju pri-

mernih služb, oskrbovati članom, kadar so brez službe, stanovanje in sčasoma jim za čas onemoglosti zagotoviti streho in oskrbo. Tudi v Trstu se je s podobnim namenom osnovalo „društvo sv. Nikolaja“, ki si je že kupilo veliko hišo z lepim vrtom. Veliko dobrega je že storilo in marsikako dekle rešilo.

A tudi v višjih krogih ženskega spola je misel združevanja in skupnega dela pognala in rodila

6. Krščanske ženske zveze,

kakoršna se je zlasti vrlo obnesla na Dunaju (christlicher Frauenbund), kjer je v veliki meri zasluga v tem društvu organiziranih krščanskih ženâ in deklet, da je Dunaj zpet dobli krščansko lice. Tudi v Ljubljani se je osnovalo pred kratkim enako društvo, ki vrlo napreduje in obeta najlepšega razvoja.

Velikega pomena so nadalje zlasti po velikih mestih

7. Vincencijeve družbe,

ki se pečajo s podporo revežev, zlasti takih, ki skrivajo svojo revščino, a so večinoma bolj potrebni, pa tudi vredni krščanskega usmiljenja kot vsakdanji pocestni berači.

Silno važne za našo uživanju alkoholnih pijač udano dobo so

8. Družbe treznosti.

Bile so že marsikje upeljane, a ne morejo pokazati posebnih uspehov. Menda vsa stvar ni prav zasnovana, da ne more prodreti; drugod po svetu so take družbe čudovito veliko dosegle. Prav v zadnjem času so najboljši prijatelji našega ljudstva tej stvari posvetili novo pozornost. Vršil se je že shod, ki je zasnoval lep načrt za boj proti pijančevanju. Ljubi Bog spremljaj njihovo prizadevanje s svojim blagoslovom, da najdejo pravi način, kako odvrniti od našega naroda smrtonosno kugo pogubnega alkohola.

Silno važni za vsak narod so

9. Zavodi „Salezijancev“.

Pečajo se ti zavodi z rešitvijo in vzgojo zanemarjene mladine. Ustanovitelj Don Bosco je v Turinu dosegel čudovitih vspehov. Razširjeni so ti zavodi po vsem svetu in očiten blago-

slov božji spremlja njihovo delovanje. Pred kratkim časom so se naselili tudi med Slovenci; v Rakovniku pri Ljubljani se je otvoril prvi zavod. Bog blagoslovi njihov prihod med nas in jim obudi veliko podpornikov, da izvršijo svojo krasno misijo tudi med Slovenci.

10. Akademična društva.

V teh društvih je večinoma zbran mladinski cvet vsakega naroda, tu se zadnjim študijam posvečujejo tisti sinovi, ki bodo v prihodnosti zavzeli najvažnejše postojanke med narodom. Resnično je: kakoršni akademiki, taka narodna inteligenca. V kaki struji so bili do najnovejših časov slovenski akademiki, je pač vsakomur znano. Hvala Bogu, da se je tudi tu zdanilo in je napočila zarja, ki obeta vrlega naraščaja med slovensko akademično mladino. Priča temu sta vrli akademični društvi: dunajska „Danica“ in graška „Zarja“, ki sta po svojih zastopnikih častno zastopani na našem shodu.

Poleg naštetih pa je še veliko drugih

11. raznih društev,

kakor pevska, godbena, telovadna, gasilna, veteranska itd., ki isto tako lahko veliko koristijo, vsako po svoji stroki, seveda ako so v pravih rokah in delujejo v pravem duhu.

* * *

Pred vsem pa se mi zdi posebne važnosti ena vrsta društev, kateri je med vsemi drugimi v kulturnem razvoju slovenskega naroda, v širokih masah našega ljudstva, prisojena najvažnejša uloga. Nalašč sem razpravo o teh društvih postavil na zadnje mesto, ker mislim o njih obširneje govoriti in ravno na teh društvih pokazati, kako naj se snujejo in uzorno vodijo vsa društva, da dosegaajo svoj namen. To so

12. Izobraževalna društva,

ki so se zlasti po kmetih začela tako pridno ustanavljati in ki tako plodonosno delujejo. Drugi slovenski katoliški shod je sprejel resolucijo, naj se po posameznih župnijah osnujejo taka izobraževalna društva; od takrat se jih je že veliko osno-

valo, drugod je pa že vse pripravljeno, da se osnujejo, zlasti odkar so se mladeniči tako pridno jeli zbirati v Marijinih družbah. In zato smo v prvi vrsti sklicali današnji shod, da ugladimo pot snovanju takih društev. Začrtajmo si jasno pot, potem pa z vsemi silami na delo, da preprežemo našo domovino s celim omrežjem katoliških izobraževalnih društev. Ako se nam delo posreči, potem se nam ni treba bati za prihodnost našega naroda.

B. Zasnovanje izobraževalnega društva.

1. Kdo je v to poklican?

Pred vsemi drugimi duhovniki in izobraženi lajiki.

Leon XIII. v delavski okrožnici duhovnikom naravnost nalaga, „naj nikar ne odrekó pomoči katoliškim društvom, naj izdelajo pravila, jim pridobivajo prijateljev, so jim pokrovitelji in jih vsestransko podpirajo“. Neki odličen gospod je opravičeno rekel, da je snovanje in podpiranje katoliških društev dandanes ravno tako potrebno, kot zidanje novih cerkvâ. Zato mora pred vsem katoliški duhovnik tudi temu delu pastirstva posvetiti svoj talent in svoje sile. Saj pa tudi katoliška društva le v najoži dotiki s cerkvijo in njeno duhovsko oblastjo morejo popolnoma izvrševati svojo vzvišeno in blagotvorno nalogo. Samoumevno si mora duhovnik poiskati tudi sposobnih, nadarjenih mož in mladeničev, ki imajo veselje in zmožnost za plemenito delo prave ljudske naobrazbe in ki mu bodo pri snovanju in vodstvu društev njegova desna roka. Seveda je duhovnikom in neduhovnikom, ki hočejo sodelovati pri društvih, samim najprej treba, da temeljito proučé versko-nravni, gospodarsko-poučni in vzgojevalni pomen društev ter se korenito seznanijo z zakonitimi predpisi o snovanju in vodstvu društev. (Glej dr. Schweitzerja: *Razlago društvenega in shodnega zakona*, izdan v „Knjižnici slov. kršč.-socialne zveze“, 1. do 4. snopič.)

2. Razgovor in posvetovanje.

Snovatelj izobraževalnega društva naj skuša to misel v prijateljskih razgovorih širiti med posamezniki, zlasti med takimi, ki po svojih duševnih zmožnostih nadkriljujejo druge in

so že poklicani prihodnji odborniki društva. Posvetuje naj se ž njimi, na kateri način bi se najbolj gotovo moglo priti do dejanja. Navdušuje naj jih, da to misel nesó dalje med svoje prijatelje in znance. Kjer že obstoji Marijina družba, zlasti mladeniška, tam naj bo ona podlaga novega izobraževalnega društva; pri kakem družbinem sestanku naj se nalašč o tem napravi govor, in vsestransko dokaže, kako potrebno bi bilo v kraju izobraževalno društvo. In potem bo prava igrača ustanoviti društvo, ako bodo mladeniči pridobljeni za stvar. Po posameznih vaseh naj si pa snovatelj poišče sposobnih mož in mladeničev, v vsaki vasi po enega, ki bodo kot agitatorji delali za ustanovitev in pridobivali članov.

3. Društveni prostori.

Zgodaj je treba misliti na društvene prostore. Društvo brez prikladnega prostora je to, kar riba brez vode. Velikrat je mogoče kako cerkveno stavbo brez velikih stroškov prirediti v ta namen; drugod se dobijo za majhno svoto prav primerni prostori v najem; kjer je kaj več požrtovalnosti, se utegne sezidati lastni društveni dom, kar je seveda vsakega snovatelja najbolj vroča želja. V tem pogledu opozarjamo na poročilo dr. Ivana Janežiča, ki je jasno dokazal, da je brez posebnih težav mogoče postaviti potom posojila in amortizacije lasten društven dom. „Zveza“ že misli na to, kako priti do praktičnih in cenениh načrtov za take stavbe.

4. Pripravljavni sestanek.

Ko so tako najboljši izmed ljudstva prepričani o važnosti in potrebi društva, skliče naj snovatelj na primernem kraju pripravljalne shode, morda posebej za moške, žene, mladeniče, dekleta (kjer so Marijine družbe, se to seveda zgodi na družbinih sestankih). Na teh shodih, sklicanih po § 2. shodnega zakona, naj se ljudje v stvarnih in obenem vznesenih govorih navduše za društvo in se seznanijo z vsemi glavnimi nalogami nameravanega društva. Res je z vsem tem pripravljanjem mnogo truda; a treba je prihodnjemu društvu trdne podlage, ki pa se dá postaviti le na opisani način.

5. Ustanovni shod.

Po končanih vestnih predpripravah naj se skliče ustanovni shod. Povabijo naj se vsi, o katerih je pričakovati, da bodo pristopili k nameravanemu društvu. Snovatelj naj v to svrho uporablja za agitacijo ljudi, o katerih se je prepričal, da so pripravi in navdušeni za stvar. Želeti je tudi, da se ustanovni shod naznani „Slov. krščansko-socialni zvezi“ v Ljubljani in se jo naprosi, naj pošlje če mogoče na shod svojega zastopnika.

Sklicatelj ustanovnega shoda naj zlasti dveh stvari ne prezre:

1.) Preskrbi naj si uzorna pravila za izobraževalna društva, kakoršna ima v zalogi „slov. krščansko-socialna zveza“ v Ljubljani, katera naj na shodu ljudem prebere in poljudno razloži.

2.) Naznani naj shod politični oblasti. Za tako naznanilo se vzame cela pola; zgoraj na levi strani se prilepi kolek za eno krono, (ki se pa ne piše čezenj, kakor se sploh ne piše čez kolke, ki se rabijo za ustanavljanje društev.) Nato se napiše čez celo stran pole sledeče besedilo:

Kolek
1 K

C. kr. okrajno glavarstvo!

*Naznanjam, da nameravam napraviti dné 19 . . .
do(po)poldne ob . . . uri v dvorani gostilne (oziroma kje drugod)
v h. št. . . . ljudski shod s sledečim dnevnim redom:*

1.) Razgovor o nameravani ustanovitvi izobraževalnega društva.

2.) Čitanje in razlaganje pravil.

Prosim, da se blagovoli to vzeti v vednost.

V dné 19 . . .

N. N.

kapelan v

Nato se po dolgosti pôla čez pol pregane in se na prvi zunanji polovici napravi sledeči nadpis:

Slavnemu
c. kr. okrajnemu glavarstvu

v

.....

N. N. kapelan v

naznanja

ljudski shod.

6. Naznanilo nameravane ustanovitve vladi.

Na shodu odobrena pravila se nato v petero izvodih predlože v potrjenje. Da ni treba pravil prepisavati, se potrebno število tiskanih izvodov naroči pri „Krščansko socialni zvezi“ v Ljubljani in se dotična prazna mesta izpolnijo. Popravljeni se ne sme nič. Izvode pravil treba kolkovati: enega s kolkom za dve kroni, druge štiri pa s kolkom za 30 h vsakega. Pod vsak izvod treba zapisati datum, t. j. kraj, dan in leto naprave, ter mora predlagatelj vsak izvod lastnoročno podpisati. Na vsak izvod naj se zapiše zgoraj na levi črka A.

Tako prirejena pravila, v petero izvodih, naj se pošljejo vladi s sledečim naznanilom vred (pisanim na pôli čez celo stran in kolkovanim s kolkom za eno krono):

Kolek

1 K

C. kr. deželna vlada (ozir. namestništvo)!

Podpisani namerava ustanoviti društvo z imenom ...

A. v naznanja to, prilagaje v A zakonito zahtevanih petero izvodov pravil ter prosi, da se to naznanilo blagovoli vzeti v vednost ter v smislu § 9. zakona o društvenem pravu izda potrdilo o obstoju društva.

V dné 19 ..

N. N.

kapelan (posestnik)

Nato se po dolgosti pola čez pol pregane in na prvi zunanji polovici napravi sledči nadpis:

C. kr. deželna vlada
(oziroma namestništvo)

v

.....

N. N. posestnik (kapelan)

v

naznanja

nameravano ustanovitev društva.

V A. je priloženih pet izvodov
pravil.

To naznanilo s peterimi pravili vred se v zaprtem in priporočenem zavitku odda na pošto. Deželna vlada ima pravico v slučaju, da se ji zde pravila protipostavna, ustanovitev društva prepovedati. Taka prepoved pa se mora pismeno in z navedbo uzrokov naznaniti v teku štirih tednov od dneva uloge predlagatelju. Ako predlagatelj vidi, da je prepoved neutemeljena, napravi naj pritožbo potom deželne vlade na c. kr. notranje ministerstvo v teku 60 dni. (Kolek 2 K za prvo pôlo, za sledeče pa po 1 K.)

Ako predlagatelj v teku štirih tednov ni dobil od vlade nobenega naznanila, ali pa je že preje dobil naznanilo, da se ustanovitvi ne oporeka, tedaj naj skrbi, da prej ko mogoče v društvo vpiše vsaj 20 članov (čim več tem bolje) in skliče ustanovni občni zbor.

Kakor rečeno, ima uzorna pravila v zalogi „Slovenska krščansko-socialna zveza“ v Ljubljani; naroče naj se pri njej v kakih 10 izvodih (à 8 h) in se tako prihrani prepisavanje, ker se kar tiskani izvodi predložé vladi. Zaradi celote pa prinašamo uzorna pravila tudi na tem mestu.

Uzorna pravila

k. s. izobraževalnega društva

v

§ 1. Društva ime in sedež.

Društvo ni politično. Imenuje se: „Katoliško slovensko izobraževalno društvo.“ Svoj sedež ima v

§ 2. Namen društva.

Namen društva bodi:

- a) krepiiti med člani versko in narodno zavest, izobraževati jih na temelju katoliške vere, zlasti po načelih, izraženih v socialnih okrožnicah Leona XIII., pospeševati tudi njihovo telesno blagostanje;
- b) prirejati jim pošteno zabavo;
- c) skrbeti za njihovo strokovno izobrazbo in
- č) za njihovo pravno varstvo;
- d) privajati svoje člane k varčnosti in zmernosti.

§ 3. Sredstva, da društvo dosega svoj namen.

- a) društvena čitalnica in knjižnica;
- b) poučna predavanja, shodi, govori v društvenih prostorih;
- c) poštena zabava, kakor petje, godba, deklamacije, veselice, igre, gledališke predstave.

§ 4. Društvo si zbira denarna sredstva.

- a) z darili;
- b) s članarino, katero določi občni zbor;
- c) s čistim dohodkom društvenih veselice;
- č) z volili.

§ 5. Društvena zastava.

Društvo si sme omisliti društveno zastavo. Ž njo se udeležuje raznih izletov in slavnosti, pa spremlja tudi umrle člane k pogrebu. — Za napravo zastave nabira tudi društvo prostovoljne doneske.

§ 6. Društvo se osnuje,

ko potrdi pristojna oblast ta pravila, na ustanovnem občnem zboru, ki ga skliče predlagatelj teh pravil, na katerem pristopi vsaj dvajset članov in ti izvolijo odbor.

§ 7. Člani so :

Ustanovni, redni, podporni, častni.

- a) Ustanovnik postane vsak, ki plača enkrat za vselej kron, ali pa v obrokih vsako leto po kron.
- b) Redni član more postati vsak katoličan obojega spola, ki je dovršil 15. leto in ga je sprejel odbor. Proti odbo-rovemu sklepu v tem oziru ni ugovora. Odbor sme izključiti vsakega člana, ki nasprotuje društvenemu namenu. Kdor sam izstopi iz društva, mora to naznaniti odboru, ki sme od njega zahtevati zaostalo članarino. Članarino določa občni zbor.
- c) Podporni član je tisti, ki plača najmanj kron na leto.
- č) Častne člane imenuje občni zbor.

§ 8. Dolžnosti članov so :

redno plačevati članarino, držati se hišnega reda, gojiti medse-bojno edinost in braniti društveni ugled ter po zmožnosti pod-pirati društvene namene.

§ 9. Člani imajo pravico :

- a) udeleževati se društvenih predavanj, pouka, veselice in izletov;
- b) udeleževati se občnih zborov, govoriti na njih, staviti predloge, voliti in voljeni biti;
- c) za vsakega umrlega člana poskrbi odbor častno spremstvo z društveno zastavo in sv. mašo, katere se po možnosti udeležé vsi člani.

§ 10. Vodstvo.

Društvene zadeve oskrbuje :

- a) odbor; b) občni zbor.

§ 11. Odbor.

Odbor obstoji iz sedmero članov, katere voli občni zbor za eno leto. Odbor voli izmed sebe :

- a) predsednika; b) podpredsednika; c) tajnika in njegovega namestnika; č) blagajnika in njegovega namentnika; d) knjiž-ničarja.

§ 12. Delovanje odbora,

- a) odbor sprejema nove člane z dvetretjinsko večino;
- b) izključuje člane;

- c) oskrbuje društveno premoženje;
- č) podaja letne račune;
- d) skrbi za pouk, prireja veselice in sploh pazi, da se izpolnjujejo društvena pravila.

Odbor je sklepčen, ako je poleg predsednika ali podpredsednika navzočih vsaj troje odbornikov. Da odborovi sklepi veljajo, treba nadpolovične večine navzočih odbornikov (izjema točka a) tega odstavka); pri enakem številu glasov odločuje predsednik.

O vsaki odborovi seji se mora napraviti zapisnik, ki obsega vse sklepe. Podpisati se morajo predsednik, tajnik in še dva navzoča odbornika.

§ 13. Predsednik.

Predsednik ali podpredsednik vodi društvo in je zastopa na zunaj, predseduje odborovim sejam in občnim zborom ter izvršuje društvene sklepe. Vsako društveno listino, razglasilo in potrdilo podpisuje pravomočno predsednik (oziroma podpredsednik) in tajnik. Blagajniške zadeve pa podpisuje poleg predsednika (oziroma podpredsednika) še blagajnik.

§ 14. Občni zbor.

Redni občni zbor sklicuje vsako leto vsaj do konca februarja predsednik, oziroma podpredsednik.

Izvenredni občni zbor se skliče:

- a) kadar večina odbora to potrebo spozna;
- b) če to zahteva tretjina vseh udov; v tem slučaju se mora to zgoditi v posebni pismeni ulogi na odbor, z izrečno navedbo predmetov posvetovanja in sklepanja. Dan, ura, kraj in dnevni red občnega zbora se mora objaviti najmanj osem dni prej z razglasom, nabitim v društvenih prostorih.

§ 15. Pravice občnega zbora.

- a) voliti odbor in izbrati izmed članov dva pregledovavca računov;
- b) sklepati o predlogih odbora in posameznih članov;
- c) imenovati častne člane;
- č) posvetovati se in sklepati o računu in proračunu;
- d) sklepati o premembi pravil, pa le v navzočnosti nadpolovične večine članov z dvetretjinsko večino.

Za slučaj, da občni zbor ne bi odobril poslovanja in letnega računa, položenega od obstoječega odbora, se mora izvoliti nov odbor, ki vse račune natančno pregleda in o tem poroča na prihodnjem občnem zboru.

O občnem zboru se mora sestaviti zapisnik, katerega podpiše predsednik, tajnik in še dva druga navzoča člana.

§ 16. Sklepčnost občnega zbora.

Sklepčen je občni zbor ne gledé na število navzočih članov, izvzemši § 15 d) in § 19. a). Da sklep obvelja, je treba nadpolovične večine oddanih glasov, izvzemši § 15 d) in § 10 a). Pri enakosti glasov odločuje predsednik.

§ 17. Pregledovavci računov.

Pregledovavca računov sta dva, katera voli občni zbor za eno leto. Kot pregledovavec računov se sme voliti vsak član, ako ni isti že odbornik.

§ 18. Prepiri.

Prepire, ki nastanejo med člani samimi v društvu, razsoja odbor. Ako pa nastane prepir med člani in odborom, pa občni zbor izvoli razsodišče petih članov; vsaka stranka voli dva, občni zbor pa prvomestnika. Tako društveno razsodišče razsoja z absolutno večino; proti njegovemu sklepu ni priziva.

§ 19. Razdružitev.

Društvo se razpusti:

- a) če to sklne občni zbor v navzočnosti treh četrtin vseh članov z dvetretjinsko večino.
- b) če je razdruži gosposka.

Ako se društvo razpusti, pripade vse društveno premoženje društvu, ki se tekom treh let osnuje z enakim namenom v Ako se tako društvo tekom treh let ne ustanovi, izroči se društveno premoženje župnemu uradu v, da je po svoji previdnosti razdeli med poštene reveže župljane, v prvi vrsti med ubožne bivše društvene člane.

Da se izvrše ta določila, za to mora skrbeti tisti, ki je bil od zadnjega občnega zbora, sklepajočega o razdružitvi, v to pooblaščen. Ako se pa to ni zgodilo, mora skrbeti za to poslednji predsednik.

V dne 19

Lastnoročen podpis predlagatelj:

7. Ustanovni občni zbor.

Pri sklicanju ustanovnega občnega zbora je treba postopati tako-le:

Sklicanje je v smislu § 15. društvenega zakona treba naznaniti 24 ur preje politični oblasti (c. kr. okrajnemu glavarstvu, oziroma mestnemu magistratu).

To naznanilo se napravi takole:*)

Slavno c. kr. okrajno glavarstvo!
(oziroma slavni mestni magistrat!)

Podpisani predlagatelj naznanja, da se bo vršil v nedeljo dne ob ... uri do(po)poldne v prostorih v ustanovni občni zbor k. s. izobraževalnega društva v ter prosi, da se to naznanilo vzame v vednost.

V dne 19 ..

N. N.
predlagatelj.

*) Naznanilo vsakega drugega občnega zbora razun ustanovnega naj se pa napravi tako-le:

Slavno c. kr. okrajno glavarstvo!
(oziroma slavni mestni magistrat!)

Podpisano društvo naznanja, da se bo vršil dne 19 .. ob ... uri do(po)poldne v prostorih I. (oziroma II., III. itd) redni obrčni zbor ter prosi, da se to naznanilo vzame v vednost.

V dne 19 ..

Društveni pečat.

Nadpis zunaj:

*Podpis predsednika
in tajnika.*

*Slavnemu c. kr. okrajnemu glavarstvu
(ozir. mestnemu magistratu)*

v

.....

Društveni pečat.

*v roki predsednika N. N., posest. v
naznanja
vršitev I. rednega občnega zbora.*

Nato se pōla, ki je pisana čez celo stran, pregane in zunaj naredi sledeči nadpis:

*Slavnemu c. kr. okr. glavarstvu
(oziroma mestnemu magistratu)*

v

.....

N. N. posestnik v

kot predlagatelj

naznanja

*vršitev ustanovnega občnega
zbor.*

To naznanilo je kolka prosto.

Poleg tega naj se občni zbor v smislu društvenih pravil razglasi tudi v društvenih prostorih. In sicer naj se na deski, viseči v društveni sobi, v smislu § 14. društvenih pravil, osem dni prej napiše dan, ura in dnevni red občnega zbora, morda tako-le:

Pozor!

*V nedeljo, dné 19 .. po krščanskem nauku ob
3. uri popoldne se vrši v društveni sobi*

ustanovni (ozir. redni) občni zbor

po sledečem dnevnem redu:

- 1. Volitev predsednika zbora (samo pri ustanovnem občnem zboru; pri rednem občnem zboru predseduje društveni predsednik).*
- 2. Volitev odbora.*
- 3. Volitev dveh računskih pregledovavcev.*
- 4. Določitev članarine.*
- 5. Slučajnosti.*

Ko se je vse to izvršilo, tedaj se ustanovni občni zbor vrši na določeni dan, ob določeni uri in na določenem kraju. Na drugem kraju ali ob drugem času, kot je bilo naznanjeno politični oblasti, se občni zbor ne sme vršiti.

Ustanovnemu občnemu zboru se nato izvoli izmed navzočih predsednik; za ta posel je najbolj primerna oseba predlagatelj sam ali kdo drugi izmed uglednejših in sposobnejših članov. (Rednemu občnemu zboru pa predseduje društveni predsednik ali njegov namestnik.)

O vsakem občnem zboru je treba napraviti zapisnik, ki naj ga sestavi tajnik in vpiše v svojo knjigo. Obsega naj zapisnik ob kratkem vse, kar se je na občnem zboru vršilo, zlasti sklepe, ki so bili sprejeti.

Zapisnik ustanovnega*) občnega zbora naj se napravi približno tako-le:

Zapisnik

*o ustanovnem občnem zboru k. s. izobraževalnega
društva v*

ki se je vršil dne 19 ...

Predlagatelj N. N. otvori občni zbor, naznani, da je vlada pravila potrdila in da se je vpisalo dosedaj v društvo članov, izmed katerih jih je tu navzočih. Za predsednika zboru predlaga gospoda N. N., (oziroma kdo drugi nasvetuje predlagatelja za predsednika), ki se soglasno izvoli in prevzame predsedstvo.

Predsednik imenuje za zapisnikarja gospoda N. N.

Nato se preide k sledečemu dnevnemu redu:

- 1. Volitev odbora.*
- 2. Volitev dveh računskih pregledovavcev.*
- 3. Določitev članarine.*
- 4. Slučajnosti.*

K točki 1. — Predsednik določi glasovanje z dvignjenjem rok; soglasno se izvolijo v o d b o r in sicer za eno leto, sledeči gospodje:

- 1. N. N., župnik v*
- 2. N. N., učitelj v*

*) O rednem občnem zboru se napravi zapisnik podobno, kot o ustanovnem občnem zboru, s spremembami, ki so same ob sebi umljive.

3. N. N., posestnik v
4. N. N., čevljar v
5. N. N., cerkvenik v
6. N. N., trgovec v
7. N. N., posestnikov sin v

Vsi izvoljeni izjavijo, da sprejmo izvolitev.

K točki 2. — Kot pregledovavca računov sta se izvolila soglasno sledeča gospoda :

1. N. N., posestnik v
2. N. N., načelnik posoj.

Oba sprejmeta izvolitev.

K točki 3. — Članarina se soglasno (oziroma po živahni razpravi itd.) določi na K na leto.

K točki 4. — Ker se k tej točki nihče ne oglasi k besedi, zaključi predsednik zborovanje (oziroma se pové, o katerih slučajnih predlogih se je razpravljalo.)

Zapisnik se sklene in podpiše.

N. N.
tajnik.

N. N.
predsednik.

Sploh naj bo zapisnik vedno kratek in naj se zapiše le tisto, kar je potrebno. Zapisnikar naj si glavne stvari zabilježi na pôlo papirja, katero pozneje na snažno prepíše v knjigo. Ko se ta zapisnik pri prihodnji seji prebere in odobri, podpišeta ga lastnoročno predsednik in tajnik.

Predsednik na občnem zboru naj pazi, da se točke dnevnega reda pravilno rešujejo, da se pravilno glasuje in da se zborovanje vrši v najlepšem redu.

Ako glasovanje ni bilo soglasno, naj se vselej napravi tudi protiglasovanje in se natančno določi, koliko navzočih je glasovalo „za“, koliko „proti“. To naj se omeni tudi v zapisniku.

Omenjamo še, naj se pri sestavi odbornikov gleda v prvi vrsti na zmožnosti in uporabljivost dotičnikov; odborniki naj bodo taki možje in mladeniči, ki imajo res veselje do društvenega življenja, katerim ni za čast, temveč za prospeh društva. Dober odbor — cvetoče društvo; zaspan odbor — društvo le po imenu!

Ko se je ustanovni občni zbor tako pravilno izvršil ter so izvoljeni odborniki in računsko pregledovavca, tedaj je snovatelj svojo nalogo dovršil in društvo je ustanovljeno. Vse nadaljne posle društva vodi izvoljeni odbor.

Dostavljamo še, da ima politična oblast pravico, k vsakemu občnemu zboru poslati svojega zastopnika v smislu § 18. društvenega zakona

Predsednikova dolžnost je, da vladnega odposlanca zboru predstavi, mu določi primeren prostor in mu podá pojasnila o govornikih in predlagateljih. Tudi zapisniki občnih zborov morajo takemu poslancu biti na upogled.

C. Vodstvo izobraževalnega društva.

I. Uradno poslovanje.

1. Konstituiranje odbora.

V smislu § 11. društvenih pravil se odbor konstituira, to se pravi: iz svoje srede mora izvoliti: *a)* predsednika, *b)* podpredsednika, *c)* tajnika in njegovega namestnika, *č)* blagajnika in njegovega namestnika, *d)* knjižničarja. To konstituiranje naj se izvrši ali takoj po sklepu ustanovnega občnega zbora, ali pa v najkrajšem času potem. V tem drugem slučaju naj skliče najstarejši odbornik vse odbornike k seji, katere dnevni red bodita edino točki: „konstituiranje odbora in slučajnosti“. Pri tej seji se volijo vsi spodaj označeni funkcionarji po vrsti.

Do izvolitve predsednika predseduje seji sklicatelj oziroma najstarejši odbornik; ko se je pa predsednik izvolil, prevzame predsedstvo on sam.

O tej seji naj se napravi sledeči zapisnik:

Zapisnik

o 1. seji odbora »k. s. izobraževalnega društva v

Navzoči so sledeči gospodje odborniki:

1. N., N. posestnik iz itd.

Predseduje starosta N. N., ki izreče, da je seja sklepčna, ker so v smislu § 12. društvenih pravil navzoči več kot trije

odborniki, ter imenuje za zapisnikarja g. N. N. Nato se preide k sledečemu dnevnemu redu :

1. Konstituiranje odbora.
2. Slučajnosti.

K točki 1. — Predsednik določi glasovanje z dvignjenjem rok in odbor soglasno (oziroma s koliko glasovi) izvoli izmed sebe:

1. Za predsednika g. N. N., posestnika in župana v
2. Za podpredsednika g. N. N., župnika v
3. Za tajnika g. N. N., kapelana v
4. Za tajnikovega namestnika g. N. N., mladeniča v
5. Za blagajnika g. N. N., trgovca v
6. Za blagajnikovega namestnika g. N. N., posestnika v
7. Za knjižničarja g. N. N., učitelja v

Nato prevzame predsedstvo novoizvoljeni predsednik.

K točki 2. — Ker se k tej točki nihče ne oglasi za besedo, predsednik zaključi sejo (oziroma: Tajnik predlaga, naj bi se prihodnjo nedeljo priredilo predavanje in naj se za to naprosi g. N. N. itd.)

Zapisnik se sklene in podpiše.

V dné 19 ..

N. N.,
tajnik.

N. N.,
predsednik.

N. N.,
odbornik.

N. N.,
odbornik.

(Ta zapisnik in podobni zapisniki drugih sej naj se napiše najprej na list papirja, ki se doma prepíše na čisto v tajnikovo knjigo; prebere se v prihodnji seji, odobri in podpiše.)

Ko se je odbor tako konstituiral, mora skrbeti predsednik, da se na novo konstituirani odbor v treh dneh naznani politični oblasti, (§ 12. društvenega zakona.)

V to svrho naj se napravi sledeče naznanilo:

Slavno c. kr. okrajno glavarstvo!
(oziroma mestni magistrat!)

Podpisano društvo uljudno naznanja, da se je na občnem zboru dne 19.. izvolil društveni odbor, ki obstoji iz sedmih članov. Isti se je v seji dne 19.. konstituiral sledeče:

- 1. N. N., posestnik in župan iz št. 2, predsednik;*
- 2. N. N., župnik v podpredsednik; itd.*

Na zunaj bode zastopal društvo N. N. posestnik in in župan v št. 2., predsednik, oziroma podpredsednik N. N., župnik v

To naznanilo naj se izvoli vzeti v vednost.

V dne 19..

N. N.
tajnik.

Društveni pečat.

N. N.
predsednik.

Zunaj naj se napravi sledeči nadpis:

Slavnemu c. kr. okraj. glavarstvu
(ozir. mestnemu magistratu)

v

.....

Društveni pečat.

naznanja

v zmislu § 12. društv. zakona
člane odbora.

To naznanilo je kolka prosto.

Ko se je vse to izvršilo, društvo pravoveljavno lahko prične s svojim poslovanjem.

2. Kako naj se sklicujejo in vršijo odborove seje?

Seje sklicuje predsednik, ali če je ta zadržan, njegov namestnik.

K seji se morajo povabiti vsi odborniki; ako le eden odbornik ni bil obveščen o seji, seja ni pravilna in vsi sklepi iste seje so neveljavni, če jih dotični odbornik ne prizna.

Vabilo k seji naj vedno obsega tudi dnevni red seje in seveda dan, uro in kraj, ko se ima vršiti.

Še bolj praktično je, če se določijo za gotove dneve, recimo vsako prvo nedeljo v mesecu, redne seje, ker potem ni treba za vsako sejo posebej vabiti. Tak sklep pa je treba seveda narediti v seji, pri kateri so bili navzoči vsi odborniki. Za take redne seje napravi predsednik sam dnevni red in ga seji predloži.

Rešujejo naj se v sejah samo stvari, ki so na dnevnem redu; če kdo sproži kako drugo važnejšo stvar, naj se postavi na dnevni red prihodnje seje.

Vse naj se vrši po parlamentarnem redu.

Zapisnik seje naj podpišejo vedno predsednik, tajnik in še dva navzoča odbornika. Kako se tak zapisnik napravi, je bilo povedano pri predstojenji točki (konstituiranje odbora).

3. Kako naj se sprejemajo novi člani?

V smislu § 12 a) sprejema nove člane odbor z dvetretjinsko večino.

Če se torej kdo oglasi za pristop, mora se v seji o tem obravnavati, če se sprejme ali ne. Ako je sprejet vsaj z dvetretjinsko večino, potem še le je redni član in deležen vseh pravic društva.

Ko je bil član tako po odboru sprejet, naj se pozove v društvo, kjer se mu prečitajo pravila. Nato naj v imeniku članov z lastnoročnim podpisom potrdi izjavo, da pristopi k društvu in se podvrže popolnoma društvenim pravilom. Najbolj praktično bo, če se novi člani, ko se jih je nabralo večje število, skupno sprejmejo, če mogoče na slovesen način.

Člani, ki so pristopili k društvu, predno je bilo postavno zasnovano, se sprejmó pri prvi odborovi seji skupno.

Če se iz kateregakoli vzroka kak član ne sprejme, mu mora to predsedstvo v kratkem pismu naznaniti; ni pa treba navesti razlogov, zakaj se ne sprejme.

4. Kake dolžnosti ima odbor?

Odbor mora skrbeti, da se vsa po društvenih pravilih v njegovo področje spadajoča dela točno izvršujejo, pazi naj, da se pravila in zakoni ne kršijo.

Vsak odbornik je dolžan odkazano delo izvršiti in o tem odboru poročati.

Noben odbornik nima pravice, samovlastno kaj ukreniti; vse naj se rešuje v sejah.

Dolžnost odbornikov je, da se redno in pridno udeležujejo društvenih sej, kakor tudi vseh drugih prireditvev.

Ako se pri prirejanju shodov, veselic itd. nakopiči preveč dela in bi zato odbor bil težko kos svoji nalogi, naj si privzame nekak pomožni odbor, ki izvršuje potem odkazana mu dela pod nadzorstvom odborovim.

Da je delokrog posameznih odbornikov popolnoma do-ločen, naj si odbor sestavi svoj „poslovnik“.

5. Odborov poslovnik.

Ta poslovnik naj si izdela vsak odbor zase po krajevnih potrebah in razmerah. Za uзор prinašamo tu poslovnik „slovenske krščansko-socialne zveze“ v Ljubljani. Primerno spremenjen in okrajšan lahko služi tudi drugim izobraževalnim društvom.

Poslovnik

za načelstvo „slov. kršč.-socialne zveze“ v Ljubljani.

§ 1. — Odborniki so dolžni vsa jim poverjena opravila izvrševati po najboljši volji, v smislu sprejetega naročila in pravil ter vsestransko varovati in pospeševati korist „Zveze“.

§ 2. — Posamezni odborniki ne morejo sklepati za zvezo pravoveljavnih in obveznih pogodb ter na svojo pest kaj ukazati, razen če so bili od odbora v to pooblašteni in v kolikor jih opravičuje poslovnik.

§ 3. — Člani načelstva so moralno obvezani, redno zahajati k zvezinim sejam in se udeleževati občnih zborov. Kdor bi od treh zaporednih načelstvenih sej neopravičen izostal,

naj ga predsednik po prejšnjem brezuspešnem opominu pozove, da odloži mandat.

§ 4. — „Zvezine“ seje sklicuje predsednik, kadar in kolikokrat se mu zdi primerno; vendar pa mora sklicati sejo, če to pismeno zahtevajo 4 „Zvezini“ odborniki.

§ 5. — K sejam se morajo člani načelstva vabiti pravočasno in pismeno. Vabilo obsegaj poleg časa in kraja tudi dnevni red seje.

§ 6. — Seje naj se vršé po parlamentarnem redu. Seja je sklepčna, če so poleg predsednika ali njegovega namestnika navzoči še štirje odborniki.

§ 7. — O vsaki seji naj „Zvezin“ zapisnikar vodi zapisnik, ki naj se pri prihodnji seji prečita; če ni ugovora, je zapisnik odobren. Člani načelstva imajo pravico, zapisnik kadar drago upogledati. Popraviti se zapisnik sme samo v seji.

§ 8. — Zapisnik obsegaj imena nepričujočih članov, potrdilo o sklepčnosti, besedilo stavljenih predlogov in vprašanj, rezultat glasovanja in sklepe.

§ 9. — Pri sejah poročajo v to odločeni poročevalci.

§ 10. — Vsakemu poročilu sledi debata; odborniki govoré v tistem redu, kakor so se priglasili k besedi, vendar ima odbornik pravico, menjati s pozneje priglašanim govornikom, ali besedo komu odstopiti, ki se ni bil priglasil zanjo.

§ 11. — Vsakdo sme o istem predlogu govoriti samo dvakrat, tretjič le tedaj, če odbor temu pritrdi. K poslovniku ali dejanskemu popravku sme vsakdo zahtevati besedo takoj, toda govoriti sme največ 10 minut.

§ 12. — Zadnja govorita predlagatelj in poročevavec, ki smeta tudi med obravnavo vsak čas zahtevati besedo; dati se jima mora takoj ne gledé na še k stvari priglašene odbornike.

§ 13. — Če je predlagatelj ali poročevavec načelnik sam, mora za čas predloga ali poročila predsedstvo odstopiti svojemu namestniku.

§ 14. — Samostojne predloge naj predlagatelji predsedniku izročé pismeno, o katerih se potem sklepa v prihodnji seji; samo če to zahtevata dve tretjini navzočih odbornikov, se sklepa takoj.

§ 15. — Predlog, naj se preide k dnevnemu redu ali zaključi debata, se sme staviti, kadar drago; predlog na zaključek seje pa samo tedaj, če je seja trajala že dve uri. Če se sprejme predlog na prehod k dnevnemu redu, se o dotičnem predmetu več ne razpravlja in k njemu priglašeni odborniki izgubé besedo.

§ 16. — Če je bil sprejet predlog na zaključek razprave, govoré samo še tisti, ki so se bili že prej oglasili k besedi, in pa predlagatelj, ozir. poročevavec. Da se okrajša debata, se smejo voliti glavni govorniki, ako je večina s tem zadovoljna.

§ 17. — Če se je sprejel predlog na konec seje, se ne razpravlja več. Nerešeni predmeti se morajo postaviti na prvo mesto dnevnega reda prihodnje seje, ki se mora sklicati prej ko mogoče.

§ 18. — Kdor ne govori k stvari, ga sme načelnik na to opozoriti. Če se kdo poslužuje nedostojnih izrazov ali če moti govornika in razpravo, ga sme predsednik poklicati k redu.

§ 19. — Če bi se kdo ne pokoril klicu k stvari ali redu, mu sme predsednik vzeti besedo.

§ 20. — Vsak odbornik ima pri seji pravico zahtevati, da predsednik koga pokliče k stvari ali redu. O tej zahtevi odločuje samo predsednik.

§ 21. Če predsednik ne more vzdržati reda in miru, sme zborovanje prekiniti ali zaključiti.

§ 22. — Po dovršenem posvetovanju se prečitajo predlogi, o katerih je glasovati; predsednik določi način in red glasovanju, h kateremu sme vsakdo v svrhu popravka zahtevati besedo in staviti predloge, o katerih se glasuje takoj brez razprave.

§ 23. — Navadno se glasuje z dviganjem rok. Če je pa rezultat glasovanja dvomljiv, sme predsednik odrediti glasovanje po imenih ali po listkih; kadar tako glasovanje zahtevajo trije odborniki, se mora izvršiti.

§ 24. — Sklepa se z navadno večino oddanih glasov. Če je na obe strani enako glasov, obvelja tisto mnenje, za katero je glasoval predsednik. Če se glasuje imenom ali po listkih, odda predsednik zadnji svoj glas.

§ 25. — Stvar, o kateri se je bilo že sklepalo, se zopet dene v razgovor le tedaj, če to zahtevata dve tretjini navzočih.

§ 26. — Vsak navzoč odbornik ima pravico priglasiti minornitetni votum, ki se mora priklopiti zapisniku.

§ 27. — Vsak odbornik sme društvenim funkcionarjem staviti vprašanja; vendar ne sme s tem motiti že pričete razprave o kakem predmetu. Vprašani smejo odgovarjati takoj ali pa odgovor obljubiti za prihodnjo sejo. Ali se naj o odgovoru na interpelacijo, oziroma o odklonitvi odgovora otvori razgovor, o tem odločijo odborniki brez debate z večino glasov.

§ 28. — Voli se navadno po listkih, ako se z večino glasov ne sklene kaj drugega.

Delokrog predsednikov.

§ 29. — Predsednik zastopa društvo v vseh slučajih; izvršuje društvene sklepe, predseduje odborovim sejam in občenemu zboru, vodi razprave v smislu poslovnika in pravil.

§ 30. — Predsednikova dolžnost je nadzorovati poslovanje ostalih društvenih funkcionarjev. Od časa do časa naj se po možnosti osebno prepriča o stanju v „Zvezi“ se nahajajočih

društev. Ker je namen „Zvezi“ organizacija krščanskih slovenskih nepolitičnih društev, zato bodi glavna skrb predsednikova, da se *a)* osnuje vsaj v vsaki slovenski župniji krajevnim razmeram primerno izobraževalno (bralno) podučno društvo in *b)* da vsa slovenska krščanska nepolitična društva pristopijo v „Zvezo“.

§ 31. — Vsa razglasila, pisma in potrdila podpisuje predsednik z zapisnikarjem vred. Blagajniške zadeve podpisuje predsednik poleg blagajnika ali njegovega namestnika.

§ 32. — V nujnih slučajih sme odločiti predsednik sam, a mora v prihodnji seji o tem poročati.

§ 33. — Za nadzorstvo v „Zvezi“ se nahajajočih društev sme predsednik od slučaja do slučaja odločiti tudi druge za to sposobne člane odbora.

§ 34. — Z nadzorstvom v „Zvezi“ se nahajajočih društev bodi zvezano redno tudi predavanje v svrhu povzdige krščansko-socialne zavesti in v agitacijske namene. Veliko pozornost mora nadzorstvo izvršujoči obračati tudi na notranje društveno poslovanje; če opazi v tem oziru pomanjkljivosti, naj prizadete odbornike kolikor mogoče rahlo nanje opozori; zlasti naj dela na to, da imajo društva redno knjigovodstvo in da se redno vodi zapisnik o društvenih prireditvah.

§ 35. — Kadar je predsednik zadržan, zastopa ga v vsakem oziru njegov namestnik.

Delokrog blagajnikov.

§ 36. — Blagajnik pobira članarino; skrbeti mora, da člani redno plačujejo članarino; zaostale s članarino naj opomni na njihovo dolžnost.

§ 37. — Blagajnik vodi zapisnik članov, zapisnik o „Zvezinih“ dohodkih in izdatkih; skrbeti mu je tudi za plodovito nalaganje morebitnega „Zvezinega“ premoženja.

§ 38. — Vedno naj ima blagajnik v evidenci „Zvezin“ inventar.

§ 39. — Vso pozornost naj obrača blagajnik na „Čebelico“, katere namen in poslovanje predpisuje poseben poslovnik.

§ 40. — Blagajnik poroča o „Zvezinem“ denarnem stanju pri odborovih sejah in pri občnem zboru.

Delokrog blagajnikovega namestnika.

§ 41. — Blagajnikov namestnik ima svoj poseben delokrog, ne gledé na to, da ima namestovati blagajnika, kadar je letá zadržan. Njegova dolžnost je skrb za izdajo „Zvezinih“ publikacij (knjižnice, ljudskih iger, brošuric itd.).

§ 42. — Blagajnikov namestnik vodi o naročnikih, dohodkih in stroških od „Zveze“ izdanih del tozadevne zapisnike, o svojem delovanju poroča odboru in občnemu zboru.

Delokrog zapisnikarjev.

§ 43. — Zapisnikar vodi zapisnik o „Zvezinih“ sejah, zborovanjih, veselicah, inšpekcijah in predavanjih. Če sam ni navzoč pri zvezini prireditvi, niti njegov namestnik, dolžan mu je o tem poročati dotični „Zvezin“ odbornik, ki je bil pooblaščen zastopati „Zvezo“. Sploh bodi „Zvezin“ zapisnik slika „Zvezinega“ delovanja.

§ 44. — Zapisnikar vodi vložni zapisnik in ima izvrševati one sklepe odbora in občnega zbora, ki zahtevajo pismeno rešitev.

§ 45. — Zapisnikar naj tudi skrbi za to, da se sklepi „Zvezinega“ odbora redno izvršujejo.

Delokrog knjižničarjev.

§ 46. — Knjižničar mora skrbeti za red v knjižnici. Vpisati mora po številkah vsako novo knjigo v glavni zapisnik in na vsako novo delo pritisniti „Zvezin“ pečat. Voditi mora tudi zapisnik o izposojenih knjigah.

§ 47. — Knjižničar poroča o svojem delovanju odboru in občnemu zboru.

§ 48. — Kadar je knjižničar zadržan, nadomešča ga njegov namestnik.

Splošna določila.

§ 49. — Poslovanje „Zvezinih“ odsekov določajo posebni za odseke sestavljeni in odobreni poslovniki.

§ 50. — Predstoječi poslovnik „slov. krščansko-socialne zveze“ se sme spremeniti le, če za to glasujeta dve tretjini odbornikov.

6. Kako naj postopa odbor ob prirejanju društvenih shodov, predavanj in zabavnih večerov.

Društvo ima pravico v zmislu § 3. društvenih pravil svojim članom prirejati shode, predavanja, zabavne večere s petjem, godbo, gledališkimi predstavami. Vendar mora vsako tako prireditev najmanjše 24 ur preje naznaniti politični oblasti. V tem naznanilu mora biti zlasti sledeče povedano:

1. kraj, kjer se ima prireditev vršiti;
2. čas pričetka prireditve in
3. v slučaju, da je prireditev javna, tudi to.

Uzorec za prireditev društvenega shoda (kolka prosto) glej dr. Schweitzerjev „Društveni zakon“ stran 45, oziroma javnega shoda str. 49, shoda pod milim nebom str. 50.

Naj sledi tu uzorec prošnje za prireditev zabavnega večera s petjem, godbo in gledališko predstavo.

C. kr. okrajno glavarstvo!

(oziroma c. kr. policijska direkcija, dež. predsednik.)

*Dné 19 .. popoldne ob 4. uri priredi k. s. iz-
obraževalno društvo v društvenih prostorih v
(oziroma v gostilni itd.) zabavni večer s sledečim dnevnim
redom:*

- 1. Nagovor predsednika.*
- 2. „Naprej zastave slave!“ udarja društveni tambu-
raški zbor.*
- 3. P. H. Sattner: »Na planine!« Poje društveni zbor.*
- 4. Deklamacija.*
- 5. »Venček narodnih pesmi,« udarja tamburaški zbor.*
- 6. Werner-Mehler:*

„Mlini pod zemljo.

Igra v petih dejanjih.

Vstopnina: Sedeži à Stojšča à

V prigibu se dodaja izvod igre: »Mlini pod zemljo.«

V dné 19 ..

Društveni pečat.

Na zunanji strani

N. N.

*predsednik k. s. izobraževalnega
društva v*

C. kr. okrajnemu glavarstvu

v

.....

*K. s. izobraževalno društvo
naznanja*

*prireditev zabav. večera s petjem,
godbo in gledališko predstavo.*

Opomba. Ker je pristop k temu zabavnemu večeru do-
voljen le proti vstopnini, se mora prošnja kolkovati s
kolkom za 2 K; za dovolivni list pa treba priložiti kolek za 2 K.
— Ako je dovoljen pristop brez vstopnine, je treba kolkovati

prošnja po 1 K za pôlo ter je dovolivni list pristojbine prost. — Gledališka igra se priloži le, ako v dotičnem društvu še ni bila igrana. Tudi pevske točke in deklamacije, če so nove, treba priložiti v enem izvodu.

Prireditev gledališke igre treba naznaniti tudi županstvu, da potrebno ukrene za varstvo proti ognju (pošlje par gasilcev itd.).

7. Uzorno knjigovodstvo.

Društvo naj si omisli za poslovanje sledeče knjige:

1. Tajnikova knjiga, ki obsega:
 - a) Opravilni zapisnik,
 - b) Imenik članov,
 - c) Zapisnik sej in občnih zborov.
2. Blagajnikova knjiga, ki obsega:
 - a) Blagajniški dnevnik,
 - b) Zapisnik vplačane članarine (po abecednem redu članov).
3. Knjižničarjeva knjiga, ki obsega:
 - a) Zaporedni zapisnik knjig,
 - b) Abecedni zapisnik knjig.

Vsako k. s. izobraževalno društvo naj si gotovo omisli vse te tri knjige, ki se dobijo vezane pri „Slovenski kršč.-socialni Zvezi“ v Ljubljani. Prirejene so tako, da zadostujejo za več kot deset let. Stanejo pa vezane vse tri 18 K 80 h. Posamezne stanejo: tajnikova 6 kron, blagajnikova 7 kron 40 h, knjižničarjeva 5 kron 40 h. Poštnino je treba plačati posebej. — Knjige so jako praktično urejene in z ozirom na trden papir, trpežno vezavo in obsežnost nikakor predrage. Kjer je uvedena „Čebelica“, naj si društvo omisli tudi „Glavno knjigo“ in „Vložno knjižico“, ki se dobita v „Katoliški tiskarni“ v Ljubljani. Kako treba posamezne knjige pravilno voditi, je natančno razloženo v popisu delokroga tajnikovega, blagajnikovega in knjižničarjevega. Tu hočemo ob kratkem podati samo nekaj splošnih opazk o knjigovodstvu.

Društvene uradne knjige naj se vodijo snažno, točno in pravilno.

Za sušenje črnila naj se ne rabi sipa, temveč v vsaki knjigi bodi kos pivnega papirja. Piše se naj počasi in razločno.

Ako se pri pisavi, zlasti pri številkah, slučajno primeri kaka pomota, naj se dotično mesto ne popravlja in ne briše ali radira, temveč prečrta in zgoraj pravo zapiše.

Vse stvari naj se sproti vpisujejo in naj se z vpisovanjem nikari ne odlašajo. Če se odlašajo, se lahko kaj pozabi, prezre; delo se nakopiči in ga skoro ni mogoče več izvršiti. Če se pa vpisuje sproti, se lahko piše počasi in pravilno.

Že tu opozarjamo na to, naj se pri članih vedno najprej vpisujejo priimki, potem imena.

Vse naj se vpisuje s črnilom, ne s svinčnikom. Črnilo naj bo dobro, da se po knjigi ne razmaže in izbriše.

Uradne knjige naj se dobro hranijo; pametno je, če so varno pod ključem, kadar se ne rabijo.

8. Delokrog društvenega predsednika (oziroma podpredsednika).

Predsednik zastopa društvo na zunaj in na znotraj, predseduje odborovim sejam in občnim zborom, izvršuje društvene sklepe in vodi razprave v smislu poslovnika in pravil.

Predsednik mora paziti na to, da se zakoni in pravila ne kršijo. Odgovoren je nasproti oblastim za red, bodisi v društvu, na shodih, pri predavanjih in drugih prireditvah. Paziti mora na delovanje drugih odbornikov, zlasti tajnika, blagajnika in knjižničarja.

Predsednikova stvar je oskrbeti, da se vsa naznanila na politične oblasti točno in pravilno izvršijo. Vsako društveno listino, razglasilo in potrdilo podpisujeta pravomočno predsednik (oziroma podpredsednik) in tajnik.

V posebno nujnih slučajih sme odločiti predsednik sam; vendar mora o svojem ukrepu v prihodnji odborovi seji poročati.

9. Delokrog društvenega tajnika (oziroma njegovega namestnika) in njegovo uradno poslovanje.

Tajnik naj bo desna roka predsedniku, duša društva; in to je, ako ima potrebne zmožnosti in vestno izvršuje svojo nalogo. Zato naj se za tajnika vselej izvoli brihten, živahen in res delaven odbornik.

Tajnikova skrb bodi, da društvo kar največkrat dá od sebe znamenje življenja. Zato naj vedno premišljuje, kako bi se v društvu moglo to in ono prirediti: predavanja, podučni kurzi,

veselice, predstave itd. Če utegne, naj se osebno potrudi v kraje, kjer so društva v cvetji, in naj to, kar vidi dobrega, presadi v domače društvo. Pri odborovih sejah naj izraža svoje misli, želje in stavi primerne predloge.

Zlasti pa spada v njegovo področje knjigovodstvo. Njegova dolžnost je sestavljati in s predsednikom vred podpisavati vsa naznanila na politične oblasti in druga društva in skrbeti, da se ista pravočasno odpošljejo na svoje mesto. Sploh mora po nalogu predsednika izvrševati vse sklepe odbora in občnega zbora, ki zahtevajo pismeno rešitev.

Predvsem pa je njegovi skrbi izročena tajnikova knjiga. Kakor je bilo že prej omenjeno, tajnikova knjiga obsega:

1. *Opravljeni zapisnik,*
2. *Imenik članov in*
3. *Zapisnik sej in občnih zborov.*

V *opravljeni zapisnik* se zapisujejo vsi spisi, odloki, naznanila, vabila, skratka vse pismene stvari, katere društvo vladi, političnim oblastim in drugim bratskim društvom odpošilja, oziroma od njih prejema. Opravljeni zapisnik obsegaj torej vso društveno korespondenco (dopisovanje). — V prvo kolono se zapiše zaporedna številka dotičnega spisa, v drugo: odkod je spis došel, oziroma kam se je odposlal, v tretjo: kaj se je gledé spisa ukrenilo, v četrto: datum prejema, oziroma odpošiljatve. Za uzorec par izgledov iz opravljenega zapisnika!

Opravljeni zapisnik.

Zap. štev.	Kam se je odposlal spis oziroma odkod je došel in kaj obsega	Kaj se je ukrenilo gledé došlega spisa.	Došlo dne	Odposlano dne	Opomba
1	Odlok dež. vlade, ki naznanja odbstoj društva.	Prebral se je na občnem zboru.	15/11	1902	Veselica se vrši dne 26. nov.
2	Naznanilo okr. glav. gledé nameravane veselice			18/11	
3	K. s. izobraz dr. v M. vabi na veselico.	Se sklene, da se odpošlje deputacija in se to tudi naznani društvu.	25/11	27/11	

V *imenik članov* se vpisujejo člani po vrsti, kakor so se oglasili in bili v odborovi seji sprejeti. V prvo kolono pride zaporedna številka, ki se vodi vedno naprej, leto za letom. V drugo se natančno vpiše priimek, ime in stan člana. V tretjo bivališče njegovo: kraj (mesto, vas, ulica) in hišna številka. V četrto dan in leto pristopa, v peto dan in leto izstopa (prostovoljno, izključen, vsled smrti, odhoda). V šesti koloni pa pristopivši član sam lastnoročno s svojim imenom podpiše (oziroma podkriža) izjavo, da pristopi kot član h k. s. izobraževalnemu društvu in se podvrže povsem društvenim pravilom. Ta izjava in podpis vsej stvari daje slovesnejši značaj in novega člana z vso resnobo vpelje v društvo.

V pojasnilo sledeči vzorec:

Imenik članov.

Zap. štev.	Priimek, ime in stan člana	Bivališče (kraj in hiš. št.)	Pristopil leta in dné	Izstopil leta in dné	Podpisani izjavim, da pristopim kot član h k. s. izobraževalnemu društvu v Mengšu in se podvržem povsem dr. pravilom.
1	Peharec Jožef kmetski gospodar	Mengeš hiš. št. 15	1902 15/11		Peharec Jožef l. r.
2	Simončič Martin čevljar	Suhadole hiš. št. 10	1902 13/11	1902 25/11 umrl	Simončič Martin l. r.

Zapisnik sej in občnih zborov je tretji del tajnikove knjige. Kako se sestavlja zapisnik sej, glej stran 63 in kako zapisnik občnega zbora, str. 61 tega poročila. Da bo knjiga snažna, svetujemo, naj se zapisniki sestavijo prej na poli papirja in pozneje prepisejo v knjigo.

V ta zapisnik naj vpisuje tajnik tudi poročila o predavanjih, shodih, veselicah, gledaliških predstavah, izletih in o vseh drugih društvenih prireditvah. Poročila naj bodo kratko sestavljena, a naj vendar obsegajo vse važnejše točke, kakor: število udeležencev, imenitnejše goste,

ime govornika, ves vsopred veselice i. t. d. Če je bilo vabilo z vsopredom vred tiskano, naj se zapisniku priloži, oziroma na pripravno mesto v poročilu prilepi. Par listov zadaj v zapisniku naj tajnik določi za to, da se tam vpiše društveni inventar, t. j. vse premakljivo društveno premoženje, kakor: omare, mize, stoli, glasbila, note i. t. d.

Sploh bodi ta zapisnik in vobče tajnikova knjiga zrcalo društvenega življenja in gibanja.

Tajnik mora imeti tudi društveni pečat (štampljo), kate-rega pritisne na vsako uradno listino, (naroči se pri tvrdki: J. E. Tintner, Kautschukstempelfabrik, Wien, V. Krongasse Nr. 6).

10. Delokrog blagajnika in njegovo uradno poslovanje.

Blagajnikova služba je jako važna in odgovorna. Zato treba na to mesto postaviti moža, ki je vseskozi pošten in vživa zaupanje vseh članov društva. Vešč mora biti računstva in vesten v vsem svojem početji. Površen, lahkomisljen, prehitel, zapravljiv človek ni za tak posel; zlasti dandanes ne, ko je poverjenje na dnevnem redu.

Blagajnik sprejema in izdaja društveni denar. Vsak prejemek in izdatek naj sproti vestno zapiše v blagajniški dnevnik. Vsak izdatek naj si dá blagajnik potrditi, in naj dotične pobotnice dobro hrani, da se more pri sklepu računov izkazati, da je res, in kdaj in za kaj je dotično svoto izdal.

Vendar naj blagajnik brez predsednikovega nakazila ne izplača nevinarja in najtudi nakazila vedno hrani kot priloge računov.

Vsaj vsako četrto leta naj blagajnik pri odborovi seji poroča o društvenem denarnem stanju in naj dá svojo knjigo odboru v pregled. Tudi pregledovavcema računov bodi blagajnikova knjiga vedno na razpolago, da se lahko prepričata o društvenem denarnem stanju. Blagajnik pa lahko tudi zahteva, da se mu izvršena revizija v blagajniškem dnevniku pismeno potrdi.

Konec vsakega leta mora blagajnik sestaviti letni račun, ki obstoji iz prometa in izkaza društvenega premoženja.

Blagajnik pobira tudi članarino. Skrbeti mora tudi za plodonosno nalaganje morebitnega društvenega premoženja.

Blagajnikova knjiga obsega:

1. *Blagajniški dnevnik.*
2. *Zapisnik vplačane članarine.*

Blagajniški dnevnik je najvažnejša knjiga pri vsakem društvu, ker je večinoma od dobrega gospodarstva odvisen obstoj društva.

Predno se denar prejme in izda, naj se že vpiše v blagajniški dnevnik, sicer se rado pozabi in računi se ne vjemajo.

Pri blagajniškem dnevniku se rabita dve strani, in sicer ena za sprejemke, druga za izdatke. Vse to, kar društvo sprejme, se vpiše na levo med sprejemke, kar društvo izdaje, na desno med izdatke.

Vpisuje se tako-le:

Sprejemki.

Zap. štev.	Leta		Predmet	Znesek	
	meseca	dné		K	h
	1902				
1	Maja	5	Podržaj Jožef z Golovca plača članarino		2 —
2	Junija	8	Ramoveš Fr. iz Kurje vasi plača članarino		2 —
3	"	9	Koželj Rudolf iz Štepanje vasi plača pol članarine		1 —
4	Julija	12	Čisti dohodek veselice dné 11/7	7 0	40
5	Avgusta	19	Darilo hranilnice in posojilnice v	1 0 0	—

Izdatki.

Zap. štev.	Leta		Predmet	Znesek	
	meseca	dné		K	h
	1902				
1	Aprila	25	Za kolke in poštnino (naznanila na okrajno glavarstvo)		4 20
2	Maja	18	Za štampljo (društven pečat) tvrdki Tintner na Dunaju		5 —
3	Julija	2	Za društvene uradne knjige	1 8	80
4	Avgusta	28	Za novo omaro (za knjižnico)	5 0	—
5	Novemb.	18	Naročnina na „Slovenca“ za 1/2 leta	1 3	—
6	Decemb.	21	Prispevek „Zvezi“		8 —

Promet (sklep letnega računa) k. s. izobraž. društva v

Za promet naj služi ta-le uzorec:

Zap. št.	Sprejemki	K	h	Zap. št.	Izdatki	K	h
1	Ostanek v blagajni	20	10	1	Najemščina za stanovanje . .	80	—
2	Doneski članov ustanovnikov	80	—	2	Za postrežnico	25	—
3	” rednih članov	96	—	3	Za časopise	65	80
4	Dohodki veselic	220	30	4	Za razširjenje knjižnice . . .	40	20
5	Darila	42	17	5	Za napravo hišne oprave . . .	110	20
	Skupaj	458	57	6	Razni stroški	37	12
	Če se odštejejo stroški . . .	358	32		Skupaj	358	32
	Ostane v blagajni	100	25				

V dne 1902.

N. N.
blagajnik.

N. N.
predsednik.

Primerjala s knjigami in prilogami ter našla vse v najlepšem in najnatančnejšem redu.

V dne 1902.

N. N. N. N.
pregledovavca računov.

Izkaz o društvenem premoženju pa naj se tako-le sestavi:

Zap. št.	Predmet.	Znesek v			
		gotovini		hran. vlog.	
		K	h	K	h
1	Ostanek v blagajni koncem l. 1902	100	25		
2	Vloga na knjižici domače posoj. št. 375			270	10
3	Vrednost inventarja			180	00
	Če se prišteje gotovina k ostali vrednosti			100	25
	Znašalo je premoženje koncem l. 1902			550	35
	V dne 19 ..				

N. N.
blagajnik.

N. N.
predsednik.

Blagajnik mora pa predvsem skrbeti, da člani redno plačujejo svojo članarino. Skuša naj pridobiti dosti ustanovnikov pri premožnejših župljanih; zlasti pa naj gleda, da redni člani ne zaostajajo s svojo letnino. O priliki predavanj naj se opozarjajo na njihovo dolžnost. — Če je pa župnija obsežna in društvo razširjeno po mnogih vaseh, pridôbi si blagajnik po posameznih vaseh zanesljivih zaupnikov, ki v njegovem imenu pobirajo članarino. Taki zaupniki najbolj vedó, kdaj so člani pri denarju in jih ob takih prilikah potipajo za žilico. Dober blagajnik bo vedel najti dosti potov, da od članov gotovo prejme letne doneske, vsekako mu ne sme biti vseeno, ali člani izvršujejo svoje dolžnosti do društva tudi v tem oziru ali ne.

Članarino naj takoj vknjiži v zapisnik vplačane članarine. V tem zapisniku naj ima blagajnik zapisane vse člane po abecedi (kakor kažejo ob strani prilepljene črke). Kakor se kdo oglasi, da želi vplačati članarino, zapiše naj jo blagajnik najprej v blagajniški dnevnik med sprejemke, potem naj poišče dotičnika v zapisniku vplačane članarine in naj njegov donesek vknjiži. V prvi koloni je priimek, ime, stan in bivališče člana, v drugi zaznamek vplačane članarine, in sicer

najprej tiste številke iz blagajniškega dnevnika, pod katero je tam zapisana plačana svota, nato datum plačila in za katero leto je plačano, naposled svota v kronah in helerjih. Ta rubrika je proračunana za štirinajst let.

Dotični uzorec naj se tako-le izpolni:

Zapisnik vplačane članarine.

Priimek, ime, stan in bivališče člana	Plačal članarino				
	Štev. blag. dnev.	dné	za leto	K	h
Martinčič Andrej posestnik Zagorje št. 7	59	5/10 1902	1902	2	—
	37	3/4 1903	1903	2	—
	17	5/7 1904	1904	2	—

Ako ima blagajnik tako vpisano, se o vsakem članu takoj lahko prepriča, ali je storil svojo dolžnost, oziroma za koliko je glede članarine na dolgu. Seveda je treba vedno paziti na to, da se svota hkrati vpiše v blagajniški dnevnik in zapisnik vplačane članarine.

11. Delokrog knjižničarja in njegovo uradno poslovanje.

Jako važen je tudi delokrog knjižničarjev. Saj ravno s knjižnico in čitalnico izobraževalno društvo najkrepkeje deluje za izobrazbo svojih članov: in oboje je izročeno skrbi knjižničarja.

Da bo pa knjižničar mogel imeti knjižnico v redu, zato treba pred vsem shrambe za knjige. Omara za knjižnico naj bo zadosti velika in trdna; vrata naj se dobro zapirajo, da ne pride prah vanjo. Po našem mnenju je za omaro najbolj primerna ta-le oblika: Visokost 2 m 50 cm, širokost 1 m 60 cm, notanja globokost 40 cm. Po sredi naj se omara s 40 cm široko desko predeli v dva dela. Ob straneh obeh delov se po konci pribijeta po dve ozki lašti z zarezanimi zobmi, ki so po 5 cm vsak-sebi; v te zobe pridejo povprek lašte, na katere so uprte 40 cm široke deske (police) za knjige. Da se pa prostor popolnoma izrabi, naj se postavi knjige v omaro v dveh vrstah (sprednja

in zadnja vrsta); a da se vkljub temu napisi na hrbtih zadnjih knjig vidijo, naj se za drugo vrsto vrh prve police kakih 10 cm višje zadaj postavi druga polica, za polovico ožja (torej 20 cm široka), za katero je treba seveda na obeh straneh še ene pokončne lašte z zobmi. Na ta način se spravi v omaro veliko knjig, ki so pa vendar pregledne.

Ko ima knjižničar tako omaro, naj vse knjige (zunaj omare) najprej razdeli na dva dela: 1. v knjige zabavne vsebine in 2. knjige podučne vsebine. Ko so knjige tako odbrane, jih zopet vsako posebej uredi (zunaj omare) po velikosti: manjše skupaj, nekoliko večje skupaj i. t. d. Nato jih vlaga v omaro, v katero so položene police v primerni razdalji: od zgoraj navzdol vedno bolj narazen. Na levo stran čez pol razdeljene omare, katero zgoraj zaznamenuje z veliko črko **A**, pridejo knjige zabavne vsebine; na prvo polico (in sicer se postavljajo knjige od leve na desno) najmanjše (v dveh vrstah, spredaj in zadaj); to polico zaznamenuje ob strani z rimsko številko I.; na drugo polico (št. II.) pridejo nekoliko večje knjige i. t. d. do spodnje police, kamor se postavijo največje knjige. Police se seveda ne napolnijo s knjigami do kraja, ker je treba pustiti prostora za nove knjige, ki se po dotični velikosti uredijo po policah. — Ravno tako se uredi druga stran omare, zaznamovane s črko **B**, kamor pridejo knjige podučne vsebine.

Ko so vse knjige tako postavljene v omaro, dobi vsaka knjiga na hrbtu svoje znamenje. Na majhne okrogle listke (dobijo se na prodaj v škatljicah po več sto skupaj, že z lepilom prevlečeni) se napiše: stran omare: **A** ali **B** (zabavna ali podučna knjiga), katera polica: I., II., III. itd., katero mesto v vrsti: 1., 2., 3. itd. (z arabskimi številkami). N. pr. tako-le:

To pomeni: knjiga ima svoje mesto v omari na levi strani zaznamenan s črko **A** (je torej zabavna knjiga), in je na drugi polici, sedma v vrsti. — Ta listek se prilepi na zgornjem koncu hrbtna knjige. — Znotraj, na naslovni list pa se vsaki knjigi pri-

tisne društveni pečat, da se vselej in povsod lahko spozna kot društvena lastnina.

Ko so vse knjige tako urejene in zaznamovane, se vpišejo najprej v „zaporedni zapisnik knjig“.

Ta zapisnik ima štiri kolone. V prvo pride zaporedna številka, ki gre vedno naprej in ki kaže, koliko knjig obsega vsa knjižnica. V drugo ime pisatelja, v tretjo natančen naslov knjige, v četrto morebitna opomba. Za uzorec naj služi sledeči obrazec:

Zaporedni zapisnik knjig.

Zaporedna številka	Ime pisatelja	Natančen naslov knjige	Opomba
107	Gregorčič Simon	Poezije I. — Drugi pomnoženi natis. V Ljubljani, Kleinmayer in Bamberg 1885.	Nova knjiga, vezana v celo platno z zl. obrezo.
108	Hribar Anton Korinjski	Popevčice milemu narodu. V Celji 1898. Tiskal Dragotin Hribar.	Platno, rdeča obreza, nekoliko poškodovana.
109		Dom in Svet. — Ilustrovan list zaleposlovje in znanstvo. Uredil dr. Fr. Lampe. IX. I. 1896.	$\frac{1}{2}$ usnje Se je izgubila.

Pri časopisih in pri knjigah, kjer ni imenovan pisatelj, se druga kolona pusti prazna. Kadar se kaka knjiga na novo nabavi, se na zgoraj popisani način postavi v omaro, zaznamuje zunaj z listkom in znotraj z društvenim pečatom in takoj vpiše v zaporedni zapisnik knjig.

Ko je knjiga vpisana v zaporednem zapisniku, se ob isti priliki obenem vpiše tudi v abecedni zapisnik knjig. Ta zapisnik ima na strani abecedo, znotraj pa tri kolone: v prvo pride ime pisatelja, v drugo natančen naslov knjige, v tretjo pa njeno znamenje na hrbtu, namreč: kje je v omari. Knjige se vpisujejo po črkah priimka dotičnega pisatelja. Ako ni znan pisatelj, ali pri časopisih, se vzame naslov knjige ali časnika za podlago, pod katero črko se knjiga vpiše. Vso stvar naj pojasni sledeči uzorec: *

Abecedni zapisnik knjig.

Ime pisatelja	Natančen naslov knjige	Kje je v omari?
Lampe France dr.	Uvod v modroslovje. — Izdala Matica Slovenska. V Ljubljani 1887.	B. III. 17.
Levstik Frančišek	Levstikovi zbrani spisi. III. zvezek: Proza I. Ljubljana, Kleinmayr in Bamberg 1892.	A. II. 3.
	Ljubljanski grad in promet s tujci. — V Kranju 1902. (brošura.)	B. I. 18.

Kdor hoče biti še bolj natančen, naj napravi v tem zapisniku še eno ozko kolono s tem, da potegne rdečo črto ob desnem kraju druge kolone. V to novo kolono naj zapiše številko, katero ima knjiga v zaporednem zapisniku. Tako sta oba zapisnika v zvezi.

Knjižničar naj skrbi za to, da so vse knjige vezane. Denar, ki se porabi za vezanje knjig, je dobro naložen: knjige se veliko dalj časa ohranijo in red se lažje vzdržuje.

Knjižničarjeva naloga je tudi, da člane vzpodbuja k čitanju. V ta namen jim ob določenih dnevih izposojuje knjige. Določi naj se v odborovi seji, koliko časa sme kdo izposojeno knjigo obdržati; če jo je član po lastni krivdi poškodoval, mora povrniti škodo.

Vsako izposojeno knjigo mora knjižničar zapisati v poseben zapisnik izposojenih knjig. Za tak zapisnik slov.-kršč. socialna zveza ni dala napraviti posebnih obrazcev, to pa zato ne, ker se tak zapisnik hitro pomaže in raztrga in ker si lahko knjižničar sam napravi tak zapisnik. Vzame naj kakih 30 pol papirja, naj cele pole sešije v zvezek in naj posamezne strani takole razpredeli:

Zapisnik izposojenih knjig.

Zap. št.	Ime člana izposojevalca	Naslov knjige	Kdaj se je izposodila	Kdaj vrnila	V kakem stanu se je izposodila	V kakem vrnila
1	Debevec Janez Begunje 3.	Vrtec I. 1896 A. I. 3.	15/3 1902	1/4 1902	Vezana, čista	Nepoškodovana
2	Potočnik Jurij Mehovo 5	Letopis Matice Slovenske, B. III. 5.	18/5 1902	27/5 1902	Vezana manjka stran 180—190	V istem stanu.

Knjižničar mora naposled tudi skrbeti, da je bralna soba v redu. Časopisi naj bodo lepo razporejeni. Nove številke časopisov svetujemo dejati v posebne okvirje, ki se dobé na prodaj; tako se lahko časopisi obešajo po stenah. Prebrani časopisi naj imajo vsak svojo mapo, ki ležé po mizah, zunaj zaznamovane z imenom dotičnega časnika. Na dom jemati se smejo le tisti časniki, za katere je odbor izrečno to dovolil.

Končno opomnimo še, da mora knjižničar pri nabavi knjig in časnikov vedno vprašati odbor, kaj se kupi in naroči.

12. Delokrog obeh pregledovavcev računov.

Računska pregledovavca imata nalogo, večkrat pregledati blagajnikovo knjigo in njegove račune ter jih primerjati s prilogami. Vsaj vsakega pol leta enkrat naj se prepričata o stanju blagajne.

Ako zasledita kako nerednost, naj to takoj naznanita predsedniku, da uvede preiskavo ter zadevo spravi zopet v red.

Posebno skrbno morata pregledati letne račune; ako najdeta vse v redu, naj to potrdita s svojim podpisom.

13. Odseki izobraževalnega društva. — Mladeniška in deklška zveza.

Ker je silno želeli, da bi se zlasti organizirali naši mladeniči, zato svetujemo, naj se v izobraževalnem društvu napravi poseben odsek predvsem za mladeniče.

Če je v dotičnem kraju mladeniška Marijina družba, naj voditelj mladeniče kar in corpore zapiše v izobraževalno društvo. Ako jim vso stvar dobro zazloži in jih navduši, ga bodo

gotovo radi ubogali in pristopili. Ti mladeniči v izobraževalnem društvu tvorijo sedaj poseben odsek, ki naj se imenuje „mladeniška zveza“. Napravijo si svoj opravilnik, ki naj obsega zlasti sledeče točke: izvoli se poseben pomožni odbor iz mladeničev, katerega seveda potrdi društveni odbor; odbornikom se razdelé uloge: enemu skrb za petje, drugemu za godbo, tretjemu za predstave, za izlete, itd. Izvolita se seveda tudi tajnik in blagajnik za to zvezo; blagajnik ima v oskrbi posebno blagajnico mladeniške zveze, v kateri zbirajo mladeniči doneske za kake posebne namene, n. pr. za kake izlete itd. Določi naj se duhovni voditelj, ki posebno skrb obrača na to mladeniško zvezo; za te mladeniče se naj vpelje kak poseben poučen kurz, predavanja z razgovori itd. Pazi naj se zlasti na to, da bo pravo pošteno veselje vladalo v tej zvezi, ki bo mladeniče vabilo in jim omililo društveno življenje. — Ravno tako se — s primernimi spremembami seveda — organizirajo dekleta v „dekliški zvezi“, vse seveda v okviru izobraževalnega društva. Tako bo izobraževalno društvo postalo res ognjišče prave ljudske izobrazbe.

14. Hišni red.

Za izobraževalno društvo je treba tudi določenega hišnega reda. Zlasti tam, kjer sta v izobraževalnem društvu organizirana oba spola, je treba glede porabe društvenih prostorov natančnih določb. Naše mnenje namreč je, da bodita v izobraževalnih društvih spola ločena. Samo ob večjih prireditvah in dramatičnih predstavah imajo pristop vsi člani. Vsled tega je treba razdeliti nedelje v mesecu in posamezne dni v tednu takó, da se pri uporabi prostorov vrsté moški in ženske. Morda bi ugajala ta - le razdelitev:

Za nedelje: I. in III. nedelja v mesecu: popoldne samo za moške,
dopoldne samo za ženske.

II. in IV. nedelja v mesecu: popoldne samo za ženske,
dopoldne samo za moške.

V. nedelja v mesecu (kadar je): cel dan samo za mladeniče.

Med tednom: V ponedeljek } popoldne za moške;
sredo }
petek } dopoldne za ženske;

V torek		popoldne za ženske;
četrtek		
saboto		dopoldne za moške.

Na ta način sta spola ločena, a vendar ima vsak član vsak dan pristop v društvene prestore. Ker je glavna udeležba vedno popoldne, zato stoji popoldanski čas vedno na prvem mestu.

Določi naj se tudi, do katere ure zvečer smejo ostajati v društvu, seveda po letnih časih; med službo božjo naj bodo društveni prostori vedno zaprti.

Določijo naj se tudi posebne ure za petje itd.

Društven odbor, zlasti predsednik in tajnik, naj pa z *vso strogostjo* pazita, da se ta hišni red, zlasti ločitev po spolu, popolnoma izvršuje. Kdor bi ga nalašč prestopil, naj se brezobzirno iz društva izključi.

II. Društveno življenje.

Ako je pri društvu uradno poslovanje v redu, je prvi korak za uspešno delovanje društva storjen. Toda treba je storiti še drugi korak, to je: društvu je treba dati življenje. Stroj, če še tako točno gre in opravlja svojo službo, ostane vendar-le mrtev stroj: nima srca, nima življenja. A v društvu mora vtripati živahno srce, takó, da plôve po vseh žilah in žilicah društva bujno življenje.

Društvo pa dobiva življenje na dvojen način: A) s podukom, B) z zabavo.

A) Poduk v k. s. izobraževalnih društvih.

Poduk je pri izobraževalnem društvu glavna stvar; saj se društvo zato tako imenuje, ker hoče izobraziti svoje člane. Ves poduk se mora seveda vršiti v soglasju z nauki svete katoliške vere, na versko-nravni podlagi; bo naj zmožnostim članov prikrojen, poljuden in jasen.

Sredstva, kl služijo poduku v k. s. izobraževalnih društvih, so jako različna. Tu poudarjamo zlasti sledeča:

1. Predavanja.

Ob nedeljah popoldne ali zvečer, morda tudi zjutraj, semtertja kak zimski večer tudi med tednom naj se priredi v društvenih prostorih predavanje o času primernih, članom potrebnih in njihovem razumu dostopnih predmetih. Raztezajo naj se ta predavanja na vse vrste človeškega znanja. Snovi je dovolj: iz zgodovine (svetovne, cerkvene, krajevne), iz zemljepisja, prirodoslovja, zvezdoznanstva, sociologije i. t. d.; jako umestni so životopisi slavnih oseb, potopisi, nove iznajdbe...; ugovori proti verskim resnicam, ki so morda v dotičnem kraju že razširjeni; pa tudi važnejši dnevni dogodki, pobrani iz časopisov, nudijo dovolj zanimivosti za predavanja. Ta predavanja ne smejo biti preveč podobna pridigam; izpeljana v lahнем zlogu, prepletena z zanimivimi, semterja osoljenimi in šaljivimi zgodbicami, poslušavcev ne bodo nikoli utrudila, temveč vedno ohranila svojo privlačno silo. Pri teh predavanjih je najlepša prilika navduševati člane za treznost, varčnost, čistost, odločnost v verskih stvareh, za delovanje v splošno korist, za idejo skupnosti; tu se lahko pokaže v vsej goloti pijanstvo, ponočevanje, sirovost, pretepi, nesramnost itd.

Predavanja bo v začetku seveda morala prevzeti večinoma domača duhovščina; če je v dotičnem kraju kak dober učitelj somišljenik, naj se prijazno povabi k sodelovanju. Naprosi naj se tudi sosednja duhovščina, o počitnicah bogoslovci in dijaki vseučiliščniki, saj vemo, da „razlika mika“. Semtertja bo tudi „Zveza“ poslala kakega svojega zastopnika.

Vendar naj se gleda na to, da bodo tudi nadarjenejši člani sami polagoma začeli nastopati. V to svrho naj jim duhovnik pomaga izdelati kratke govore, da se jih naučijo in potem predavajo. Na ta način so na Štajerskem vzgojili že lepo število dobrih govornikov. Za mlajše člane so za prve nastope najbolj primerne deklamacije v vezani in nevezani besedi. Pri takih nastopih izgubé polagoma strah in se izurijo v lepem govorjenju in dostojnem obnašanju. Taki poskusi so obenem prva šola za potrebne moči pri dramatičnih predstavah.

Toda drugi člani ne smejo samo poslušati, temveč pripravijo naj se do tega, da začno izražati tudi svoje mnenje o tem, kar so slišali: svoje dvome, pomisleke in naj zahtevajo pojas-

nila. Tako nastane razgovor (diskusija), ki vse predavanje jako poživi, člani se pa navadijo samostojno nastopati in govoriti. Taki razgovori se napravijo lahko tudi o tem, kar so člani med tednom čitali in morda ne popolnoma razumeli. Že same novice v „Slovincu“ podajajo obilno gradiva.

Opozarjamo predavatelje naposled zlasti na „Zgodbe svetega pisma“, ki jih izdaja družba sv. Mohorja. Naj se večkrat članom povdarja važnost te prekrasne knjige, naročnikom naj se priporoča, da jo skrbno hranijo in jo gotovo dajo vezati, semtertja naj se namestu predavanja z njimi skupno beró oddelki sv. pisma in naj se jim nejasne stvari razlagajo; opozarjajo naj se na posebno lepa mesta itd. Knjiga vseh knjig zasluži to; predavanja v izobraževalnih društvih pa so za to najlepša prilika.

2. Podučni kurzi.

Taki kurzi so jako koristni. Vrše naj se o raznih, članom potrebnih predmetih: o raznih postavah; o dopisovanju z uradi, o knjigovodstvu, o poljedelstvu, trtoreji, sadjereji itd.; kurzi za poduk v raznih jezikih; pri dekletih za šivanje, ženska ročna dela itd. Kjer se uvedejo taki podučni kurzi, tam postane izobraževalno društvo res nekaka šola, iz katere polagoma izidejo sposobne moči za naša gospodarska društva.

3. Knjižnica in čitalnica.

Zlasti naj vsako izobraževalno društvo skrbi za bogato knjižnico — ta bodi njegov ponos. Seveda je pa tudi treba gledati na to, da si člani knjige res izposojujejo in beró. Ravno tista je s časopisi. Zlasti ko bo prosta kolportaža in se bodo smele knjige, brošure in časopisi prosto širiti med ljudstvo, bo vsako izobraževalno društvo ravno v tem oziru dobilo velevažno nalogo: nekak zavod bo moralo biti za razširjevanje dobrega beriva in obramba pred slabim.

4. Napeljevanje k varčevanju. Čebelice.

Nikjer ni lepše priložnosti, ljudi privajati k varčevanju, kot v izobraževalnih društvih. V predavanjih se jih za stvar navduši in potem se v društvu samem članom ustanovi nekaka mala hranilnica ali „čebelica“ — v kratkem se pokažejo krasni

vspehi. Takih „čebelic“ je ustanovljeno že lepo število in prav nobeno izobraževalno društvo ne bi smelo biti brez nje. Denar se nalaga ali v domači hranilnici, če obstoji v dotičnem kraju, ali pa se pošlje v Ljubljano v „Ljudsko posojilnico“. Potrebne tiskovine za knjigovodstvo pri taki „Čebelici“ se dobivajo v „Kato-liški tiskarni“ v Ljubljani.

5. Napeljevanje k treznosti. Boj proti pijančevanju.

Veliko lahko stori izobraževalno društvo tudi proti kugi pijančevanja. Na tem mestu sicer ni prostora, da bi se o tej strašni rani na telesu našega naroda obširneje razpravljalo; a pre-pričani smo vsi, da res obstoji ta rana in da je ni plemenitejše naloge za pravega rodoljuba, kakor zastaviti vse sile, da se zaceli ta rana. Hvala Bogu, začelo se je novo, krepko gibanje v boju proti alkoholu. Naj se ta boj zanese zlasti v naša izobraževalna društva; tu je naravno torišče za izvojevanje tega boja. Lepših predmetov za predavanja ni treba iskati, kot iz te tvarine. Prido-bivajo naj se člani, da pristopijo k družbi treznosti; gotovo pa se jih bo povsod dobilo nekaj, ki bodo kot popolni absti-nenti drugim v bodrilen izgled in vspodbudo!

6. Skrb za člane, ki gredó na tuje.

Društvo ne sme pozabiti svojih članov tudi takrat, ko od-hajajo na tuje: v službe v mesta, k vojakom, v Ameriko . . . Tujina je zanje premnogokrat jako nevarna: v društvu naj se opozarjajo na nevarnosti; pri odhodu naj se jim dá v roke priporočilno pismo v mesto na tega ali onega gospoda, po čegar posredovanju zlasti mlad človek pride v pravo družbo, vstopi v dobro društvo i. t. d. Sploh naj se zveza med društvom in odhajajočimi člani nikakor ne pretrga; a tudi na tujem, kjer jih pride kaj skupaj, naj prijateljska vez ostane trdna: člani so drug drugemu najboljši angeli varuhi.

B) Zabava.

Društva morajo biti članom kraj, kjer se oddahnejo od vsakdanjih skrbi, od truda in dela. Zato se mora s podukom vrstiti tudi pošteno razvedrilo, ki v človeku vzbuja dobro voljo in novo veselje do dela. Veliko je sredstev, ki lahko slu-žijo zabavi; med najprimernejša prištevamo:

1. Petje.

Blažilni vpliv petja na človeško srce je vsakemu znan. Lepo zapeta pesem res razvedri človeka. Zato naj se vsako izobraževalno društvo na vsó moč potrudi, da si vstvari pevski zbor. Kjer je nastavljen spreten organist, je to prav lahko izpeljivo. A pevce treba v dobri volji ohraniti, zlasti v začetku, zato naj jim gre odbor vsestransko na roko, da ne izgubijo poguma. Pevovodji naj se pa od časa do časa nakloni kaka nagrada, kako primerno darilo itd.; s tem se ga priveže na društvo in se mu podvoji veselje do podučevanja. — Mladenci naj imajo svoj zbor, dekleta pa svojega. Čas za pevske vaje naj se natančno določi; strogo naj se pazi, da se pevci redno udeležujejo vaj. — Ako drugače ne gre, se morda za društvo porabi cerkveni pevski zbor, ki naj se uči tudi necerkvenega petja.

2. Predstave.

Dobre gledališke predstave jako blagodejno uplivajo na ljudstvo. Naše ljudstvo pa tudi ljubi take predstave; saj so v novejšem času povsod silno dobro obiskane. Seveda je pri teh predstavah treba vsestranske previdnosti, če hočemo, da bodo vspehi povoljni in neprijetnosti izključene. Tukaj samo kratko opozarjamo na sledeče točke: 1.) Nikar naj se ne igra prevečkrat; dvakrat do štirikrat na leto zadostuje. — 2.) Uprizarjajo naj se le take igre, ki res blažé srca; predpustom seveda niso izključene burke, toda varovati se je treba trivialnosti in sirovosti. — 3.) Prireditv naj bo priprosta, da se ne nakopiči preveč stroškov. 4.) Prireditv naj bo vedno ločena po spolu. Tega se strogo držimo. Izkušnja je najboljša učiteljica. Zato se pa „Zveza“ dosledno drži pri izdavanju „Zbirke ljudskih iger“ tega načela.

3. Veselice in zabavni večeri.

Skrbi naj se za zanimiv in raznovrsten program. Razen pevskih točk in dramatične predstave naj bo v sporedu tudi kratek nagovor, šaljive ali tudi resne vsebine, dalje deklamacije in kratki šaljivi prizori, v katerih nastopi po ena ali dve osebi. Deklamujejo naj včasih tudi mali otroci,

kar občinstvu jako ugaja. Ob sklepu se lahko priredi šaljiva loterija, tombola ali kaj podobnega, da bo tudi blagajnik društva imel svoje veselje.

4. Godba. Tamburaški zbor.

Katero društvo bi pač ne želelo svoje godbe? Res so velike težave; toda kjer je mogoče dobiti le količkaj spretnega učitelja za godbo, naj se odbor loti tudi te stvari. Trud bo obilno poplačan. Zlasti tamburaški zbor ni tako težko ustanoviti. Mladenci, ki se z veseljem poprimajo godbe, izgube vse druge muhe in so najboljši člani društva. Koliko godba povzdigne zabavne večere in društvene veselice, tega ni treba posebej omenjati.

5. Telovadba.

Telovadba je jako primerna in koristna zabava zlasti za mladeniče; pospešuje zdravje, navadijo se krepkega in ponosnega nastopa, obnašanje se jim ogladi itd; vse to jim tudi pri vojaki prav pride.

6. Izleti.

Semtertja naj društvo priredi tudi kak izlet; jako lepo se da s takim izletom združiti romanje h kaki božjepotni cerkvi. Kjer je v dekaniji več društev, naj včasih napravijo skupen shod na primernem kraju, zdaj tu, zdaj tam; zlasti ob posebnih prilikah in izrednih društvenih slovesnostih n. pr. o blagoslovljenju zastave, društvenega doma, je primerno, če se bratska društva mnogoštevilno udeležé. Seveda je treba take izlete prirejati modro in previdno; člani naj ne pozabijo na zmernost, ne ostajajo naj predolgo v noč v tujih krajih in medsebojno naj se vzpodbujajo k temu, da vsestransko varujejo ugled društva.

Sklep.

Tako približno naj bi bilo delovanje naših izobraževalnih društev. Ako se vse našteje zahteve zares izvrše, ako v izobraževalnem društvu dejansko obstoje sledeče točke: dobra pravila, spreten odbor, zlasti moder predsednik in živahen tajnik, požrtvovalno delovanje celega odbora, vestno uradno poslovanje, skrb za živahno društveno življenje s predavanji, s produktom v raznih občekoristnih stvarih, dobro obiskovana knjiž-

nica in čitalnica, navajanje k varčnosti in treznosti po „čebelicah“ in „družbah treznosti“, poštena zabava s petjem, predstavami, godbo, telovadbo, izleti...; ako poleg tega vse člane druži lepa sloga, takó da en duh prešinja vse: duh edinosti, nesebičnosti in požrtvovalnosti, potem mora društvo doseči svoj namen; potem je društvo res katoliško slovensko izobraževalno društvo, je šola prave krščanske omike.

„Živelo dejanje!“ — je zaklical na katoliškem shodu mariborski knezoškof Napotnik. Ta beseda je tudi meni na jeziku, ko končavam to poročilo. Iz te zborovavnice ven ponesite trden sklep: na delo, reševati naše ljudstvo s pomočjo k. s. izobraževalnih društev. Tla so ugodna, delavcev in moči ne manjka. Tudi dobre volje je dovolj, kakor očitno kaže ta mnogobrojno obiskani shod. Zato na dan izobraževalna društva! Po teh društvih naj se razširja prava omika med najširše sloje našega naroda. Komur je mar sreča, obstanek in pravi napredek našega naroda, bo pomagal graditi te mogočne jezove nasproti liberalni korupciji. V delu je rešitev! (Odobranje.)

Nato prebere poročevalec L. S m o l n i k a r sledečo resolucijo:

1. Shod slovenskih nepolitičnih društev izjavlja, da so le društva, ustanovljena na podlagi večnih resnic katoliške vere, sposobna delovati v dušni in telesni blagor slovenskega naroda.

2. Shod z veseljem pozdravlja vsa že obstoječa katoliška društva po Slovenskem.

3. Posebno z veseljem jemlje shod na znanje versko organizacijo naše mladine v krasno se razcvitajočih Marijinih družbah, katerim želi tudi v prihodnje najlepšega razvoja.

4. Z odobravanjem shod priznava hvalevredno delovanje katoliških svetnih društev, kakor so: akademična, rokodelska, delavska, društva za delavke, služkinje, krščanske ženske zveze, Vincencijeve družbe in druga društva.

5. Zlasti shod radostno jemlje na znanje vedno bolj se množeče število izobraževalnih društev, posebno po kmetih, in izjavlja nujno potrebo, da se v vsaki župniji zasnuje tako društvo.

6. *Vodstvo izobraževalnih društev naj bo kar najbolj enotno in uzorno.*

7. *Pri vodstvu društev naj se zlasti pazi na te-le točke:*

- a) *namen društvom mora biti v prvi vrsti umska in npravna vzgoja članov; zabava bodi le postranska reč; vsemu, kar podpira zapravljljivost in pijančevanje, naj se izogibljejo;*
- b) *denarna stran društev bodi pred vsem trdna in gotova; vsa društva naj se vedno sama vzdržujejo; v ta namen naj se skrbi, da se po vseh društvi po posamnih krajih določijo blagajniku v pomoč zaupniki, ki naj ob določenih časih poberejo članarino;*
- c) *društvene knjige naj bodo vedno v redu; navadijo naj se tajniku v pomoč zato sposobni člani, da jih bodo mogli voditi;*
- č) *društvena bralnica in knjižnica, ki je vsakemu društvu nujno potrebna, bodi v strogem redu;*
- d) *vsi člani naj se zavedajo svoje častne dolžnosti, pridobivati ob vsaki priliki novih udov in braniti društveno ime.*

Prosim, naj slavni zbor to resolucijo pretresuje in jo z morebitnimi spremembami in dostavki sprejme.

G. Zagorac, ki je med tem prevzel predsedstvo: Najprej konstatiram, da je gospod govornik prekoračil njemu določen čas, toda mi mu to rade volje opraščamo, ker je njegova razprava največje važnosti in velepomembna za bodočnost slovenskega naroda. Bog daj, da bi rodila obilno sadu! Lepa mu hvala za poročilo! (Živel!) Preden zatvorim razpravo, mi dovolite, da prečitam med tem došle brzojavke. (Čita.)

Ravnokar sem zvedel, da so počastili naš shod tudi odposlanci in zastopniki akademičnega društva „Danice“ in „Zarje“. (Živel!) To je prevesel pojav in jaz se ga veselim, da se akademična mladež zaveda svoje vzvišene naloge in zato presrčno pozdravljam v naši sredi zastopnike „Danice“ in „Zarje“. (Živel!)

Besedo ima gospod dr. Lampe.

Dr. Lampe: Ako sem se oglasil k besedi, ne bom govoril prav nič zoper resolucijo. Čas je jako kratek, in, ako ima kdo kake dvome, naj se obrne na gospoda Smolnikarja ali pa naj

mu piše. Ta človek pozna to stvar bolje, kakor kak star minister, Samo par stvari bi rad še posebej omenil, ki se mi zdé posebno važne.

1. Knjigovodstvo naj bo natančno. Povdarjam, da je pri nas knjigovodstvo največjega pomena.

Ni dolgo tega, kar je „Gosdodarsko zvezo“ ravno knjigovodstvo rešilo. Prišel je strokovnjak z Dunaja pregledat njene knjige in rekel, da nikjer v Avstriji nimajo tako dobro urejenega knjigovodstva, kakor je pri nas. Mi imamo namreč nasprotnike, ki še niso nič druga storili, kot da zalezujejo in grdijo naša društva, z namenom, da bi jih vlada zatrla. Tako so tudi govorili o nerednem knjigovodstvu „Gospodarske zveze“. Toda veččak z Dunaja je pregledal knjigovodstvo posojilnic in konsumnih društev in našel vse v najlepšem redu. Mi moramo torej dokazati, da znamo pisati. (Dobro, res je!) V izobraževalnih društvih naj se vzgojé ljudje, ki bodo zmožni voditi tudi denarne zadeve. Vsako izobraževalno društvo naj bo šola, ki naj dokaže, da so naši ljudje jako brihtni, da znajo boljše pisati, kakor nasprotniki.

Gledé snovanja društev je izšla pred kratkim knjiga, katero je spisal gospod dr. Schweitzer. Tam dobite vse postave, ki se tičejo snovanja društev. Vodstvu društev je treba tiste postave študirati. Vsako izobraževalno društvo mora imeti te postave, in vsak odbornik mora te postave natančno poznati.

Potem bi jaz opozoril še na neko stvar.

Mi smo na shodu nepolitičnih društev. Državni zakon pravi, da se nepolitična društva ne smejo vdeleževati nobene politične demonstracije. Naravno je, da so večkrat člani nepolitičnega društva tudi člani političnega društva ali pa narobe. Po pomoti se podpiše nepolitičnega društva član kot udeležnik kakega političnega shoda v imenu društva. Vlada takoj zrohni in pravi, nepolitično društvo je prekoračilo svoj delokrog in ga razpusti. Vzemimo en primer. Dne 12. oktobra se namerava v Ljubljani prirediti velik političen shod, kjer utegne priti skupaj na tisoče ljudi. Tega shoda se ne sme udeležiti nobeno nepolitično društvo, ampak udeležijo se ga lahko ljudje, ki so sicer člani nepolitičnega društva, toda le kot zasebniki. Vsak član istega društva sme na shod, le društvo samo ne sme na shod. Tu je treba znati „dlako cepiti“, da more človek najti izhod izpod zakriviljenih paragrafov.

Opozarjam tudi na knjižnico. Pri knjižnicah se godi povsod tako, da tisti ljudje, kateri bi morali knjižnico urejevati, so nekoliko preveč — oprostite — leni in se zanjo premalo brigajo.

Pri nas se žalibog izdajajo knjige, katere so včasih zelo malo vredne, ne samo, da je škoda zanje dati denarja, ampak vrhutega knjige mnogo škodujejo. Opažati je pri nas, da se najbolj beró leposlovne knjige in pa take knjige, ki niso mnogo vredne. Pri knjižnicah naj bo človek, ki vé, katera knjiga je dobra in katera je slaba. Župniki in kapelani so taki ljudje. Pred kratkim sem nekje opazil, kako so se knjige naročevale brez vednosti župnika; knjige so bile take, da je vsak rekel, tega mladina ne sme čitati. Potem pride kapelan in vrže tako knjigo ven, pride pa tudi liberalna večina in kapelana toži.

Paziti je torej treba, da se nobena stvar ne sprejme v knjižnico, ki ni za čitanje dobra in primerna.

Nikar naj se ne sprejema samo leposlovno berilo, temveč tudi gospodarske stvari se morajo čitati po naših družtvih.

Potem še nekaj. Pred vsem naj velja naš boj alkoholizmu. Alkoholizem je strašno neumna beseda, pravo ime je pijančevanje. Proti pijančevanju se morajo vsa naša izobraževalna društva postaviti v bojno vrsto. Jaz nisem sovražnik veselice, najmanj pa dobre vinske kapljice. Zdravniki so mi že rekli, da je jako dobro zame, ako kak kozarček vina izpijem. Gotovo, dokler se vino zmerno uživa, ni misliti, da bi kaj škodilo. Toda boj naš gre zoper umetno žganje in špirit. Žganje žuga uničiti naše ljudi, posebno po Gorenjskem in ljubljanski okolici. To je huda bolezen, da se je naše ljudstvo navadilo na alkohol v njegovi najsirovejši obliki. Prišli smo tako daleč, da je v celi Evropi naša Avstrija na drugem mestu med pijanci in v Avstrijski državi smo pa Slovani največji pijanci. Zoper to bolezen se morajo dvigniti naša izobraževalna društva. Ne bodem preveč rekel, ako rečem, da se mora tu z vso silo nastopiti. Dobra država bi morala sama gledati, da varuje ljudstvo pred tem strupom. Toda jerušu vse prizanaša. Tukaj je država silno mnogo zakrivila. To mora odslej biti drugače; ubraniti moramo, da bi naš narod kakor kaka stara goba, ki se nikamor razviti ne more, zaradi žganja sam v sebi usahnil in bi nobene sile ne imel več v sebi. Jaz bi tukaj še posebno priporočal mladeničem, ki še niste žganjarji

in žganja vajeni, da se med seboj zavežete, da tistega peklenškega „šnopsa“ pili ne boste. (Živahno odobravanje.)

Zagorac: Samo dve besedi hočem dodati na izvajanje g. dr. Lampeta. Ne more se dovolj priporočati, da se odvadite alkoholu. Bratje prijatelji, zgodovina nam dokazuje, da je oni narod izgubljen in mora propasti, ki se je udal alkoholu. Edina rešitev je, da se ustanavljajo društva zmernosti in da se ljudi odvadi pijačevanja. Prosim Vas, ne dajte zlasti otroku nobene opojne pijače. Recite zdravniku, ki ukaže dati otroku pijače, da je nevednež in nerazumen človek ker se s tem deca otruje. Za otroke je mleko in voda in drugega nič. (Tako je!)

Želi o tej točki še kdo besede?

Dr. Krek: Jaz bi k temu samo par besedi dostavil. Spodobi se, da tudi jaz, kot priznan „pijanec“, o tej reči, o kateri sem imel že priložnost govoriti, par reči omenim.

Dne 17. t. m. bo tukaj v Ljubljani shod takih ljudi, ki se hočejo posebno boriti proti pijačevanju med našim narodom, Vabim torej vse navzoče, da naj se, komur je mogoče, tega shoda udeleži. Kdor se pa ne more udeležiti, pa naj skuša doma med narodom vplivati v ta namen. Pri vseh naših društvih je nekaj takih, ki bi se obvezali zdržati se vsake opojne pijače. Ti zgledi bi potem uplivali na druge.

S tem pa jaz ne mislim, da bi se morali vsi zdržati pijače. To bi šlo predaleč. Gotovo pa je veliko vreden izgled, zlasti ako se tudi med možkimi dobe ljudje, ki ne pokusijo nobene pijače. To bi bil kvas, ki bi posebno dobro vplival na nas stare pijance. Še nekaj. Omenjala se je poprej agitacija. Jaz bi rekel: če kdo drugega ne more, tako neumnega, tako počasnega, in nerodnega človeka ga ni na božjem svetu, da bi agitirati ne mogel! Agitiranje je lahko. Imeti je treba le kako misel ter jo drugim povedati. Takega človeka, ki bi ne imel nobene misli in bi je ne mogel povedati drugim, če ne z jezikom, pa z znamenji, takega ni na tem božjem svetu. Če že ne morete ustanavljati društev, agitira pa vsak izmed vas lahko. Če dobimo človeka na cesti, ki bo rekel „Dober dan“, odgovorimo „Bog daj!“, a tretja beseda mora že biti agitacija za našo stvar. Samo po tej poti bo mogoče to misel spraviti tudi v življenje. Agitacija skozi in skozi, vselej in povsod, to bodi naše geslo! (Odobravanje).

G. Zagorac: Želi še kdo besede?

Oglasi se g. Moškerc, ki se pritožuje, da ljubljansko katoliško društvo rokodelskih pomočnikov premalo stori za svoje člane in preveč hodi svojo lastno pot, kar kaže tudi to, da se to društvo edino ni udeležilo današnjega shoda. Vname se nato debata, katere se udeleži g. Ivan Gostinčar, stud. theol. g. Lavtar in g. dr. Evgen Lampe, ki pravi, da pride gotovo čas, ko bodo vsi pravi ljudski elementi še v naši sredi.

G. Zagorac: S tem naj bo razprava o tej točki končana! Nato se resolucije z navdušenjem nespremenjene sprejmo, in na vrsto pride poročilo: „Shodi in govorniki.“

Shodi in govorniki.

Poročevalec Jožef Gostinčar.

Veliko lepega in koristnega se je na tem sestanku govorilo in sklenilo. Treba je le to tudi izvršiti. Da se to doseže, je treba ljudi, ki bodo dejansko sodelovali pri organizaciji.

V ta namen pa je treba pouka, ki se osobito pridobiva s predavanji, shodi, čitanjem knjig in časopisja, posebno socialno-znanstvenega. Vsako društvo naj bi skrbelo, da prireja redno mesečne shode, kjer se obravnavajo razna dnevna in gospodarska vprašanja.

Dolžnost „Zveze“ pa naj bo, da pošilja redno vsako leto zastopnika po društvih, ki naj ob tej priliki tudi predava o socialnem vprašanju. Na ta način se bode vzbudil marsikak talent, ki bode potem vspešno deloval za organizacijo.

Volje in zmožnosti je dovolj, manjka le spretnih in veščih moči. — Te treba vstvariti. Zato je treba shodov. Shodi se sklicujejo za nepolitična društva v smislu društvenega zakona. Tak shod se ima najmanj 24 ur pred pričetkom naznaniti pristojni oblasti. (Na deželi in v mestih brez lastne politične gosposke okrajnim glavarstvom.) Na takem shodu sme govoriti le, kdor je član društva ali povabljen gost. Shod pa je pristopen vsakemu. Za sklicovanje shodov izven društva je v smislu zborovalnega zakona treba naznaniti shod tri dni preje. Isto velja tudi za ljudski shod, ako ga skliče kako društvo. Vsa naznanila od društev vpriporjenih shodov so kolka prosta. Posamna oseba mora naznanilo kolkovati s kolkom za eno krono. Na društvenem shodu predseduje predsednik društva, ali pa tudi kak društveni odbornik. Pri ljudskih shodih se mora voliti predsednik. Zakon zahteva tudi, da ima sklicatelj skrbeti za red, torej naj se določi za vsak shod tudi nekaj rediteljev. Zakon določa tudi, da ne sme na shodu imeti nihče orožja. Torej se ne sme trpeti, da bi bile oborožene osebe navzoče pri shodu. Dolžnost shodnega predsednika je, da take osebe odpravi. Ako pošlje gosposka na

shod zastopnika, se ima tistemu dati primeren prostor in sicer si ga sme izbrati sam.

Pri shodih, posebno pri burnih, je paziti, da se shod od strani vladnega zastopnika prekmalo ne zaključi. Ako vidi predsednik, da je shod v nevarnosti, naj istega raje odgodi za toliko časa, da se napravi red. Gotovo je, da med shode spadajo tudi predavanja, katera se morajo istotako naznaniti gosposki.

Ko pride naša organizacija do tega, da vzgoji dovolj moči, potem bode mogla šele uspešno delovati. Apeliramo pa na vse one, ki so po svoji inteligenci poklicani, biti našemu ljudstvu učenci, da storé vsemožno, da se ustanovi kolikor mogoče veliko izobraževalnih društev, in da bodo v teh društvih člani dobivali res ono izobrazbo, ki je nujna za uspešno delo.

Vzbudimo leva talentov, ki spi v našem ljudstvu in ta lev bo vzbujen pogazil vse, kar nasprotuje pravi krščanski socialni misli, ter naredil pot blagostanju naroda.

Predlagam sledečo resolucijo:

Načrt o shodih, sestankih in izobraževanju govornikov kršč.-soc. organizacije med Slovenci.

1. *Za uspeh vsake organizacije mora biti zavednost njenih pristašev taka, da vsak posameznik natančno pozna njen namen in končni cilj. V to pa je treba vzgoje članov, ki se v organizaciji izvršuje pri društvenih sestankih, predavanjih, govorih in po pouku, ki ga daje društvo svojim članom.*

2. *Da se doseže ta namen, je treba, da vsako na krščansko-socialnem temelju stoječe in vsako strokovno društvo v svojem delokrogu prireja redne shode ozir. sestanke, ki naj se vrše vsaj mesečno.*

3. *Pri teh sestankih naj se društveniki pod vodstvom v to svrho sposobnih ljudi vadijo v deklamaciji, govorništvu, ter naj poročajo o važnih vprašanjih našega javnega verskega, kulturnega in socialnega življenja. Poleg tega naj se po možnosti poučujejo tudi v aktualnih vprašanjih iz bogoslovja, zgodovine in naravoslovja.*

4. *Shod slov. katol. nepolit. društev izreka toplo zahvalo vsem tistim, ki so se posvetili društvenemu izobraževanju našega ljudstva, ter želi, da se jim pridružijo izobraženi prijatelji našega naroda.*

Nato govori dr. Krek o „strokovni organizaciji“.

O strokovni organizaciji.

Poročevalec dr. Janez Ev. Krek.

Z mojim poročilom preidemo z nekoliko višjih tal na popolno realna tla — vojske za vsakdanji kruh.

Danes sva opoldan govorila z gospodom kanonikom Sajovicem. On je označil neko vrsto ljudi, katera je silno škodljiva in nevarna, katera pa misli, da je silno dobra med nami. To so tisti ljudje, ki trdijo vedno, češ, mi smo vstvarjeni za nebesa, ki pa pozabijo, da se morajo zaslužiti nebesa na zemlji. Mi smo na zemlji zato, da si na tej zemlji zaslužimo nebesa. Mi se moramo truditi in prav te dolžnosti, ki jih imamo na tej zemlji, pravilno izvrševati. Med tem je ena glavnih skrb za vsakdanji kruh. V tisti imenitni sliki, ki jo je naslikal Rafael in ki se imenuje Atenska šola, sta naslikana dva največa grška modrijana, Platon in Aristotel. Platon gleda kvišku, kakor bi mislil samo na vzvišene nadzemske stvari. Aristotel se pa obrača k tlom, kakor bi hotel reči, da je najprej treba trdne gmotne podlage za življenje, potem še le pridejo vzvišene reči. Jaz se držim Aristotela. V tem smislu hočem tudi govoriti o strokovni organizaciji.

Strokovne organizacije so zveze delavcev enega opravila, ene stroke, ki se združijo v ta namen, da branijo svojo gmotno podlago za življenje, da se morejo, ako se jim je kaka krivica zgodila, postaviti s kupno močjo, da morejo, če treba, izvojevati svoje pravice. Vsled tega — brez ovinkov govorim — so strokovna društva bojna društva; gotovo pa je, da so ta bojna društva neobhodno potrebna. Strokovna organizacija ima skrbeti za delavce in se ne bojuje samo, marveč sklepa tudi mir med njimi in delodajavci. Ako ni take organizacije, potem traja vojska brez konca. Ako pa imajo delavci priložnost, da v društvu in po duštvu naznanjajo delodajavcem svoje težnje, potem ima njihova nezadovoljnost trden jez. Gorje, če ga ni! Ako kje ni takih strokovnih društev, potem bukne ob reakciji proti krivici neurejena revolucija na dan. Ako se delodajavci združujejo, potem

naj se združujejo tudi delavci. Družba, ki je naslonjena na to, da se večina ljudi živi z beračijo, ni nič vredna.

Ne samo zato so mnogoštevilni berači žalostna prikazen, ker človeku ne dajo miru, ampak ker kažejo, kako malo je vredna družba, ki jih rodi, ker pričajo, da se je izgubila resnost življenja in da je v družbi zaspala misel, da je mogoče vsakemu zdravemu človeku na pošten način prislужiti si svoj kruh.

Večkrat čujemo zdihovati človeka, ki je nesrečen in ki so ga zadele vsakovrstne težave: „Nimam nobenega človeka na svetu, samo Boga v nebesih. Popolnoma sem zapuščen.“ To bi ne smelo biti, to ni prav. Nihče ne sme biti popolnoma zapuščen. Človeška družba mora biti taka, da vsak, ki ima svojih zdravih pet prstov na rokah, more reči: „Jaz imam moči in priložnosti, da morem preživiti sebe in svoje otroke.“

Vsakemu stanu je treba strokovne organizacije. Združiti se mora kmečki stan in ravno tako obrtni stan. . . . Če se stanovi strokovno združijo in samostojno pokažejo svojo moč in, če je treba tudi zobe nasproti tistim, ki jih tlačijo, je samo po tej poti mogoče rešiti njihova pereča vprašanja.

Socialna demokracija izkuša ta društva izrabljati za svoje strankarske namene. Tudi na Angleškem je hotela, naj bi strokovna društva pristopila v njen tabor. Toda ta društva so brez nje uredila svoje razmere.

Jaz kot katoliški duhovnik, dasi ne poznam popustljivosti v verskem in narodnih vprašanjih, moram v kljub temu odločno izjaviti, da sem zato, da se delavci brez razlike prepričanja čutijo kot ena celota. Strokovna organizacija ne pozna razlike v verskem ali političnem prepričanju. Le po tej poti, če se doseže ta edinstvo in se vsled nje poleže strokovno sovraštvo, potem bo mogoče tudi v verskem oziru kaj doseči. Odločen pristaš sem strokovnih društev brez razlike nazorov in prepričanja. To svojo misel si upam zagovarjati na shodu katoliških nepolitičnih društev. Če se zbirajo samo ljudje ene stranke v strokovna društva, bodo taka strokovna društva kmalu shirala. Vrh tega pa po sedanjih razmerah dobi socialna demokracija večino strokovnih društev v svoje roke. Pri nas nimajo socialni demokratje niti sence te moči, kakor na Nemškem. Tam je namreč večina strokovnih društev v njihovem taboru; pri nas pa je ta organizacija sploh še mlada. Zato poskušajo, da bi mogli dobiti tudi pri naših strokovnih društvih vajeti v roke.

To se pa ne sme zgoditi. Zato naj se delavci brez razlike prepričanja združujejo v strokovna društva. V njih treba pred vsem sloge. Katoliški delavci se bodo bili, kadar se bo šlo za njihova načela in takrat se bo vsak ustavil nasprotniku. Pri strokovnih društvih se pa gre za stanovske koristi, tu naj bodo vsi člani enega stanu bratje in sestre in naj gredo roko v roki v boj. Če je treba vojske, naj se gredo bojevat, dokler skupaj ne pa-dejo, ali pa skupaj ne zmagajo. (Burno odobravanje.)

Meni se zdi, da se je ravno ta misel pri nas premalo upoštevala, in se je vsled tega dala moč socialni demokraciji. Ako bi se brez prenehanja povsod in tudi na katoliških društvenih shodih na levo in desno povedalo: mi smo za pravico, mi smo za to, da se nihče ne zatira, da se vsakemu da kar mu gre, da se njegovo delo spoštuje in da ima tudi vsak pravico s svojimi tovariši se združevati, potem bi izgubila socialna demokracija kmalu svojo privlačnost. Če bi rekli, da se hočemo vsi skupaj boriti proti vsaki krivici, in bi tudi delali tako, potem bi socialna demokracija imela malo opraviti med našimi ubogimi delavci.

Mi moramo brezpogojno vrniti človeku njegovo in njegovega dela čast. Tirjati moramo, da se mu dá pravica in možnost življenja. Mi moramo imeti dovolj moči, upreti se, kadar vidimo, da delodajavec delavca zatira. Mi moramo nasproti temu nastopiti. Mi hočemo delavca podpreti, naj velja, kar hoče. (Dobro!) V tem smislu je sestavljena tudi resolucija, katero predlagam. (Čita:)

Naš cilj mora biti gledé na obrtne in velikoobrtne delavce postavodajalnim potom doseči, da se uvedó prisilna, javnopravna delavska strokovna društva, ki imajo v svojem področju vsa delavska stanovska vprašanja. Vse organizacije, tičoče se delavskega zavarovanja, naj spadajo v okvir teh društev. Ona pa tudi nasproti delodejavcem in nasproti vsi javnosti zastopajo delavce. Dokler se to ne doseže, naj se:

- a) po posamnih krajih ustanavljajo strokovna društva, ki naj sprejemajo ene stroke brez vsakega drugega ozira, da branijo njihove zadeve, pa tudi zvršujejo vse druge posle socialnega društva;*
- b) kjer to ni mogoče, naj se v naših strokovnih društvih uvedó strokovni oddelki;*

c) vsako strokovno društvo in vsak strokovni odderek naj ima svoj poseben strokovni zaklad, ki ga strokovno društvo odloči od navadne udnine, strokovnega oddelka člani pa plačujejo posebej;

č) strokovna društva, oziroma strokovni oddelki naj se združijo v večjih, najboljših — državnih strokovnih zvezah.

Gospod Zagorac: Pozdravljam izvajanja gospoda predgovornika ter povdarjam, da se morajo delavci strokovno organizirati ter skrbeti za bodočnost.

Kaj se dá doseči s strokovnimi društvi, to so pokazali delavci na Angleškem, kjer so strokovna društva na najvišji stopinji tako, da ne potrebujejo pripomoči vlade in države. Tudi pri nas naj bo delavcem prva skrb strokovno društvo, ker od tega zavisi njihova bodočnost.

K besedi se oglasi gospod Sirovatka iz Zagreba, ki govori v navdušenih besedah približno naslednje: Misel, ki se razpravlja, je velevažnega pomena. S poti, katero ste nastopili, ne smete kreniti. Dobro vem, da je danes še težko razpravljati delavcem o tem vprašanju. Pri našem delovanju naj nam bodo kot izgled kapitalisti, ki stvarjajo truste in karteje. Oni se združujejo in organizirajo, da povišajo ceno konsumentom; ne vprašajo pa, kaj bodo počeli delavci, ki v njihovih tovarnah delajo kot nema živina. A med tem, ko stvarjajo fabrikanti truste, se mi niti ganili nismo, in tako je danes delavec brez moči nasproti kapitalizmu. Mi se moramo ganiti in pomagati delavstvu, da ga ne dobi v roke ona lažiliberalna struja in socialna demokracija, ki ga zlorablja le v svoje politične namene. Pred vsem je treba delavcu ohraniti njegovo vero, kajti, če se človeku vzame vera v Boga, potem pade do živine. Vsem vam je še v spominu, kar se je nedavno v Trstu zgodilo. Tam so brezvestni agenti nahujskali bednega delavca in tekla je kri po tržaških ulicah.

Bratje delavci, ako hočemo rešiti delavsko vprašanje, se moramo postaviti na stališče delavca in na nobeno drugo. Toda mi Hrvati in Slovenci smo kot pravi delavci tudi pravi kristjani.

In če se postavimo na stališče krščanstva, vemo, da smo vsi enaki in bratje med seboj. Vera krščanska nam torej kliče, da se združimo proti onim, ki ne priznavajo te enakosti in tega bratstva. Trgovci in fabrikanti stvarjajo karteje proti nam, mi jim vrnimo klin s klinom. Sami posamezno nič ne zmoremo, vsi

skupaj lahko tvorimo kartel. Ta kartel bo močnejši in bo imel večjo veljavo, kot kartel kapitalistov. To naj bo naloga krščansko-socialnega delavstva. Združimo pa se po strokah. Ako se to izvrši, potem bomo močni, bomo faktor, s katerim bo moral računati celi svet. (Odobranje.)

Zagorac: Želi še kdo besede?

G. Jeriha iz Vevč se oglasi in govori približno tako-le:

Spoštovani navzoči! Ker ste ravno o strokovni organizaciji govorili, oprostite, da se tudi jaz, ki sem priprost človek, ki ne zna tako izurjeno govoriti, oglasim k besedi. Vsa organizacija nima pravega pomena, dokler se delavski stan ne združi z obrtnim stanom in dokler nismo vsi enih misli. Ena reč je pa po mojih mislih najbolj potrebna, da se skuša doseči, in ta je: zavarovanje za starost in sicer najprej za delavce in za kmečki stan. Morda bo težko šlo, toda jaz rečem, proč s „penzijoni“. So ljudje, ki imajo 4—5000 in tudi 10000 gld. plače in nazadnje še penzijo. Na ubovega delavca pa nič ne pride. Kmet je samo takrat kaj vreden, ko je treba plačevati. Tedaj: penzije vse proč! Kdor hoče kaj imeti, naj se zavaruje za starost, naj reče: v ta razred bom plačeval toliko in toliko, da bom na starost vlekel toliko in toliko.

To bi bila pred vsem skrb države, da to uredi, toda zato se država ne briga. Kadar je pa treba kake reči od kmeta, tedaj pa dobro vedó zanj. V najlepši dobi mu vzemó fanta za tri leta v vojake. Dokler je fant čvrst in močan, ga vzamejo, ko je pa star, ga pa pošljejo nazaj na kmete. Toda države dolžnost je skrbeti, da bodo državljani tudi takrat, ko jih moči zapusté, preskrbljeni za starost. To je najbolj potrebno na kmetih, ker tam je največa revščina. Dokler je kmet mlad in močan, že gre, toda kadar je star in prevzame sin posestvo, kaj naj takrat stori? Ali bo šel za delavca? Sin mu pa tudi ne more pomagati, ker je sam revež. Ako si pa v mladosti nekaj odtrga, da vplačuje v zavarovalnico, potem bo na starost preskrbljen. Država mora to zavarovanje izvesti, ker je to njena dolžnost, kakor je dolžnost očeta, skrbeti za družino. Saj ni država nič drugega, kakor velika družina. Mi pa moramo to državi povedati. Mi smemo kot otroci to od nje zahtevati, ne samo beračiti. To je pred vsem naloga naših poslancev na Dunaju. Poslanci se morajo za nas potegniti.

Ako tega ne storé. jim bomo povedali, ko bodo prišli med nas: Mi vas ne poznamo! (Odobranje).

Čitajo se nato došle brzojavke. Potem pozdravi shod odposlanec koroških Slovencev gospod Rupnik, kot zastopnik društva v Prevaljah, kot edinega delevskega slovenskega društva na Koroškem.

Gospod Zemljič pozdravlja shod kot zastopnik radgonskih in ogrskih Slovencev. Radgonski okraj je najbolj izpostavljen pritisku in navalu sovražnikov Nemcev. Z izrekom „morituri vos salutant“ pozdravlja shod ter povdarja, da je novo krepilo za obmejne Slovence, ko vidijo, kako močne sobojevnike imajo v središču Slovenije, v Ljubljani.

S temi poročili je bil sklenjen dnevni red za nedeljo. Zborovalci so se udeležili petih litanih v križevniški cerkvi, zvečer pa veselice, katero popišemo v sledečih vrsticah.

Vrtna veselica.

Zvečer ob 8. uri so se udeleženci sestanka sešli na vrtu gostilne „Pri zvezdi“ k veselici, ki je zbrala toliko ljudstva, da je bil tamošnji vrt mnogo premajhen zanje in je bilo še dvorišče zasedeno z gosti. Prostor je bil jako ukusno okrašen; vihrale so narodne zastave.

Navzoče pozdravi vikar L. Smolnikar, ozirajoč se posebno na vrle Štajerce. Sovražniki ob meji nam hočejo vzeti vero in domovino. Da odbijemo vse nasprotné napade, si hočemo biti zvesti sobojevniki. Upamo, da se vidimo prihodnje leto zopet, in sicer gremo takrat zborovat v zeleno Štajersko! (Viharno navdušenje).

Dr. Krek srčno pozdravlja navzoče obžalujoč zlasti, da ni tukaj gosp. Hinka Sirovatke. (Burno ploskanje.)

Za pozdrav se zahvali Hinkov brat g. Ivan Sirovatka. Ozira se na hrvaško prošlost, v kateri so si zaslužili Hrvatje častni naslov „antemurale christianitatis“ (predzidje krščanstva). Na tem temelju hočejo Hrvatje vztrajati ter ga nikdar ne zapustiti. (Živo odobravanje. Ovacije Sirovatki. Klici: Živela Hrvatska!)

G. M. Moškerc se spominja ostalih obmejnih Slovencev. Rešiti jih more samo demokratična ljudska ideja. Tudi Koroška, o kateri se sedaj vedno govori, da bo propadla, se bo dvignila, ako prodere v ljudstvu povsod ideja katoliške demokracije. Zato presrečno pozdravljamo v svoji sredi zastopnika delavskega društva iz Prevalj. V razširjenju naše organizacije je rešitev slovenskega ljudstva.

G. Rupnik iz Prevalj se zahvali v imenu Korošcev. V hudih stiskah so Slovenci na Koroškem, ampak kršč.-soc. misel, katera je zanesla med ljudstvo vest združevanja in medsebojne pomoči, ta mora pokazati svojo silo tudi v Korotanu. (Živeli Korošci!)

Gosp. Fr. Sekol iz Jarenine govori v imenu obmejnih štajerskih Slovencev, kateri se hočejo zvesto držati Slomškovega gesla in se boriti z vsemi silami za sveto vero in besedo materino, če treba tudi z življenjem. Odnehali ne bodo organizirani štajerski mladeniči ne za ped niti proti liberalcem, niti proti nemškutarjem! (Živio!) Slovenski rod ne sme propasti in ne bo propadel, v to nam je najboljšo zagotovilo organizacija mladeniških družb.

Med tem je došel g. Šusteršič, viharno pozdravljen od množice. V svojem govoru pravi: V Bohinju sem našel poštene ljudi. A življenje so mi grenile po planinskih kočah neke živalice, takozvani polhi, pristna podoba liberalizma. Ti namreč motijo spanje

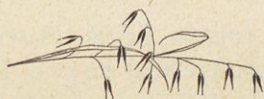
in v časih ugriznejo, a splošno niso nevarni, ker so premajhni, po vseh svoji svojstvih zaničevanja vredni. Človek se jih reši s tem, da jih ubije. Katoliška nepolitična društva imajo namen, da nas v domačem življenju branijo te nadloge. V domači hiši hočemo biti nemoteni in ne trpimo, da nam kdo zgago dela. Nepolitična društva delujejo s tako izbornimi uspehi, da jim moramo čestitati. To delo se mora nadaljevati. Društva se morajo množiti in rasti ter se družiti v zveze. Kdor ni v domačem življenju čist in pošten, tudi v javnosti ni nič vreden. Zato so katoliška nepolitična društva za vso javnost važna. Kjer je nenravnost, tam je liberalizem — to vidimo tudi tu v svoji domovini. Čigar domače življenje ni čisto, ta je gotovo liberalec, in v svojem glasilu povrh lahko še vsak dan bere, da ima on prav. Najbolj izmed vseh se veselimo mladeniških društev, ker v njih je prihodnost našega naroda. Mi se bomo postarali in bomo prešli, in takrat nastopijo ti mladi za nami. Srčno nazdravljam katoliškim mladeničem! (Pritrjevanje.) S posebnim veseljem nas navdaja navzočnost Hrvatov. Doslej je bila hrvaško-slovenska vzajemnost last samo nekaterih izbranih duhov. Ta misel pa mora preiti v kri in meso vsemu ljudstvu in zlasti se je naj oklene mladina. — Pred kratkim je bil na ravno tem prostoru sestanek akademiške mladine, Današnji sestanek pa nam kaže, da omika ni le privilegij nekaterih, ampak last celega naroda (Živahno pritrdjevanje.) Mi želimo, da je ves narod izobražen. Ne smemo biti taki, kakor ona „inteligenca“, ki z zaničevanjem gleda dol na „nižje“ sloje. Mi smo solidarni z „nižjimi“ sloji! (Burno odobravanje.) Mi stojimo na demokratičnem krščanskem stališču, da je pred Bogom vsak človek enako vreden. Govornik k sklepu med burnim odobravanjem nazdravi katoliški in narodni mladini ter hrvaško-slovenski vzajemnosti.

Godba zaigra „Naprej zastava Slave“! Navdušenje je nepopisno. Gospod St. Zagorac se v imenu Hrvatov zahvali za te besede. Šusteršičeve besede so ga ganile v srce. Res čas je, da se ne dela več s praznimi besedami, ampak da se med Slovenci in Hrvati začne doba pozitivnega dela ljudstvu v korist. Pri takih besedah, kakor jih je govoril dr. Šusteršič, ne more nihče ostati hladen. Bog daj obili blagoslov, da se to započeto delo tudi izvede v slovenskem in hrvaškem narodu. Obdani smo od sovražnikov kakor od zlobnih volkov, ki hočejo ugrabiti srečo našo in srečo naših potomcev. Izgubljeni smo brez vzajemnosti. Zaman so vse besede, če ne bo pozitivnega dela. V hrvaškem kmetu in delavcu bo prodrila ta misel, da je zveza s Slovenci tudi za nas rešilna. Tisočletno trpljenje je pokazalo, kaj more prestati hrvaški narod. Mi hočemo braniti ono vero, ki ga je v tej dobi ohranila propada. Hrvaški narod bo ostal vedno katoliški narod, in kot tak bo zmagal, ker slednjič zmaguje le resnica. V tej zavesti delajmo vsi za edinstvo Slovencev in Hrvatov. (Burno odobravanje. Klici: Živela Hrvatska! Govornika dvignejo).

Med govori je imelo občinstvo krasen umetniški užitek. Nastopil je „Pevski klub“, vrlo izvežban moški zbor, impozanten po številu in po izbranih močeh. Omenjamo zlasti gg. solistov Medena in Polaška. Pevke „Katoliškega društva za delavke“, ti dobro znani slavčki s svojimi srebrnimi glasovi, so dosegli zopet dobro zaslužno priznanje, in „Meščanska godba“ je z izbranimi točkami vrlo povzdignila veselico. — Bil je res krasen pojav one lepe ideje, ki se goji v katoliških izobraževalnih društvih, ideje omike, združene s pošteno zabavo.

Oba zbora je vodil jako spretno veleč. gospod Ferjančič, kateremu bodi izrečena najiskrenejša zahvala.

Krasen večer bo ostal vsem udeležencem v najprijetnejšem spominu.

Nadaljevanje shoda v ponedeljek.

Sv. maša z govorom dr. J. Ev. Kreka.

Kakor v nedeljo, so se delegati udeležili tudi v ponedeljek sv. maše v Križevniški cerkvi. Ženski pevski zbor je poveličeval cerkveno slovesnost. Cerkevni govornik dr. Krek se je spominjal Matere Božje, katere stranka nikdar ne propade. Razvijal je približno sledeče misli:

Razmere ob času rojstva Božje Matere so značilne tudi za našo dobo. V Palestini je vladal tujec Edomljan Herod, ki se je po lizunstvu do Rimljanov vrnil Judom za kralja. Pravoverni Izraelci so imeli silno težav. Pregarjal jih je, mnogo tudi pomoril. Ne politiške, ne verske svobode ni bilo nikjer.

Vrh tega so bile v Marijini domovini usodne stranke. Imenitniki, — grško vzgojeni judovski aristokratje, — so pripadali stranki saducejev. Za vero se niso brigali; tajili so celo življenje po smrti, ljudstvo so zaničevali. Farizeji — druga stranka — so se krčevito držali judovskih šeg, toda le zato, da so ljudstvo lažje slepili in izžemali. Hoteli so brezpogojno imeti vodstvo ljudstva v rokah. Silno častilakomni in oderuško skopi so bili. Eseni — tretja stranka — se niso nič vdeleževali javnega življenja. Skrivali so se po samotnih krajih in tam opravljali svoje poste in molitve. Ljudstvo se ni imelo nikamer obrniti. Tuji vladar ga je zatiral, domače stranke so ga razdruževale. Eseni bi bili mogli poživiti versko življenje, pa so v strahu pred javnostjo čemeli po svojih kotih.

Žalostne razmere so bile tudi drugod po svetu. Rimska železna roka tiščala je vse narode. Kapitalizem je vladal v socialnem oziru. Delavski sloji so bili sužnji brez pravic.

V tem času se je rodila človeštvu Mati. Njeno rojstvo je zarja svobode in edinosti med vsemi, ki se vklonijo njenemu

božjemu Sinu. Marija pozna le eno odvisnost, katera veže kralja in berača, gospodarja in sužnja. Izraža jo v besedah: Glej, dekla sem Gospodova. V zavesti, da smo božji hlapci in dekcle, žari prava svoboda.

Marija uničuje tudi vse ljudstvu sovražne stranke. Novo, edino pravo stranko ustanavlja, ki je ne vežejo strankarske strasti, marveč medsebojna posvečena, rodbinska ljubezen. Marijina stranka je stranka božjih otrok. K nji pripadamo tudi mi, brez strahu.

Hrvatsko-slovenska zajednica.

Č. g. župnik Zagorac iz Jakuševca na Hrvatskem je imel v odsotnosti g. Hinka Sirovatke referat o hrvatsko-slovenski zajednici. Bil je opetovano prekinjen z burnim odobravanjem. Predlagal je sledečo resolucijo:

U svrhu hrv. slovenske radničke zajednice zaključuje shod kat. nepolit. društava sa izaslanici hrvatske radničke zajednice sljedeće:

S razloga, što su Hrvati i Slovenci po krvi, jeziku i povjesti te po socialnih i gospodarskih potrebah a najvećim dielom i po vjeri jedan te isti narod, — smatramo mi za nužno potrebno, da se slovenski i hrvatski radnički staleži medju sobom približuju i podupiru u svrhu novoga socialnoga i gospodarskoga pokreta.

Zaupnici hrvatski i slovenski imadu se zato briniti, da se provede kršćansko-socialna strukovno radnička i gospodarska zajednica u hrvatskim i slovenskim zemljama.

Ova zajednica hrvatsko-slovenskih radničkih staleža temelji se na programima slovenskih i hrvatskih kršćanskih socialista.

Hrvatsko i slovensko kršč. soc. radništvo proglašuje u socialnom nastojanju svoju solidarnost sa radničtvom sviju zemalja, no smatra svojom dužnošću ostati čvrsto na stano-vištu kulturne slavenske misli, zato osobito važnim i potrebnim smatra, da Zagreb kao prirodno središte te zajednice, postane ognjištem kršč. - socialnoga gospodarskoga pokreta za cio Balkan. U to ime ima se nastojati, da stupe zaupnici u dodir i svezu sa krščanski mislećimi muževi svih ostalih slavenskih plemena na Balkanu.

Kao glavni organ ove zajednice proglašava se list »Glas Naroda« u Zagrebu, kojega razširenje se toplo preporuča svakomu pristaši, napose društvima. —

U svrhu što življeg medjusobnog saobraćaja i skupnog djelovanja imadu se priredjivati što češće, bar svake druge

godine, zajednički i obći kongresi u raznim mjestima i stranama hrvatskih i slovenskih zemalja.

Pozdrav hrvatskemu metropolitu.

Dr. Krek priporoča posebno kot vidno zunanje znamenje našega edinstva „Glas Naroda“. Vsi delujmo v tem smislu bolj kot doslej. Dr. Krek predlaga, da se brzojavno pozdravi tudi metropolit zagrebški nadškof Posilović v Zagrebu. Z velikan-skim nepopisnim navdušenjem odpošlje shod metropolitu naslednjo brzojavko:

Kongres krščanskih sociala slovenskih družtava saslušav izvještaj župnika Zagorca, sa velikim oduševljenjem i jedno-dušnošću pozdravlja Vašu Preuzvišenost, metropolitu hrvatskih zemalja, poznavajuć Vašu ljubav za radni narod.

Dr. Krek, predsednik.

G. Ivan Sirovatka povdarja, da bode delavstvo hrvatsko in slovensko združeno pokazalo inteligenci, da ga bode morala upoštevati.

Pozdrav krščansko-socialnih železničarjev.

Imenom železničarske „Prometne zveze“ pozdravlja shod predsednik ljubljanske podružnice g. J. Milavec.

Njegove krepke besede so našle gromovit odmev med poslušalci.

Nato pride na vrsto poročilo g. Ratajca o dunajski osrednji zvezi.

O dunajski osrednji zvezi.

Poročevalec J. Ratajec.

Velecenjeni zborovavci!

Mislim, da bi bila vsaka beseda, katero bi še spregovoril o potrebi in nujnosti naše organizacije, odveč, saj so to storili že gospodje moji predgovorniki včeraj in danes boljše nego bi mogel storiti jaz.

Predragi zborovavci! Ko bomo imeli doma po celi naši lepi domovini organizovana društva, ko bo vsa ta društva naša „zveza“ kot skrbna in čuječa mati varovala in negovala pod svojim okriljem, se zdi človeku, da bo tedaj tudi za nas nastopila zlata doba, da bo tedaj tudi našim trpinom, našemu bednemu narodu, posijalo solnce zaželjene sreče. Dal Bog, in mi upamo, da se zgodi tako. Da pa se to zgodi tem preje, predragi moji, moramo prestopiti meje svoje ožje domovine, moramo stopiti v dotiko tudi s svojimi sotrpini cele Avstrije, ki jim gori srcé za iste cilje, kakor nam. Včeraj smo brzojavno pozdravili na Dunaju vršeči se ustanovni shod „državne zveze nepolitiških društev avstrijskih krščanskih delavcev“ in moj namen danes je, pozvati vsa naša društva, da vstopijo v to zvezo.

Cenjeni zborovavci! Včeraj je g. dr. E. Lampé dejal, da se mora naša organizacija raztegniti tako, da bo kakor močna veriga oklepala cel svet. Prvi člen te velikanske verige nam bodi državna zveza na Dunaju. Kako potrebna da je za nas ta zveza, mi skoro ni treba dokazovati. Saj se je na tem shodu že toliko govorilo ravno v tem pogledu. Zato si bom dovolil le nekaj opazk.

Dandanes se združuje vse. In kar je najbolj znamenito, je to, da se združujejo kapitalisti, tovarnarji, delodajavci sploh. Vprašam vas, zakaj? Zato, da bi tem ložje usušnjili, da bi tem ložje zlorabljali ubogega delavca in odjemalca. Povsod, po vseh državah se ustanavljajo karteli in

trusti, in vse te zveze so internacionalne, mednarodne. In kako naj se nasilstvu in rečem naravnost, ropstvu teh zvez ustavljajo delavci, ustavljajo odjemalci izdelkov? Nobena druga pot ni mogoča, kakor ta, da se sami združijo v močno zvezo, ki bi imela v sebi moč, da se vpré, da stré to nasilstvo v prah! — Te vélike naloge naših dni pa ne morejo izvršiti posamezna krajevna društva, je ne bode mogla izvršiti tudi naša dična „zveza“ v Ljubljani. Da izvršimo to epohalno nalogo, je treba, da gredó zanj tisoči in milijoni v boj! Za to je treba osrednje zveze, ki bo obsegala vsa društva vseh dežel, cele države, ako hočemo, da naše delavstvo, da naše ljudstvo pride do svojih pravic. — Za nas je največjega pomena, da je taka osrednja zveza na Dunaju. Tam je sedež vseh akcijskih družb, kakor so n. pr. železnice, večje tovarne, itd., katerim službuje na tisoče delavcev. Delavec, ki se mu godi krivica, ne more sam tja; zato mora biti ondi odbor zveze, ki se bo potegnil za pravice svojega člana. Na Dunaju so najvišji uradi, je državni zbor, torej mora biti ondi nekdo, ki bo zastopal interese delavstva in ljudstva sploh. Nadalje hodi na Dunaj na tisoče naših ljudi, iskat si košček vsakdanjega kruha, pa ne najdejo nikogar, ki bi jim dal potrebnih nasvetov, ki bi jim šel na rokó. Jaz sam sem imel priliko, opazovati slučaje njih zapuščenosti. Omenim le mimogredé, da sem se jaz in moji tovariši ponudili, da hočemo imeti zanje službo božjo in pridigo, pa se nam je vse to kratko malo odvrnilo, zabranilo! Naši ljudje so torej tam prepuščeni popolnoma samim sebi, in živi kakor hoče in more, še vesel mora biti, da sploh sme živeti. Kolikega pomena je torej za nas zveza, ki se je ravno sedaj osnovala na Dunaju. Ona bo vsprejela naše ljudi kot svoje brate, bo skrbela za njih dušni in telesni blagor in dajala dober svet v vsakem oziru. Še nekaj. Naši vsega spoštovanja vredni liberalci mi bodo morda očitali, da nisem Slovenec, da sem brezdomovinec. Jaz pa vprašam: Kdo je večji izdajalec svojega naroda, ta, ki se veže z našimi nasprotniki zato, da zatira svojega brata, ali ta, ki stopi v zvezo s človekom, ki stremlji za istimi cilji in istimi vzori, zato, da reši svoje brate, da reši narod svoj?

Zato z veseljem pozdravljam vstanovitev državne zveze nepolitiških avstrijskih krščanskih delavcev, in želim, da se ji pridružijo vsa naša nepolitiška delavska društva, dalje vsa strokovna društva in delavski strokovni oddelki raznih nepolitiških društev.

Potem je govornik pojasnil nekatere točke iz pravil dunajske državne zveze, pozval naša društva, da se priklopijo tej zvezi in naposled stavil sledečo resolucijo:

Shod slov. kat. nepolitiških društev z veseljem pozdravlja ustanovitev »Državne zveze nepolitiških društev avstrijskih krščanskih delavcev« s sedežem na Dunaju, ki ima namen, braniti in gojiti duševne in gmotne interese delavstva na krščanski podlagi, pozivlja vsa slovenska delavska nepolitiška društva, dalje strokovna društva in delavske strokovne oddelke raznih nepolitiških društev, da vstopijo v to zvezo, ter naroča »Zvezinemu« odboru, da to akcijo podpira z vsemi močmi.

Gostinčar priporoča v strokovnih društvih bojno organizacijo. Resolucija se sprejme.

Časnikarstvo.

Poročal Ivan Štefė.

Slavni zbor!

„Prvi slovenski katoliški shod spozna za vzdržanje katoliškega mišljenja in prepričanja med Slovenci kot najpotrebnejše sredstvo dobro časninstvo. Zato proglaša za resno dolžnost vseh vernih Slovencev izdatno gmotno in duševno podpiranje naših katoliških listov. V dolžnost naj si šteje tudi vsak katoličan zatirati vse veri sovražne časnike in jih nadomeščati z dobrimi, sveto vero in našo narodnost pospešujočimi.“

„Drugi slovenski katoliški shod radostno in hvaležno priznava, da se je od I. slovenskega katoliškega shoda sem mnogo storilo za katoliški tisek v smislu resolucij, sklenjenih na I. slovenskem katoliškem shodu. Izraža ta shod tudi prepričanje, da je vsem izobraženim katoliškim Slovincem ravno na časnikarskem polju v prihodnje treba še pomnožiti delovanje, da zavezimo med našim narodom razširjanje brezverstva in moralnega propada, ki mu grozi vsled naraščajoče sile veri sovražnega duha pojavljajočega se zlasti potom liberalnega časopisja tudi v naši domovini.“

Tako sta govorila prvi in drugi slovenski katoliški shod. Upravičeno je klical drugi slovenski katoliški shod, da je treba pomnožiti v prihodnje delovanje na časnikarskem polju. Prepričani bodimo, da tudi med Slovenci naša sveta stvar zmaga popolnoma in trdno še-le tedaj, ko dobi naše časopise povsod odločujoči vpliv. V tem oziru je treba praktičnega delovanja, v kar so posebno poklicana naša društva.

Možje, zbrani v naših društvih, posežejo naj v to agitacijo na podlagi posebnih navodil, katere naj izdelata sestanek slovenskih krščanskih časnikarjev. Neka stranska, vendar velevažna panna naših društev, bi moralo biti delovanje za razširjenje katoliškega časopisja. To delovanje se mora urediti po enotnem, praktičnem načrtu, katerega izdelaj, kakor že rečeno sestanek krščanskih slovenskih časnikarjev, ki je nujno potreben in ki bi se lahko vršil že letos. S tem sestankom bi tako pričeli praktično izvrševati resolucije katoliškega shoda, za katere smo se glede časnikarstva, odkrito povedano, premalo brigali.

Tak sestanek krščanskega slovenskega časnikarstva bi bil tem nujnejši, ker se mora ravno našemu časnikarstvu določiti način medsebojnega sporazumljenja in podpore, skupno določiti taktiko in smer v različnih vprašanjih in kako vse naše časopisje o taktiki ob raznih prilikah na najprimernejši način pouči. To bi bila naloga časnikarskega odbora, ki bi imel svoje seje po potrebi v onih delih naše domovine, kjer je kako vprašanje prišlo na površje. Toda to je stvar prihodnjega sestanka časnikarjev.

Mi lahko danes tu izrazimo o podpiranju našega časopisja nekaj misli. Katoliški Slovenci imamo en dnevnik — „Slovenca“; poleg njega k odločno katoliškemu časopisju prištevamo še „Domoljuba“, „Slovenskega Gospodarja“, Primorski List“, „Mir“, „Naš Dom“, „Dolenjske Novice“, „Slovenski List“ in priporočila sta vredna tudi „Gorica“ in „Novi List“. Naše tedensko in sploh časopisje za priprosto ljudstvo je dobro razširjeno in skrbeti je treba, da ima vsak Slovenec en tak časopis. Mi pa moramo stremiti še naprej! Prvi slovenski katoliški shod je dejal: „Dobro vrejevan katoliško-politični dnevnik nam je neogibno potreben ter naj se tako vravna, da bode vstrezal duševnim in gmotnim potrebam in zahtevam katoliških Slovencev, bivajočih po vseh slovenskih pokrajinah.“

Velik del našega ljudstva je že tako politično izobražen, da potrebuje dnevnika, iz katerega naj bi bil točno informiran o velikem boju, ki ga bijemo z nasprotniki. S tem ne rečem, naj se agitacija za druge naše liste zmanjša, obratno tudi za te naj se podvoji, saj je toliko ljudi, ki nimajo še sploh nobenega lista. Prepričan sem, da bi se naši vspehi v boju povzdignili od seda-

njega položaja na veliko višino, ako bi skrbeli, da se naš „Slovenec“ razširi med ljudstvo vseh slovenskih pokrajin, da tako postane res osrednje slovensko glasilo.

Praktično bi se to dalo izvesti potom naših društev tako, da bi se v društvih ali s pomočjo društev n. pr. po vzgledu bratovščine „Venec“ snovali odseki 8 ali 10 mož ali fantov, ki bi se skupno naročali na dnevnik. To se dá doseči. Vzglede so nam Jesenice, kjer je č. g. župnik Šinkovec poskusil na ta način s „Slovencem“ in tako dosegel, da roma sedaj „Slovenec“ pri jeseniških delavcih v 37 izvodih iz rok v roke. V vseh gostilnah na Jesenicah je na razpolago „Slovenec“, v nobeni „Narod“. Tako naj naša duhovščina s pomočjo naših društev poskusi povsod in dosegli bomo gledé zavednosti in izobrazbe našega ljudstva velikanskih uspehov. Tu ni treba nič pomišljati. Kdor je na slovenskem stališču, na stališču načel „Vse za vero, dom, cesarja“, mora pomagati, da se to zgodi, da se tako zatre kuga, katero z liberalnim časopisjem nasprotniki širijo po slovenskih pokrajinah.

Kar se tiče naših društev, bodi poleg lokalnega časopisa, njihovo osrednje, skupno glasilo „Slovenec.“

Resna doba nas čaka. Skoro bode treba odbiti velik naskok na poštenost našega ljudstva. To, kar delajo sedaj nasprotniki skrito, to namreč, da kolportirajo med ljudstvo zalogo svojih laži in nesramnosti, storili bodo sedaj lahko javno. Kolportadži otvori državni zbor prosto pot. Od sela do sela bodo romali volkovi v ovčjih oblačilih in gledali, kako bi svoje laži razpečali. Tú je treba odločno nastopiti in tu čaka zopet važna naloga naših društvenikov. Tedaj, ko se bo vsled proste kolportaje lahko šlo z listom od moža do moža in tako list ponujalo in prodajalo, bode sedanji način naročevanja precej potisnjen v ozadje. Naši društveniki naj določijo med seboj osebe, ki bodo sprejele nalogo skupnega sprejemanja listov in te bodo skrbale, da dobe skupaj dotično naročnino. Vsi društveniki naj podpirajo potem v agitaciji za naše časopise te zaupnike v društvu in potem bo dovoljena kolportaja le na korist pravi izobrazbi našega naroda. Društvena organizacija bodi naše krepko in močno sredstvo pri kolportaji poštnega krščanskega časopisja.

Zgoraj sem povedal, kako se dá praktično kaj storiti za razširjanje našega časopisja, treba pa je našemu časopisju tudi duševne pomoči. V ta namen naj se v vsakem našem društvu določi dopisnik za „Slovenca“ in za lokalni list, oziroma za več drugih naših listov, ki naj poroča važne dogodbe v onem kraju. V večjih krajih pa naj se določi več dopisnikov-zaupnikov, ki naj tvorijo nekako časninarsko dopisovalnico iz onega kraja. Naslovi dopisnikov naj se naznanijo uredništvu. Ti dopisniki enega kraja, ali cele župnije, ali celega okraja — duhovniki in lajiki naj se večkrat sestanejo k razgovorom in naj pri teh razgovorih proučujejo, kako povzdigniti še bolj moč, ugled in zanimivost našega časopisja. Ti zaupniki naj imajo v vseh vaseh dobro poučene poročevalce-zaupnike, ki jim takoj vsako stvar naznanijo. Posebno hvalevredno bi bilo, da bi tudi ondi, kjer nî naših društev, čč. duhovščina ustvarila tako organizacijo na korist našega časnikarstva in na korist ugleda in zmage naše pravične stvari.

Glavna naloga teh dopisnikov bodi: hitro poročati. Pri važnejših dogodkih naj se ne zdi škoda stroškov za telegrafično poročilo. Naša društva naj natančno poročajo o vsem društvenem gibanju in v poročilih o občnih zborih naj ne pozablajo omeniti tudi števila članov, števila knjig, društvene knjižnice itd. Skrbi naj se za situacijska poročila iz posameznih krajev, ozira naj se tudi na gibanje nasprotnikov in če se nam tudi še kaj tako neprijetnega kje primeri, tudi to naj se hitro sporoči in pojasni, da je tako uredništvo našega lista o vsem poučeno.

Med nami je mnogo mož in mladeničev, ki so sposobni poročati, — da ne govorim o prečastiti duhovščini, ki naj bi se semtertja še bolj zavedala pomena krščanskega časnikarstva. Le s skupnim delom more postati časnik dober. Pri poročanju držimo se teh-le glavnih navodil:

1. Bodi kratek. S tem prihraniš čas urednikom, stavcem, korektorjem in — sebi. Vodilo nam bodi: poročajmo dejstva, ne dolgih premišljevanj.

2. Bodi jasen, posebno razločno zapiši imena oseb, krajev in številke.

3. Ne piši časopisu nikdar na obeh straneh papirja. Rokopis, pisan na eni strani, je mogoče razrezati in hitro

razdeliti med več stavcev. Na obeh straneh papirja pisani rokopisi pa zahteva dolgega dela enega stavca in se tako poročilo mora večkrat zapozniti.

4. Ne piši preveč skupaj, da urednik pomote lahko popravi.

5. Ne bodi hud, ako ti urednik kaj črta; vedi, da ve, zakaj je to storil. Ako kako stvar zavrže, ne bodi jezen in mu zaupaj, ker on najbolje pozna položaj in marsikaj zadošča, ako tudi ne pride v list, za njegove informacije. Poročaj kljub temu točno dalje.

6. Naznani uredništvu vedno svoje ime.

7. Ako koga napadeš v poročilu, naznani uredniku za to priče. Pazi na liberalne „poštenjake“ in njihova dejanja.

8. Ne naslovi pisma, dopisnice in sploh svojih dopisov na kakega posameznega člana uredništva, ampak vedno na uredništvo, ker je mogoče, da je urednik na potovanju.

9. Vse poročaj hitro, takoj, ko izveš; ker marsikaj, kar je novega, v par urah čisto ni več. Hitro poročanje bodi ti glavna dolžnost, da nas nasprotni list ne prehiti z novico.

V zgodovini lista „Slovenski Narod“ čitam, kako so kljub gnjusnemu liberalizmu tega lista mogli ta list sploh nekoliko razširiti. V svoji 25letnici je pisal „Narod“: „Ranjki dr. Zarnik je vedno naglašal: le notice, le notice! Takrat nismo pozabili niti novonasajenega drevesca, ni najmanjše stavbene stvari. „Slovenski Narod“ je bil o vseh stvareh najbolj poučen.“ Nasledke takratnega „Slov. Naroda“ čutimo še danes in dosegl je takratno svoje razširjenje le z zgoraj omenjenimi malenkostnimi sredstvi. Te besede „Narodove“ kažejo vsakemu našemu somišljeniku, kako naj pomaga našemu časopisju. Kdor nič ne stori za krščansko časopisje, ta je kriv razširjenju liberalnega časopisja, ta je kriv, da se ljudstvo zastruplja in da se krade slovenskemu narodu narodnost in vera.

Ni še dolgo, ko smo imeli poleg zgoraj imenovanih poštenih slovenskih časopisov — nekaterim izmed teh bi priporočal, da se malo bolj pečajo s socializmom — še enega. Vsekakor bo treba gledati na to, da se iz delavskih društev, ki se bodo organizirala v „Slov. kršč.-soc. zvezi“, osnuje

strokovno glasilo slovenskih delavcev. Treba pa je prej skrbeti, da se bo to glasilo postavilo na trdno finančijelno podlago.

Slovenci pa ne smemo ostati samo na svojem ozkem slovenskem domačem stališču, ampak moramo biti vedno prepričani, da je naša kulturna bodočnost le v zvezi z brati Hrvati. Mi moramo biti v ozki zvezi z narodom hrvaškim, mi se bomo narodno rešili le, ako se bomo Hrvatom jezikovno približevali. Za veliko kulturno bodočnost moramo pripravljati svoje ljudstvo, ki naj zve, kako se gibljejo naši bratje na jugu, kako stopajo z nami v zvezo in kaj skupaj hočemo. Zato bodi naloga naših društev, omisliti hrvaški tednik „Glas Naroda“ v Zagrebu, glasilo neodvisnega hrvaškega delavstva. Iz njega naj se naši ljudje prilagodijo hrvaškemu jeziku, iz njega naj se pouče o razmerah med brati Hrvati. Tudi premožnejši posamezniki ali več delavcev skupaj naj podpira ta vrli list, ki tudi nas vedno uspešno podpira in ki je prvi pričel med hrvaško množico širiti krščanski socializem.

Za obširen pouk naj članom naših društev skrbi „Knjižnica slovenske krščansko-socialne zveze“.

Tako sem v kratkih potezah načrtoval našo glavno bodočo nalogo na časnikarskem polju. Tudi tu pokažimo nasprotnikom, da se jih ne ustrašimo, da napredujemo. Pokažimo z dejanji, da hočemo biti katoliški Slovenci.

Predlagam naslednje resolucije:

Shod slovenskih katoliških nepolitiških društev priznava časništvu veliko vzgojno in bodrilno moč; zato pozivlja vse člane nepolitiških društev krščanskega značaja:

- a) naj se z vsemi silami bojujejo proti veri, npravnosti in ljudstvu nasprotnim listom;*
- b) naj krepko razširjajo slovenske katoliške časopise in knjižice;*
- c) naj v posamnih krajih izberó in izvežbajo zaupnike, ki bodo sposobni, da za novega kolportážnega zakona vneto in razumno uredé razširjanje naših časnikov in knjižic;*
- č) naj se izberó in izvežbajo društveniki, da bodo vsako društveno, pa tudi vsako drugo javnosti vredno novico takoj sporočali svojim krajevnim listom, zraven pa tudi skupnemu dnevniku „Slovincu“.*

Shod izraža končno nujno željo, naj se slovenski krščanski časnikarji še letos snidejo k skupnemu sestanku v Ljubljani, kjer naj določijo vzajemno postopanje in z ozirom na bližnji novi kolportážni zakon enotno agitacijo za krščansko časopisje.

Dr. Evgen Lampe povdarja posebno dolžnost naših somišljenikov skrbeti za kolportážo, ko ji bode dal državni zbor prosto pot.

Liberalno časopisje naj se uničuje. Tudi trtno uš uničujemo in noben botanik ne bo dejal, da se radi tega godi škoda.

Isto je s slabim časopisjem. Liberalci smejo početi vse. Dr. Tavčar je skrit za svojo imuniteto, zato „Narod“ sedaj noče popravljati svojih neresnic. A nekaj povemo dr. Tavčarju. Vedno ne bo odgovorni urednik in ne poslanec. Takrat se vidimo in „Narod“ dobi vse popravke še enkrat. (Veselost.)

Resolucija se z dostavkom Gostinčarjevim, naj „Zveza“ skrbi, da čim najprej slovenskim delavcem osnuje samostojen strokoven delavski časopis, soglasno sprejme.

Volitev „Zvezinih“ pomožnih odborov.

Soglasno so bili izvoljeni za **Primorsko** za mesto Gorica gg.: Dr. Andrej Pavlica, stolni vikarij in predsednik „Kato-liškega delavskega društva“; Svitoslav Premrou, vodja cen-tralne posojilnice; za Trst gg.: Jakob Ukmar, kapelan v Ro-janu pri Trstu; Urh Tul, duhovnik pri Trstu; za ostalo Pri-morsko gg.: Ciril Vuga, kapelan v Kobaridu na Tolminskem; Anton Kosmač, župan v Cerknem na Tolminskem; Jožef Mrevlja, posestnik v Dornbergu na Vipavskem; Ivan Rejec, kapelan v Dornbergu.

Za Štajersko: Fančišek Gomilšek, kapelan pri Sveti Barbari v Slovenskih Goricah; Frančišek Muršec, kapelan pri Sv. Benediktu v Slov. Goricah; Jakob Zemljich, posestnik v Radincih pri Kapeli; Fran Žebot, posestnik v Zelnici v Št. Ilju v Slov. Goricah; Evalt Vračko, kapelan na Vranskem; Matevž Reček, trgovec na Muti; Anton Korošec, urednik v Mariboru.

Za Koroško: Anton Rupnik, Prevalje; J. Dragasnik, kapelan, Prevalje; J. Grafenauer, stud. iur.; Vincenc Po-ljanec, kapelan v Št. Kacijanu, p. Sinčaves; Val. Podgorc, Celovec.

Sklep.

Dr. Krek je na to shod zaključil s pozivom, da zahvalimo Boga za dosedanji vspeh. Nova zora zori na nebu. Pozival je zborovalce, da gredo na delo in uresničijo vse, kar smo sklenili.

Opoludne so si nekateri delegatje ogledali delavske hiše v Vodmatu, popoldne pa so oni izleteli, kar jih je še ostalo v Ljubljani, na Rožnik, kjer so bile v cerkvi pete litanije, potem pa prijetna prosta zabava, pri kateri so peyke „Kat. društva za delavke“ marsikatero krasno pesmico zapele, udeleženci pa z brati Hrvati vred marsikatero pametno rekli.

Tako se je dovršil ta velepomembni shod, ki rôdi obilo uspeha na srečo našega ljudstva!

Za prihodnje glavno zborovanje, ki bo drugo leto, se namerava izbrati Maribor.

Važnejši brzojavni pozdravi.

Došlo je lepo število brzojavnih pozdravov, oziroma odgovorov na odposlane brzojavke. Tu priobčujemo samo važnejše:

Rim: Sv. oče je hvaležno vsprejel na shodu katoliških društev izražena čustva udanosti ter blagoslovja vse člane slovenskih katoliških društev.
Kardinal Rampolla.

Ljubljana: Na podlagi Najvišjega naročila naznanjam Najvišjo zahvalo za v imenu zbora slovenskih katoliških nepolitiških društev poklonjen izraz neomajljive zvestobe in pokorščine.

C. kr. deželni predsednik Hein.

Kranj: Vsem društvom prisrčna zahvala za pozdrav! Upam najboljšega uspeha za organizacijo na korist družabnega razvitka v prosopeh časnega blagostanja in pravega društvenega življenja, posebno med slovenskimi našimi mladeniči.

Jeglič, knezoškof.

Maribor: Srčno me je razveselil pozdrav; enako iskreno odzdravljam gospodu predsedniku in pomembnemu sestanku. Božji Ustanovitelj najpopolnejše družbe svete cerkve pa bogato blagoslovi Vaše razprave in sklepe, da bodo v dušni in telesni prid blagega naroda. Veselo naj napreduje prevažna organizacija v izobrazbo krščanskega ljudstva na trdni podlagi edinopravih načel Kristusove cerkve.
Mihael, knezoškof.

Zagreb: Liepo hvalo za prijazni pozdrav.

Posilović, nadbiskup.

KAZALO.

	Stran
Uvod in priprave	7
Shod	12
Otvoritev in pozdrav	12
Imenik društev	14
Zborovanje	17
Poslovnik za zborovanje	18
Notranje poslovanje „Zveze“	20
I. „Zvezino“ delovanje v Ljubljani	20
II. „Zvezino“ delovanje po društvih	24
Izseljevanje — Medsebojna pomoč društev — Pravno varstvo	31
Pozdravi	34
Potreba organizacije	35
Navod za snovanje in vodstvo društev	40
Uvod	40
I. Marijine družbe	43
II. Svetna katoliška društva	45
A. Kakšna društva snujmo Slovenci	45
B. Zasnovanje izobražev. društva	50
Uzorna pravila	55
C. Vodstvo izobraž. društev	63
I. Uradno poslovanje	63
Poslovnik	67
II. Društveno življenje	87
A. Poduk v k. s. izobraževalnih društvih	87
B. Zabava	90
Sklep	92
Shodi in govorniki	99
O strokovni organizaciji	101
Vrtna veselica	107

	Stran
Nadaljevanje shoda v ponedeljek	110
Sv. maša z govorom dr. Kreka	110
Hrvatsko-slovenska zajednica	112
Pozdrav hrvatskemu metropolitu	113
Pozdrav krščansko-socialnih železničarjev	113
O dunajski osrednji zvezi	114
Časnikarstvo	117
Volitev „Zvezinih“ pomožnih odborov	124
Sklep	124
Vажnejši brzojavni pozdravi	125

tudi z govorniki, knjigami itd., Vam hoče po možnosti pomagati. Rešite, kar je rešiti mogoče!

Slov. delavsko stavbinsko društvo je imelo dné 1. in 16. novembra dve lepi slavnosti. Presvetli knezoškofo ljubljanski je blagoslovil v Vodmatu 24 in na Glincah 19 novih delavskih domov. Slovensko delavsko stavbinsko društvo je doslej zgradilo delavnim stanovom 94 prijaznih, zdravih in cenjenih domov.

Našim knjižničarjem in knjigotržcem. Na raznih shodih se je izražala želja, naj bi se sestavil zapisnik dobrih slovenskih knjig. „Zveza“ bo s pomočjo odličnih strokovnjakov izdala ta zapisnik in ga sproti nadaljevala v „Vestniku“ svoje „Knjižnice“. Tako bodo knjižničarji vedeli, katere knjige so vredne naročila. Tisti knjigotržci, ki želé, da bi bile njihove knjige v tem zapisniku navedene, naj pošljejo dotične knjige (tudi nove) na naslov: Luka Smolnikar, stolni vikar v Ljubljani ter naj natančno naznanijo ceno. Omenjale se bodo sveda samo tiste knjige, katere v ta namen izbrani odsek spozna za priporočila vredne.

„Socialno vprašanje.“ — Ta prekrasna in prekoristna knjižica pok. dr. Pavlice je že skoraj vsa razprodana. Kdor jo želi še imeti, naj jo hitro naroči pri upravništvu „Primorskega Lista“ v Gorici. Posebno opozarjamo na to knjižico izobraževalna društva.

Slov. katoliško del. društvo v Gorici dobi zastavo. Izdelale jo bodo učenke Šolskega Doma v Gorici. Blagoslovljenje te zastave bo slovesno in se udeleži slavnosti tudi „Slovenska kršč. soc. zveza“.

Delovanje v društvih po zimi. Za razvoj društvenega življenja je najbolj ugoden zimski čas. Ker smo ravno v zimski sezoni, podajemo tu nekoliko nasvetov društvenim funkcionarjem, ki jim utegnejo prav priti pri vodstvu društva.

1. Odbori naj imajo po zimi večkrat seje, kjer naj se temeljito posvetujejo, kako bi se društvo povzdignilo, zlasti kako bi se število članov pomnožilo. — Blagajnik pregleduje voje knjige; če je kaka zaostala članarina, jo zbiraj na uljuden in primeren način. Pri izstopivših članih poizvedi vzrok izstopa in jih če le mogoče zopet pridobi za društvo. Kot geslo veljaj blagajniku in celemu odboru: vsi poštene župljani morajo postati člani društva! Predsednik in tajnik naj pazita na to, da vsi odborniki polnjujejo svoje dolžnosti in da vlada med

člani živahno društveno življenje. Po zimi naj bodo društveni prostori zakurjeni.

V podučnem delu naj se zlasti na predavanja obračavelika pozornost. Nikar naj se zlasti ne pozabi na te-le točke: a) apologetika; b) boj alkoholu, posebno žganjepitju; c) poduk v čitanju, pisanju, jeziki, poljedelstvu, sadjereji; mnogobrojen obisk knjižnice in čitalnice; d) ob novem letu naročanje časnikov; e) podučni tečaji za gospodarska društva; f) goje naj se razgovori pri predavanjih.

3. Tudi zabavni del naj se ne prezira; glavni namen zabavam bodi, da se zlasti mlajši člani varujejo pred slabo družino. Goji naj se zlasti petje, deklamacije, tamburanje, gledališke predstave, telovadba.

4. Občni zbori se bodo večinoma vršili zdaj po zimi. Na občnem zboru naj vsak član resno in mirno pové, kaj se mu ne zdi prav v društvu. V odbor naj se volijo le priznani delavni člani. Sklene naj vsako društvo, da pristopi k „Zvezi“ v Ljubljani. Naj se zbere mogočna armada k. s. izobraževalnih društev pod zastavo sv. Mihaela!

Uradne knjige za društva ima v zalogi „Slov. kršč. socialna zveza“ v Ljubljani. Opozarjamo na poročilo v tem snopiču str. 73. — Tudi „Uzorna pravila“ se dobivajo po 8 h izvod.

„Zbirka ljudskih iger.“ — Dosedaj so izšli štiri snopiči. Prvi, tretji in četrti se še dobé, drugi pa je popolnoma pošel.

I. snopič obsega: 1) Pravica se je izkazala; burka v dveh dejanjih. 2. Zamujeni vlak; šaloigra v petih prizorih. 3.) Lurška pastirica; igrokaz v petih dejanjih (samo za ženske).

III. snopič obsega: 1. Mlini pod zemljo; igra v petih dejanjih. 2.) Sanje; igra v petih dejanjih. 3.) Sv. Neža; igrokaz v dveh dejanjih (samo za ženske).

IV. snopič obsega: 1.) Dr. Vsezna in njegov sluga Štipko Tiček; veseloigra v dveh dejanjih. 2. Vaški skopuh; igrokaz v treh dejanjih. 3. Novi zvon na Krtni; igrokaz v dveh dejanjih. 4. Zakleta soba v gostilni „pri zlati goski“; burka v enem dejanju (samo za ženske).

Posamezni snopiči stanejo 80 h, po pošti 90 h. Za društva, ki vzamejo vsaj 5 izvodov skupaj, je cena snopiču 60 h in poština.

Naroča se „Zbirka“ pri stolnem vikarju L. Smolnikarju v Ljubljani.

Prihodnji osmi in obenem zadnji snopič „Knjižnice“, izide tekom meseca decembra.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIZNICA

COBISS 0

00000503619

